МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ**

Виконала: студентка ІІ курсу,
групи 8.0534-з1-дн
спеціальності 053 Психологія
освітньої програми: Психологія
Марущак Христина Сергіївна
Керівник: д-р пед. наук, професор, зав. кафедри акторської майстерності Локарєва Г. В.
Рецензент: PhD, ст. викладач кафедри психології Гречаник М. І.

Запоріжжя – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра психології
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма 053 Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

«____»_____2026 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Марущак Христині Сергіївні

1. Тема роботи: Психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ для розвитку естетичних цінностей старших підлітків
керівник роботи Локарєва Г. В., д-р пед. наук, професор, зав. кафедри акторської майстерності
затверджена наказом ЗНУ від «02» жовтня 2025 року № 1393-с
2. Термін подання студентом роботи: _____
3. Вихідні дані до роботи: аналіз наукової літератури, матеріали практик
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) проаналізувати особливості розвитку естетичних цінностей у старшому підлітковому віці; розкрити потенціал сучасних навчальних платформ для розвитку естетичних цінностей; розглянути психологічні механізми впливу цифрового освітнього середовища на ціннісну сферу підлітків; визначити рівні сформованості естетичних цінностей старших підлітків на констатувальному етапі; розробити та впровадити розвивально-психологічну програму розвитку естетичних цінностей старших підлітків засобами навчальних платформ; оцінити ефективність впровадженої програми та виділити психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ для розвитку естетичних цінностей старших підлітків.
5. Перелік графічного матеріалу: 10 рисунків та 3 таблиці.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Локарєва Г.В., професор		
Розділ 1	Локарєва Г.В., професор		
Розділ 2	Локарєва Г.В., професор		
Висновки	Локарєва Г.В., професор		

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-лютий 2025 р.	виконано
2	Робота над вступом	березень 2025 р.	виконано
3	Написання розділу 1	квітень-травень 2025 р.	виконано
4	Написання розділу 2	червень-липень 2025 р.	виконано
5	Написання висновків	вересень 2025 р.	виконано
6	Оформлення роботи	жовтень 2025 р.	виконано
7	Проходження нормоконтролю	листопад 2025 р.	виконано
8	Рецензування	січень-лютий 2026 р.	виконано
9	Захист	лютий 2026 р.	

Студент _____ Х. С. Марущак

Керівник роботи _____ Г. В. Локарєва

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Г. В. Коваль

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 104 сторінки, 10 рисунків, 3 таблиці, 64 джерела, 3 додатки.

Об’єкт дослідження – ціннісна сфера старших підлітків.

Предмет дослідження – психологічні особливості та механізми впливу сучасних навчальних платформ на розвиток естетичних цінностей старших підлітків.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ для ефективного розвитку естетичних цінностей старших підлітків, а також розробити й апробувати розвивально-психологічну програму.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ сприяють системному розвитку естетичних цінностей старших підлітків, підвищуючи їхню мотиваційно-творчу активність, емоційно-ціннісну чутливість та естетично-культурологічну обізнаність.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових джерел, емпіричні – анкетування, опитування, тестування, методи математично-статистичної обробки даних.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання розробленої розвивально-психологічної програми в закладах освіти, гуртках і творчих студіях, що працюють із підлітками; у створенні рекомендацій для педагогів та психологів щодо оптимального застосування цифрових платформ під час розвитку естетичних цінностей.

ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ, РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ, СТАРШИЙ ПІДЛІТКОВИЙ ВІК, ЕМПАТІЯ, ЕСТЕТИЧНЕ СПРИЙМАННЯ, НАВЧАЛЬНА ПЛАТФОРМА, ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ.

SUMMARY

Marushchak K. S. Psychological features of the use of modern educational platforms for the development of aesthetic values of older adolescents.

The qualifying work consists of Introduction, 2 Chapters, Conclusion, References (64 items, 13 of foreign origin), 3 appendixes. The qualifying work volume is 120 pages long, 104 of them – main text. There are 3 tables and 10 illustrations.

The current stage of education development is characterized by intensive digitalization, which leads to the widespread introduction of educational platforms into the educational process. The online environment is becoming not only a resource for organizing learning, but also a powerful space for the formation of personal qualities, value orientations and cultural competence of adolescents. The issue of developing aesthetic values in older adolescents is of particular relevance, since it is at this age that the ability to deeper perception of art, critical understanding of visual information and creative self-expression is formed.

The purpose of the study: to theoretically substantiate and empirically investigate the psychological features of the use of modern educational platforms for the effective development of aesthetic values of older adolescents, as well as to develop and test a developmental and psychological program.

The research tasks:

- analyze the features of the development of aesthetic values in older adolescence;
- reveal the potential of modern educational platforms for the development of aesthetic values;
- consider the psychological mechanisms of the influence of the digital educational environment on the value sphere of adolescents;
- determine the levels of formation of aesthetic values of older adolescents at the ascertaining stage;

- develop and implement a developmental and psychological program for the development of aesthetic values in older adolescents using educational platforms;

- assess the effectiveness of the implemented program and highlight the psychological features of the use of modern educational platforms for the development of aesthetic values of older adolescents;

The object of the study is the value sphere of older adolescents.

The subject of the study is the psychological features and mechanisms of the influence of modern educational platforms on the development of aesthetic values of older adolescents.

The hypothesis of the study is that the psychological features of the use of modern educational platforms contribute to the systematic development of aesthetic values of older adolescents, increasing their motivational and creative activity, emotional and value sensitivity, and aesthetic and cultural awareness..

Chapter 1 “Theoretical principles of researching the development of aesthetic values in older adolescents and the possibilities of modern educational platforms” the features of the development of aesthetic values in older adolescence are considered, and the psychological mechanisms of the influence of the digital educational environment on the value sphere of adolescents are revealed.

Chapter 2 “Empirical study of the psychological features of using modern educational platforms for the development of aesthetic values of older adolescents” the level of formation of aesthetic values of older adolescents at the ascertaining stage was determined, a program for the development of aesthetic values of older adolescents was developed using educational platforms, and its effectiveness was tested.

Key words: aesthetic values, personality development, older adolescence, empathy, aesthetic perception, learning platform, digital environment.

ЗМІСТ

ВСТУП 8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАТФОРМ 12
1.1 Особливості розвитку естетичних цінностей у старшому підлітковому віці 12
1.2 Сучасні навчальні платформи як середовище розвитку естетичних цінностей 26
1.3 Психологічні механізми впливу цифрового освітнього середовища на ціннісну сферу підлітків 35
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ 47
2.1 Організація та методи емпіричного дослідження 47
2.2 Визначення рівня сформованості естетичних цінностей старших підлітків на констатувальному етапі 63
2.3 Розробка та впровадження розвивально-психологічної програми розвитку естетичних цінностей старших підлітків засобами навчальних платформ 79
2.4 Аналіз результатів впровадження програми розвитку естетичних цінностей старших підлітків засобами навчальних платформ 88
ВИСНОВКИ 101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 105
ДОДАТКИ 112

ВСТУП

Сучасний етап розвитку освіти характеризується інтенсивною цифровізацією, що зумовлює широке впровадження навчальних платформ у навчально-виховний процес. Онлайн-середовище стає не лише ресурсом для організації навчання, але й потужним простором формування особистісних якостей, ціннісних орієнтацій і культурної компетентності підлітків. Особливої актуальності набуває питання розвитку естетичних цінностей старших підлітків, оскільки саме в цьому віці формується здатність до глибшого сприймання мистецтва, критичного осмислення візуальної інформації та творчого самовираження. Дослідження вікових та емоційно-ціннісних особливостей підлітків представлені у працях Ж. Піаже, Е. Еріксона, які підкреслювали значення цього періоду для формування системи цінностей і становлення самоідентичності. Українські психологи, зокрема Г. Костюк, С. Максименко, Т. Тітова також відзначають, що саме старший підлітковий вік є важливим для розвитку естетичної чутливості, емоційної рефлексії та творчої активності.

Естетичні цінності виступають важливим чинником становлення світогляду, емоційного інтелекту та загальної культури особистості, що визначає важливість їх цілеспрямованого розвитку в умовах сучасного освітнього середовища. Питання естетичного виховання та формування художньо-ціннісної сфери підлітків розкрито в наукових працях І. Бех, В. Бутенка, Л. Масол, Н. Миропольської, О. Рудницької, І. Зязюна, які підкреслюють, що розвиток естетичних цінностей є системним психолого-педагогічним процесом, що включає емоційне переживання, інтелектуальне осмислення і творче самовираження.

Водночас цифрові технології створюють нові можливості для роботи з естетичним контентом: інтерактивні галереї, мультимедійні матеріали, віртуальні музеї та платформи для творчого проєктування (ArtSteps, Canva,

LearningApps та ін.) підсилюють мотивацію старших підлітків і дозволяють по-новому організувати естетичне виховання. Дослідження цифрових освітніх платформ (К. Саліберрі, М. Пренскі, Г. Рейнгольд, Л. Манковська) доводять, що інтерактивний контент стимулює емоційну включеність, розвиває візуальне мислення та посилює здатність до естетичного сприймання. Українські вчені (Н. Морзе, О. Спірін, В. Бикова, Л. Литвинова) наголошують, що цифрове освітнє середовище створює принципово нові умови для розвитку творчості, рефлексії та цифрової культури учнівської молоді.

Проте психологічні особливості сприймання цифрового контенту, емоційні реакції підлітків та механізми формування естетичних цінностей у цифровому середовищі залишаються недостатньо дослідженими. У працях С. Кривцової, О. Гуменюк, Д. Нормана, С. Тураєва звертається увага на те, що візуальне перенавантаження, кліпове мислення та швидкість інформаційних потоків можуть перешкоджати цілісному естетичному розвитку, що підкреслює необхідність науково обґрунтованих підходів до побудови цифрового освітнього середовища.

Це зумовлює потребу глибокого аналізу умов та психолого-педагогічних засобів, що забезпечують ефективне використання навчальних платформ для розвитку естетичних цінностей старших підлітків. Погляди сучасних науковців (О. Савченко, І. Бех, Л. Карамушка, О. Романовський) підтверджують, що формування ціннісних орієнтацій потребує не лише якісного змісту, але й відповідного психологічного супроводу, розвитку мотивації, рефлексії та здатності до емоційного переживання.

Актуальність роботи визначається суперечністю між високим потенціалом сучасних цифрових платформ для розвитку естетичних інтересів та недостатньою розробленістю психологічних аспектів їх використання в освітньому процесі. Крім того, у підлітковому віці спостерігаються зміни у ціннісно-смисловій сфері, підвищена емоційність і прагнення до творчого самовираження, що потребує спеціально створених умов для гармонійного

розвитку естетичних орієнтацій. Саме тому дослідження психологічних особливостей використання навчальних платформ для розвитку естетичних цінностей старших підлітків є важливим і своєчасним.

Об’єкт дослідження – ціннісна сфера старших підлітків.

Предмет дослідження – психологічні особливості та механізми впливу сучасних навчальних платформ на розвиток естетичних цінностей старших підлітків.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ для ефективного розвитку естетичних цінностей старших підлітків, а також розробити й апробувати розвивально-психологічну програму.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ сприяють системному розвитку естетичних цінностей старших підлітків, підвищуючи їхню мотиваційно-творчу активність, емоційно-ціннісну чутливість та естетично-культурологічну обізнаність.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати особливості розвитку естетичних цінностей у старшому підлітковому віці.
2. Розкрити потенціал сучасних навчальних платформ для розвитку естетичних цінностей.
3. Розглянути психологічні механізми впливу цифрового освітнього середовища на ціннісну сферу підлітків.
4. Визначити рівні сформованості естетичних цінностей старших підлітків на констатувальному етапі.
5. Розробити та впровадити розвивально-психологічну програму розвитку естетичних цінностей старших підлітків засобами навчальних платформ.
6. Оцінити ефективність впровадженої програми та виділити психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ для розвитку естетичних цінностей старших підлітків.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових джерел, емпіричні – анкетування, опитування, тестування, методи математично-статистичної обробки даних.

Наукова новизна дослідження:

- теоретично обґрунтовано та систематизовано психологічні особливості використання сучасних цифрових ресурсів як середовища для формування естетичних цінностей у старшому підлітковому віці;

- розкрито психологічні механізми впливу цифрового освітнього простору на ціннісну сферу підлітків, зокрема роль інтерактивності та візуалізації у розвитку художньої чутливості та емоційного інтелекту;

- визначено критерії, показники та рівні сформованості естетичних цінностей у старших підлітків в умовах інтенсивної цифровізації освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання розробленої розвивально-психологічної програми в закладах освіти, гуртках і творчих студіях, що працюють із підлітками; у створенні рекомендацій для педагогів та психологів щодо оптимального застосування цифрових платформ під час розвитку естетичних цінностей.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАТФОРМ

1.1 Особливості розвитку естетичних цінностей у старшому підлітковому віці

Естетичні цінності становлять ключовий компонент духовної сфери особистості й визначають здатність людини не лише сприймати, а й оцінювати явища навколишнього світу через призму краси, гармонії та емоційного переживання. Вони формують внутрішню орієнтацію особистості, впливають на її світогляд, уподобання, творчі прагнення та моральні судження. Для старшого підліткового віку естетичні цінності особливо важливі, оскільки в цей період формується самосвідомість, критичне мислення та здатність до рефлексії власного досвіду. Підлітки активно взаємодіють із різноманітними культурними та мистецькими об’єктами, осмислюють їх естетичне значення та порівнюють із власними уявленнями про красу, що сприяє розвитку цілісної емоційної та когнітивної сфери особистості. У контексті сучасного цифрового середовища цей процес набуває нових форм, оскільки підлітки здобувають доступ до широкого спектру мультимедійних ресурсів і платформ для творчого самовираження.

Естетика, як самостійна наука про прекрасне, сформувалася лише в XVIII столітті [4]. Визначальним моментом у цьому процесі стала праця німецького філософа О. Баумгартена «Філософські роздуми про деякі питання, які стосуються поетичного твору», у якій вперше було введено термін «естетика». Назва походить від грецького слова, що означає «чуттєве сприйняття», і відображає ідею про те, що естетика досліджує саме чуттєві пізнання. Баумгартен підкреслював, що завдяки цьому виду пізнання можна

«проникати в ті мистецтва, які удосконалюють нижчі пізнавальні здібності, загострюють їх та застосовують у більш приємній формі на користь людству». Його заслуга полягала у тому, що він не лише ввів новий термін, а й заклав підвалини розуміння «естетичного» як окремої категорії, що охоплює ставлення людини до світу через призму краси, гармонії та чуттєвого сприйняття. Хоча у О. Баумгартена не зустрічається термін «естетична цінність», у його працях з'являються близькі поняття – «естетична значущість», «естетичне багатство», «естетична гідність» [32].

Подальший розвиток поняття «естетична цінність» здійснив Й. Зульцер у своїй роботі «Всезагальна теорія тонких мистецтв», де він вперше поєднав категорії «естетичне» та «цінність». Й. Зульцер наголошував, що «художник, який хоче досягти слави, повинен звернути свою увагу на цінність естетичного матеріалу» [34]. До цього слово «цінність» зазвичай застосовувалося лише в морально-етичному контексті, і його поєднання з естетичним відкрило новий простір для осмислення творчої та культурної діяльності людини.

Сучасне розуміння естетичних цінностей передбачає їхнє багатовимірне значення. Вони включають речово-предметний, психологічний та соціальний аспекти. Речово-предметний аспект визначає властивості об'єктів, які стають предметом естетичного сприйняття і ціннісного ставлення. Психологічний вимір характеризує внутрішні якості людини як суб'єкта оцінки та сприйняття краси, включаючи здатність до емоційного відгуку та рефлексії. Соціальний аспект відображає міжособистісні відносини, які надають цінностям загальнозначущого характеру та впливають на формування колективних естетичних орієнтирів.

Своєрідність естетичних цінностей полягає в особливому, характерному для естетики ставленні людини до дійсності. Вони передбачають чуттєво-духовне, безкорисливе сприйняття світу, орієнтоване на осягнення внутрішньої сутності об'єктів, на усвідомлення їхньої гармонії та краси. Через це естетичні цінності сприяють формуванню не лише

художніх уподобань і смаку, а й загальної емоційно-ціннісної орієнтації особистості, її здатності до творчого самовираження та етичного ставлення до світу.

У філософсько-психологічній літературі це поняття розглядається як інтегративне, таке, що поєднує емоційний, когнітивний і мотиваційно-поведінковий компоненти. За визначенням А. Волоса, естетичні цінності охоплюють систему уявлень, що регулюють естетичне ставлення людини до мистецтва, природи та культурного середовища, формуючи певні стандарти краси й досконалості [11]. О. Прокопова підкреслює, що естетичні цінності виявляються у виборі художніх уподобань, у здатності до естетичного судження та у прагненні до творчості як способу самореалізації [43].

Вітчизняна дослідниця Н. Баранова визначає естетичну цінність як особливу форму цінності, яка проявляється у здатності людини виявляти, виражати та розкривати внутрішній зміст через зовнішні форми, поєднувати надчуттєве з чуттєвим, а глибинне значення – зі знаковими чи символічними проявами [4]. За її концепцією, естетична цінність не обмежується сприйняттям краси чи гармонії, вона передбачає інтеграцію духовного й емоційного досвіду людини, здатність проникати у сутність об’єкта та усвідомлювати його культурне та художнє значення.

Крім того, Н. Баранова виділяє поняття естетичного досвіду, який розглядається як специфічний вид світоглядного досвіду, що формує ціннісні орієнтири особистості та впливає на її здатність сприймати, оцінювати й осмислювати реальність. Естетичний досвід, за дослідницею, виконує функцію посередника між суб’єктом і світом, допомагаючи не лише відчути красу, а й усвідомити її значення в культурному, соціальному та духовному вимірах [4]. Таким чином, естетична цінність і естетичний досвід стають ключовими складовими розвитку внутрішнього світу особистості, її художньої чутливості та здатності до глибокого емоційного переживання.

Л. Гук, проаналізувавши досягнення гуманітарних та суспільних наук, підкреслює, що поняття естетичних цінностей набуває специфічного змісту в

різних сферах. У педагогічній традиції (зокрема у працях Є. Бондаревської та Г. Шевченка) абсолютною цінністю вважається людина, вихована, морально і духовно багата, здатна сприймати і формувати високі естетичні переконання . У традиційно-християнському контексті (за О. Вишневським) акцент робиться на вічних, національних, громадянських, сімейних та інтелектуальних естетичних цінностях, що визначають моральні та культурні орієнтири особистості. Соціологічний підхід (М. Лапін, М. Рокич) розглядає естетичні цінності як елементи суспільної свідомості, що регулюють поведінку та взаємодію індивідів у соціумі. У психології естетичні цінності трактується як суспільний ідеал, що знаходить своє втілення у творах мистецтва та духовної культури, інтегрується у структуру особистості, мотивує її дії та формує поведінкові орієнтири [21]. Таким чином, естетичні цінності виступають універсальним зв’язком між особистісним розвитком, соціальними нормами і культурними надбаннями, забезпечуючи гармонійне формування духовно багатої особистості.

У педагогічних джерелах естетичні цінності розглядаються як складова естетичної культури школяра, що охоплює розвиток естетичного смаку, здатність розрізняти якість художніх творів та сприймати їхній емоційно-естетичний зміст. Дослідники підкреслюють, що формування естетичних цінностей не обмежується ознайомленням із мистецтвом, а передбачає розвиток здатності до емоційного співпереживання, уміння оцінювати художні образи та переносити естетичні уявлення у власну поведінку та способи самовираження [1; 5]. Це сприяє формуванню індивідуального естетичного досвіду та становленню стійких художніх уподобань.

Естетичні цінності виконують важливу виховну функцію, оскільки сприяють гармонізації внутрішнього світу дитини, удосконаленню її емоційно-чуттєвої сфери та формуванню здатності сприймати красу в мистецтві й повсякденному житті [19]. Естетичне ставлення до світу стає основою моральної та культурної зрілості, визначаючи особистісні орієнтири підлітка, його стилі поведінки, емоційні реакції та загальний культурний

розвиток. Саме тому розвиток естетичних цінностей у шкільному середовищі розглядається як один із важливих чинників становлення духовно багатої та культурно компетентної особистості.

У вітчизняній психологічній науці поняття естетичні цінності розглядається як важлива складова ціннісно-смислової сфери особистості, що визначає її здатність сприймати й оцінювати явища світу через призму краси, гармонії та емоційного переживання. Українські психологи підкреслюють, що естетичні цінності формуються під впливом культурного середовища, навчальної та мистецької діяльності, а також соціального досвіду. Вони відображають індивідуальні уподобання, моральні орієнтири й прагнення до творчості [38].

Г. Костюк акцентував увагу на ролі емоційної чутливості та здатності до співпереживання як передумови формування естетичного смаку. Він підкреслював, що естетичне сприймання формується в процесі взаємодії з мистецтвом і культурними зразками, а здатність помічати та оцінювати художні образи сприяє розвитку внутрішньої гармонії, саморефлексії та глибшого усвідомлення емоційного досвіду підлітка [14].

Л. Михайлова визначає естетичні цінності як систему психологічних орієнтирів, що впливають на емоційний розвиток, формування художніх інтересів та творчих здібностей особистості. Вона підкреслює, що ці цінності виконують регулятивну функцію, спрямовуючи вибір поведінки, способи самовираження та взаємодію з культурним середовищем, що особливо важливо для старшого підліткового віку.

Є. Антонович, Н. Карпушевська, Н. Мирончук та інші акцентують увагу на соціально-культурному аспекті естетичних цінностей. Вони наголошують, що їх формування відбувається через творчі та художньо-естетичні практики, розвиток емоційної сприйнятливості та здатності оцінювати художні образи. Естетичні цінності, на їхню думку, сприяють розвитку духовних потреб, емпатії та морального осмислення соціальної взаємодії [2; 27; 35].

Отже, українські психологи визначають естетичні цінності як багатовимірне явище, що включає емоційне, когнітивне та поведінкове ставлення особистості до прекрасного. Вони відображають культурну компетентність, духовний розвиток та здатність до творчого самовираження, що робить їх ключовим показником психологічного розвитку старшого підлітка.

У зарубіжній психології поняття естетичних цінностей активно досліджувалося в межах теорій естетичного досвіду, що пояснюють, як людина сприймає, оцінює та переживає красу і мистецтво. М. Чиксентмігаї розглядав естетичне переживання як особливий стан «потоку» (flow), коли індивід повністю занурюється у художній або творчий процес, втрачаючи відчуття часу та одночасно отримуючи максимальне задоволення від діяльності. За його спостереженнями, такі переживання формують високий рівень концентрації, підвищують емоційне задоволення та сприяють розвитку особистісної саморегуляції, що особливо важливо у підлітковому віці [58].

А. Маслоу, розглядаючи естетичні цінності як складову самоактуалізації, підкреслював їхню роль у духовному розвитку особистості. Він вважав, що прагнення до краси та гармонії є фундаментальною потребою людини, а здатність цінувати мистецтво і природу сприяє формуванню внутрішньої гармонії, розвитку творчого потенціалу та психологічного благополуччя. А. Маслоу зазначав, що саме в підлітковому віці людина набуває більш усвідомленого ставлення до естетики, що впливає на її життєві цілі та духовний світогляд [60].

З позиції когнітивної психології зарубіжні науковці Р. Арнхейм, Дж. Кеттель та інші у своїх дослідженнях підкреслювали, що естетичні цінності формуються через процеси сприймання, інтерпретації та оцінювання художніх образів. Вони звертали увагу на те, що з віком ці процеси стають більш свідомими, а підлітки починають поєднувати емоційне реагування з логічним аналізом, що дозволяє їм робити осмислені оцінки мистецьких

творів [55; 57]. Це сприяє розвитку критичного мислення та гнучкості у сприйнятті естетичних явищ.

У філософії мистецтва, як зазначають Т. Адорно та У. Татаркевич, естетичні цінності є соціально зумовленими та історично змінними, проте одночасно виконують універсальні функції — вони спрямовують людину на пошук гармонії, смислу та самореалізації [52; 64]. Зарубіжні дослідники підкреслюють, що у підлітковому віці відбувається «перехід від безпосереднього емоційного сприймання до рефлексивного оцінювання», коли індивід починає усвідомлено формувати власну систему цінностей, інтегруючи емоційні, когнітивні та соціальні аспекти естетичного досвіду.

Структура естетичних цінностей старших підлітків є багатовимірною та формується у взаємодії когнітивного, емоційно-ціннісного та мотиваційно-творчого компонентів, які в сукупності забезпечують здатність особистості сприймати, осмислювати й цінувати красу в мистецтві, природі та соціальній реальності.

Емоційно-ціннісний компонент естетичних цінностей відображає здатність старших підлітків емоційно реагувати на художні та культурні явища, переживати естетичне задоволення, співпереживання та захоплення красою. Він охоплює естетичні почуття, що виникають у процесі взаємодії з мистецтвом, природою або міжособистісними ситуаціями, та визначає особистісну значущість естетичного досвіду. Українські дослідники наголошують, що розвиток емоційної чутливості є необхідною передумовою формування ціннісного ставлення до мистецтва та культури [23].

Когнітивний компонент забезпечує усвідомлене естетичне сприймання й аналіз художніх явищ, поєднуючи сенсорні враження з пізнавальними процесами. Він включає знання про мистецтво і культуру, здатність розрізняти художні образи, аналізувати їх змістові та стилістичні особливості, а також формувати естетичні судження. У старшому підлітковому віці когнітивний компонент набуває особливої значущості, оскільки сприяє розвитку критичного мислення, рефлексії та вміння

аргументовано оцінювати художні твори як носії смислів і культурних цінностей. Л. Михайлова підкреслює, що когнітивна складова естетичного розвитку формується у процесі активної взаємодії з мистецтвом і культурним середовищем [38].

Мотиваційно-творчий компонент відображає готовність старших підлітків до активної участі в естетичній та творчій діяльності, самовираження та реалізації власних естетичних уподобань. Він охоплює формування естетичних смаків і ідеалів, які визначають індивідуальні культурні орієнтири, вибір художніх форм та прагнення до гармонії і краси у власному житті. Естетичні ідеали виконують роль внутрішніх регуляторів поведінки та творчості, спрямовуючи особистість на досягнення культурної й духовної зрілості. Дослідники зазначають, що в підлітковому віці мотиваційно-творчий компонент активно розвивається під впливом освітнього середовища, творчої діяльності та соціальної взаємодії [27].

Таким чином, естетичні цінності старших підлітків формуються в результаті цілісної взаємодії когнітивного, емоційно-ціннісного та мотиваційно-творчого компонентів, розвиток яких забезпечує не лише здатність до сприйняття та оцінювання мистецтва, а й готовність до активного творчого самовираження та усвідомленого ціннісного ставлення до культурного простору.

Старший підлітковий вік є сенситивним періодом для становлення естетичної сфери, оскільки саме в цей час відбуваються значні зміни у когнітивному, емоційному та особистісному розвитку. Підлітки стають більш рефлексивними, здатними до самоаналізу та оцінювання власних переживань, що створює сприятливі умови для формування естетичних цінностей. Цей період характеризується високою відкритістю до нових вражень та інтересом до мистецьких і культурних явищ, що стимулює розвиток смаку та емоційної чутливості.

Згідно з теорією Ж. Піаже, у віці 14-16 років завершується перехід до стадії формальних операцій, що забезпечує розвиток абстрактного мислення

та здатність до міркувань про складні естетичні образи [46]. Підлітки починають мислити системно, аналізувати художні твори та культурні явища, порівнювати різні стилі і жанри, що сприяє більш усвідомленому сприйняттю краси та гармонії. Розвиток абстрактного мислення також дозволяє усвідомлювати символіку, метафори та культурні контексти, що робить естетичне сприймання глибшим і більш складним.

Посилення рефлексії у старших підлітків дозволяє не лише сприймати красу, а й оцінювати власні естетичні вподобання, співвідносити їх із соціальними нормами та культурними зразками. Підлітки стають здатними до самокритики та аналізу власних емоційних реакцій на художні твори, що сприяє розвитку естетичного судження та формуванню ціннісних орієнтацій.

Емоційність, чуттєвість і підвищена сенситивність до переживань є характерними рисами цього віку. Розвиток довільності та здатності контролювати власні емоції сприяє глибшому естетичному переживанню, проявляючись у здатності милуватися красою, співпереживати художньому змісту, відчувати естетичне задоволення від мистецтва та природи [29]. Емоційна чутливість підсилює ефект творчої діяльності та стимулює інтерес до різних видів мистецтва.

Відповідно до моделі особистісної ідентичності Е. Еріксона, старший підлітковий вік характеризується активним пошуком себе, становленням ціннісних орієнтацій та прагненням до самовираження [59]. Естетична сфера у цьому контексті виконує функцію самопрезентації та самовизначення, дозволяючи підлітку експериментувати зі стилем, музикою, театром, літературою та іншими видами мистецтва, формуючи власний культурний ідентичний профіль.

Соціальна чутливість і схильність до наслідування також впливають на формування естетичних цінностей. Підлітки орієнтуються на думку однолітків, прагнуть бути частиною групи та приймають певні естетичні норми, що поширюються у колі друзів або субкультурі. Це проявляється у виборі музики, стилю одягу, улюблених художніх або літературних творів,

що дозволяє їм інтегруватися в соціальне середовище та відчувати належність до спільноти.

Потреба в самовираженні є ще однією визначальною особливістю старших підлітків, яка безпосередньо впливає на естетичний розвиток. Підлітки активно шукають способи демонструвати свої уподобання, емоції та індивідуальність через мистецтво, творчі проекти, виставки, відео- або фотоконтент у соціальних мережах. Цей процес стимулює розвиток творчих здібностей, формує естетичний смак та сприяє усвідомленню власної ціннісно-естетичної позиції.

Потреба в самовираженні підлітків природно веде до активного освоєння ними естетичних форм діяльності та розвитку естетичного сприймання. Оскільки самовираження здійснюється через мистецтво, творчі практики та оцінку художніх образів, воно стимулює формування здатності помічати, аналізувати і оцінювати естетичні явища навколишнього світу [24]. Отже, розвиток естетичного сприймання стає логічним продовженням прагнення підлітків реалізувати себе у культурно-естетичній сфері, адже саме через сприйняття та оцінку краси вони формують власні ціннісні орієнтири та художній смак.

Розвиток естетичного сприймання старших підлітків є складним психолого-педагогічним процесом, який охоплює розвиток емоційно-естетичних переживань, здатності до оцінювання художніх образів та інтересу до мистецтва і творчості. Естетичне сприймання виступає ключовим компонентом естетичної культури особистості, що забезпечує усвідомлене сприйняття краси та гармонії у різних сферах життя. Воно включає як внутрішні емоційні переживання, так і когнітивні процеси аналізу, інтерпретації та оцінки художніх явищ [28].

Емоційно-естетичні переживання формуються на основі чуттєвої відкритості підлітка до навколишнього світу та здатності співпереживати художнім образам. Вони проявляються у здатності відчувати красу в природі, мистецтві, літературі та музичних творах, реагувати на художні події

емоційно та виразно. Українські психологи та педагоги підкреслюють, що розвиток емоційно-естетичних переживань залежить від культурного середовища, взаємодії з дорослими та однолітками, а також від участі у творчих заходах [36].

Здатність до оцінювання художніх образів є наступним етапом розвитку естетичного сприймання. Вона передбачає аналіз форми, змісту та стилю творів мистецтва, порівняння різних художніх засобів і технік, а також визначення власного естетичного ставлення. Підлітки набувають уміння критично оцінювати якість художніх творів, співвідносити їх із культурними нормами та власними естетичними ідеалами, що сприяє розвитку рефлексивності та усвідомленості.

Важливим фактором формування оцінювальної компетентності є навчальна та позашкільна діяльність, що включає відвідування музеїв, театрів, галерей, участь у творчих проєктах, гуртках і конкурсах. Такі активності дозволяють підліткам відчути художній процес на практиці, експериментувати зі способами вираження і засвоювати принципи композиції, колориту та стилю. Через такі практичні взаємодії естетичне сприймання стає більш глибоким і структурованим.

Зростання інтересу до мистецтва та творчості є природним наслідком розвитку емоційно-естетичних переживань та здатності оцінювати художні образи. Підлітки починають самостійно шукати інформацію про мистецькі течії, експериментувати з різними видами творчості, відвідувати культурні заходи. Цей інтерес стимулює розвиток індивідуального стилю, формує естетичні уподобання та сприяє активній участі у культурному житті.

Соціальне середовище відіграє важливу роль у формуванні естетичного сприймання. Позитивні приклади дорослих, педагогів та однолітків сприяють розвитку оцінювальних навичок та інтересу до мистецтва. Підтримка у творчих ініціативах, обговорення художніх творів і спільні проєкти стимулюють рефлексію та дозволяють підліткам усвідомлювати власні естетичні уподобання [33].

Естетичне сприймання також тісно пов’язане з розвитком творчих здібностей. Чим більше підліток залучений до процесу створення мистецьких творів, тим глибше він розуміє і оцінює художні явища. Активне творче самовираження сприяє формуванню естетичного смаку, розвитку емоційної чутливості та зміцненню ціннісно-смислової сфери особистості.

Як бачимо, розвиток естетичного сприймання старших підлітків є комплексним процесом, який включає розвиток емоційно-естетичних переживань, оцінювальних навичок і творчої активності. Взаємодія когнітивних, емоційних і мотиваційних компонентів, підтримка педагогів та соціального оточення створюють умови для розвитку гармонійної, культурно компетентної особистості, здатної до глибокого сприймання та творчого вираження естетичних цінностей.

Естетичний досвід виступає важливою складовою розвитку особистості старшого підлітка, оскільки забезпечує глибоке усвідомлення навколишнього світу та формування власного ціннісного ставлення до нього. Через взаємодію з мистецтвом, природою, літературою чи іншими культурними явищами підліток набуває здатності не лише сприймати красу, а й оцінювати її, зіставляти з власними внутрішніми переживаннями та формувати індивідуальні естетичні орієнтири. Такий досвід сприяє розвитку емоційної чутливості, вміння співпереживати та рефлексувати над власними почуттями, що є важливим для формування гармонійної особистості [51].

Крім того, естетичний досвід стимулює когнітивну активність і творче мислення підлітка [47]. Під час взаємодії з художніми творами, музикою чи театральними постановками відбувається активне мисленнєве осмислення образів, символів та художніх прийомів, що сприяє розвитку аналітичних здібностей і здатності до критичного оцінювання. Таке поєднання емоційного і когнітивного сприйняття формує комплексну систему цінностей, що мотивує підлітка до самовираження та творчої діяльності.

Соціальний вимір естетичного досвіду також відіграє значну роль у особистісному розвитку. Обговорення культурних явищ у колі друзів, участь

у мистецьких заходах або спільне сприйняття художніх творів формує соціально значущі цінності, розвиває вміння взаємодіяти та співпрацювати, а також сприяє вихованню почуття відповідальності за власні естетичні оцінки. Завдяки цьому підліток не лише набуває індивідуального естетичного досвіду, а й інтегрує його в ширший соціокультурний контекст, що стимулює розвиток культурної компетентності та моральної зрілості [44].

Розвиток естетичних цінностей у старших підлітків значною мірою залежить від умов, у яких вони функціонують, і від підтримки соціального та культурного середовища. Однією з ключових умов є сімейне виховання, оскільки родина формує первинну систему цінностей, емоційних реакцій та естетичних уявлень. Сімейне середовище, де підтримується художня активність, обговорюються культурні явища та стимулюється інтерес до мистецтва, сприяє розвитку естетичної чутливості та формує основи естетичного смаку підлітка [36].

Не менш важливу роль відіграє школа, яка створює системне середовище для освоєння культурних і мистецьких цінностей. У процесі навчання підлітки отримують можливість взаємодіяти з різними видами мистецтва, вчаться оцінювати художні твори, розвивають критичне мислення та естетичне судження. За словами Л. Карпушевської, ефективне формування естетичних цінностей у навчальному процесі передбачає використання різноманітних методів, інтеграцію естетичних компонентів у різні навчальні предмети та активне залучення учнів до творчих проєктів [27].

Культурне середовище також є вагомим чинником розвитку естетичної сфери підлітків. Відвідування музеїв, театрів, галерей, участь у культурних заходах і фестивалях формує у підлітків уявлення про різні стилі та художні течії, розширює їх емоційний і пізнавальний досвід та сприяє усвідомленню естетичних ідеалів [37]. Соціально-культурні практики дозволяють підліткам спостерігати за проявами естетичних цінностей у житті інших і брати участь у створенні культурних продуктів.

Художньо-творча діяльність є безпосереднім засобом розвитку естетичних цінностей. Практичне залучення підлітків до образотворчого мистецтва, музики, театру, хореографії чи літературної творчості стимулює розвиток емоційно-естетичних переживань і формує естетичний смак [22; 31]. Такі заняття дозволяють підліткам не лише отримувати задоволення від творчості, а й навчатися оцінювати художні образи та проявляти індивідуальні художні вподобання.

Важливим аспектом є також груповий вплив однолітків. Спілкування з ровесниками, обговорення мистецьких явищ, спільна участь у творчих проектах та конкурсах формує соціальні норми естетичного сприймання та дозволяє підліткам порівнювати власні оцінки з думкою інших [35]. Підтримка однолітків у творчих починаннях підвищує мотивацію до розвитку естетичних здібностей і сприяє формуванню стійких естетичних орієнтирів.

Крім того, психологи наголошують на значенні системного поєднання різних умов виховання для ефективного формування естетичних цінностей. Наприклад, поєднання підтримки сім'ї, активного шкільного навчання та культурного середовища забезпечує комплексний розвиток естетичної чутливості, емоційної зрілості та здатності до творчого самовираження [6].

Значну роль у розвитку естетичних цінностей відіграє також педагогічне керівництво, яке формує ціннісно-смислові орієнтації та мотивує підлітків до самостійного пізнання мистецтва. Педагог створює умови для дослідження різних видів мистецтва, організовує обговорення художніх творів і забезпечує підтримку у творчих проектах [35].

Психологічні умови розвитку естетичних цінностей старших підлітків формуються на стику родинного виховання, шкільної системи, культурного середовища та групових взаємодій з однолітками. Комплексна організація цих умов сприяє формуванню естетичної чутливості, здатності до оцінки та творчої реалізації, а також забезпечує гармонійний розвиток особистості в ціннісно-культурній площині.

Отже, старший підлітковий вік є надзвичайно важливим і водночас сенситивним періодом для розвитку естетичних цінностей. У цей час відбувається інтенсивне формування емоційно-чуттєвої сфери, розвиток абстрактного мислення та когнітивних здібностей, активізується саморефлексія, а потреба в самовираженні набуває особливої значущості. Ці зміни створюють сприятливі умови для формування естетичних смаків, суджень, почуттів та ідеалів, які є невід'ємною складовою особистісного становлення підлітка.

Водночас ефективність розвитку естетичних цінностей залежить не лише від внутрішніх психологічних особливостей, а й від зовнішніх соціально-педагогічних чинників. Сім'я, школа, культурне середовище та група однолітків відіграють ключову роль, оскільки забезпечують підліткові можливості для ознайомлення з різними видами мистецтва, участі у творчих практиках, обміну естетичними враженнями та порівняння власних оцінок із соціальними нормами.

Такий комплексний вплив дозволяє підлітку отримувати повноцінний естетичний досвід, розвивати здатність до критичного оцінювання художніх явищ, глибше сприймати красу та гармонію, а також формувати власну систему ціннісно-естетичних орієнтацій. У результаті підлітки не лише здобувають уміння насолоджуватися мистецтвом, а й набувають здатності до творчого самовираження, що сприяє гармонійному розвитку особистості та підготовці до дорослого життя.

1.2 Сучасні навчальні платформи як середовище розвитку естетичних цінностей

Сучасні навчальні платформи відіграють важливу роль у цифровій освіті, забезпечуючи інтеграцію різноманітних ресурсів та інструментів для організації навчального процесу. Вони поєднують у собі можливості мультимедійного представлення інформації, інтерактивності та творчої

діяльності, створюючи простір для розвитку естетичних цінностей старших підлітків. Завдяки доступу до віртуальних музеїв, галерей, редакторів візуального контенту та інтерактивних сервісів учні можуть активно сприймати мистецькі образи, формувати власні проєкти та здійснювати естетичний вибір, що сприяє розвитку їхніх естетичних смаків, суджень і ідеалів.

Навчальна платформа – це програмно-технологічне середовище, яке забезпечує організацію, управління та підтримку навчального процесу шляхом інтеграції цифрових ресурсів, інструментів комунікації та оцінювання результатів [8]. Основною метою таких платформ є створення умов для ефективного засвоєння навчального матеріалу та розвитку критичного мислення учнів через використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [9].

Історія виникнення навчальних платформ пов’язана з розвитком дистанційного навчання, яке активно формувалося у другій половині XX століття. Спершу використовувалися прості системи для обміну навчальними матеріалами та контролю знань, проте з розвитком Інтернету та цифрових технологій ці платформи набули інтерактивних функцій, що дозволяють здійснювати навчання в реальному часі та інтегрувати мультимедійні ресурси [12].

Сучасні навчальні платформи поєднують різні види навчальних середовищ – від LMS-систем до платформ віртуальних музеїв і редакторів контенту. Вони дозволяють учням створювати власні проєкти, оцінювати художні твори та брати участь у спільній діяльності, що робить їх ключовим інструментом для розвитку творчих і естетичних компетентностей [7; 15].

Поява навчальних платформ також тісно пов’язана з трансформацією педагогічної практики та потребою забезпечити доступ до знань у різних формах – очній, дистанційній та змішаній. Сучасні електронні курси дозволяють комбінувати текстові, графічні, аудіо- та відеоматеріали, створюючи мультимедійне середовище, яке сприяє формуванню естетичних уявлень та розвитку художньої чутливості учнів [16].

Крім того, навчальні платформи забезпечують індивідуалізацію навчального процесу, що дозволяє адаптувати контент під потреби конкретного учня та формувати естетичний смак [40]. Використання платформ у мистецькій освіті відкриває можливості для експериментальної діяльності та творчого самовираження через інтегровані інструменти створення візуального та аудіоконтенту [26].

Таким чином, навчальні платформи виступають не лише технічним інструментом організації навчального процесу, а й середовищем, що сприяє розвитку естетичних цінностей та творчих здібностей учнів [17]. Вони забезпечують доступ до мистецьких ресурсів, дозволяють здійснювати інтерактивну взаємодію та формують умови для самостійного творчого пошуку.

Інтеграція сучасних платформ у освітній процес створює комплексну систему розвитку естетичних компетентностей, яка поєднує технологічні можливості з педагогічними завданнями та дидактичними принципами, забезпечуючи ефективне поєднання теоретичного навчання та практичної творчої діяльності [42].

Сучасні навчальні платформи різняться за функціональністю, спрямованістю та інструментами, що вони надають користувачам. Основним критерієм класифікації є призначення платформи та спосіб взаємодії користувачів із навчальним контентом.

Першою категорією є LMS-системи (Learning Management System), які призначені для організації та управління навчальним процесом у різних форматах – очному, дистанційному та змішаному. До них відносяться платформи Moodle та Google Classroom, що забезпечують завантаження навчальних матеріалів, організацію завдань, контроль успішності та комунікацію між учнем і вчителем [15].

Moodle дозволяє інтегрувати різні мультимедійні елементи, створювати інтерактивні тести та форуми для обговорень, що робить навчальний процес більш динамічним і залучає учнів до активного засвоєння знань. Google

Classroom, у свою чергу, вирізняється простотою використання та синхронізацією з іншими сервісами Google, що забезпечує ефективну організацію навчання та спільної роботи учнів над проєктами [10].

Другу категорію становлять платформи віртуальних музеїв та галерей, такі як ArtSteps та Google Arts & Culture. Вони надають можливість ознайомитися з експозиціями світових музеїв онлайн, створювати власні віртуальні виставки та інтерактивно досліджувати мистецькі твори [15].

Ці платформи розвивають у користувачів естетичне сприймання та художню чутливість, оскільки дозволяють детально аналізувати художні образи, кольорову гаму, композиційні рішення та контекст створення творів. Вони слугують важливим інструментом для формування візуальної культури та залучення учнів до творчої діяльності.

Третю категорію становлять редактори візуального контенту, наприклад Canva та Genially. Ці платформи дозволяють створювати презентації, інфографіку, постери, анімації та інтерактивні матеріали, що стимулює творчий процес та естетичне самовираження учнів [13].

За допомогою таких редакторів учні можуть реалізовувати власні проєкти, комбінувати текст, зображення, графіку та аудіо, що формує навички композиційного мислення та розвиває естетичний смак. Крім того, ці платформи дозволяють працювати у команді та обмінюватися результатами, що розвиває соціальні та комунікативні компетентності.

Четвертою категорією є інтерактивні сервіси для навчання, такі як LearningApps, Nearpod та Kahoot. Вони забезпечують активну взаємодію учнів із навчальним матеріалом через ігрові та інтерактивні завдання, опитування та вікторини [20].

LearningApps дозволяє створювати навчальні вправи у вигляді флеш-карток, кросвордів, тестів і вікторин, що стимулює інтерес до навчання та підвищує мотивацію учнів. Nearpod та Kahoot сприяють інтерактивній роботі під час онлайн-уроків, залучаючи учнів до обговорень, голосувань та колективного розв’язання завдань [39].

Використання цих платформ дозволяє поєднувати навчання та розваги, що особливо важливо для розвитку естетичних цінностей підлітків, адже інтерактивність стимулює зацікавленість у мистецтві, формує емоційно-естетичні переживання та сприяє розвитку творчого мислення.

Таким чином, класифікація сучасних платформ за функціональним призначенням дозволяє визначити найбільш ефективні інструменти для розвитку естетичних цінностей та творчих здібностей учнів. LMS-системи, віртуальні музеї, редактори візуального контенту та інтерактивні сервіси створюють комплексне середовище для навчання, творчої самореалізації та формування візуальної культури [48].

Мультимедійність сучасних навчальних платформ дозволяє поєднувати текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію в одному середовищі. Використання відеоуроків, інтерактивних презентацій, анімацій та аудіоматеріалів значно підвищує залученість учнів у навчальний процес і сприяє розвитку естетичного сприймання через взаємодію з різними видами контенту.

Інтерактивність платформ проявляється у можливості активного включення учнів у навчальний процес за допомогою опитувань, тестів, вікторин, ігрових завдань та онлайн-дискусій. Така форма навчання стимулює когнітивну активність, посилює емоційне переживання і формує критичне та естетичне оцінювання навчального та мистецького контенту.

Вбудовані інструменти творчості, такі як редактори візуального контенту Canva, Genially чи сервіси створення інтерактивних презентацій, дають можливість учням реалізовувати власні проєкти, поєднуючи різні види медіа. Це сприяє розвитку художнього смаку, креативності та навичок естетичного самовираження [12].

Адаптивність контенту забезпечує індивідуалізацію навчання: платформи можуть підбирати завдання за рівнем підготовки учня, темпом засвоєння матеріалу та інтересами. Такий підхід дозволяє кожному учню отримувати оптимальні умови для розвитку естетичних цінностей та особистісного потенціалу.

Можливість співпраці на платформах, таких як Google Classroom чи Microsoft Teams, забезпечує колективну роботу над проєктами, обмін ідеями та спільне створення мультимедійного контенту. Це формує навички командної взаємодії, комунікативні компетенції та соціальну відповідальність у процесі творчої діяльності [42].

Комплексне використання мультимедійності, інтерактивності, творчих інструментів, адаптивності та колективної роботи робить сучасні навчальні платформи потужним середовищем для формування естетичних цінностей. Вони сприяють розвитку візуальної культури, художнього смаку та творчих здібностей учнів, поєднуючи навчання з естетичним досвідом.

Сучасні навчальні платформи значно сприяють формуванню візуальної культури підлітків, надаючи доступ до широкого спектра графічних матеріалів, фото-, відео- та анімаційних ресурсів. Завдяки цьому учні можуть навчитися сприймати композицію, кольорову гармонію, динаміку та ритм у різних видах мистецтва. Такі ресурси дозволяють усвідомлено аналізувати естетичні явища та розвивати здатність бачити красу у повсякденному житті, що є важливим елементом духовного та культурного розвитку.

Доступ до цифрових колекцій музеїв, віртуальних галерей та освітніх ресурсів відкриває унікальні можливості для знайомства з культурною спадщиною та сучасним мистецтвом. Платформи на кшталт Google Arts & Culture чи ArtSteps дозволяють учням досліджувати художні твори у віртуальному просторі, порівнювати стилі та техніки різних епох, а також формувати власні естетичні оцінки. Це значно розширює естетичний досвід та стимулює розвиток критичного мислення щодо мистецтва [15].

Можливість створення власних проєктів на базі платформ, таких як Canva, Genially або LearningApps, стимулює розвиток творчих здібностей підлітків. Учні поєднують текст, графіку, звук і відео, формуючи власні естетично цінні продукти. Така практика не лише розвиває технічні навички, а й допомагає усвідомити власну ціннісно-естетичну позицію та відчути результат власної творчості, що є ключовим для саморозвитку [45].

Естетичний вибір учнів під час роботи на платформах проявляється у можливості самостійно обирати стиль, композицію, колірну палітру та інші художні елементи у створюваних матеріалах. Цей процес формує естетичний смак і дозволяє підліткам навчитися оцінювати красу та гармонію не лише у власних роботах, а й у творах однолітків або класичних художніх прикладах. Самостійний вибір стимулює критичне мислення і підвищує мотивацію до творчої діяльності.

Інтерактивні функції платформ, такі як колективна робота над візуальними матеріалами, обговорення та оцінювання проєктів, створюють сприятливі умови для розвитку естетичного судження. Учні отримують зворотний зв’язок, аналізують свої та чужі роботи, обговорюють естетичні переваги та недоліки, що стимулює рефлексію і формування критичного мислення [41]. Такий досвід дозволяє усвідомити соціальні аспекти естетичної діяльності та важливість врахування думок інших.

Цифрові платформи надають можливість експериментувати з різними видами мистецтва та творчості без обмежень фізичного простору та матеріальних ресурсів. Підлітки можуть пробувати різні техніки, стилі та формати презентацій, що сприяє розвитку естетичної чутливості та творчого мислення. Таке середовище формує впевненість у власних художніх здібностях і стимулює бажання реалізовувати власні естетичні проєкти.

Мультимедійні можливості платформ дозволяють учням поєднувати навчальний процес із сприйняттям естетично цінних об’єктів, таких як зображення, музика, відео та інтерактивні інфографіки. Це формує комплексне естетичне сприймання, розширює культурний світогляд та сприяє розвитку уміння цінувати красу у різних формах. Використання мультимедійних матеріалів стимулює емоційне включення та підвищує зацікавленість до навчального процесу.

Таким чином, сучасні навчальні платформи виступають потужним інструментом розвитку естетичних цінностей підлітків. Вони забезпечують доступ до мистецтва, створення власних проєктів, формування візуальної

культури та естетичного смаку, а також можливість свідомого естетичного вибору, поєднуючи навчання та творчість у цифровому середовищі. Такий підхід робить процес формування естетичних цінностей більш ефективним та інтерактивним.

Попри значні можливості сучасних навчальних платформ для розвитку естетичних цінностей, вони мають певні обмеження, які слід враховувати. Одним із таких є поверхневість сприймання інформації. Через велику кількість доступних мультимедійних матеріалів підлітки можуть фокусуватися лише на зовнішніх ефектних елементах, не глибоко аналізуючи зміст творів мистецтва чи логіку композиції. Це створює ризик формування фрагментарного уявлення про естетику та знижує здатність до комплексного аналізу художніх явищ.

Ще однією проблемою є розвиток кліпового мислення. Часте використання коротких відео, інтерактивних тестів та швидких слайд-презентацій призводить до того, що увага підлітків концентрується на миттєвих враженнях, а не на глибинному пізнанні художніх образів [18]. Таке мислення ускладнює формування естетичного судження, оскільки учні звикають сприймати інформацію фрагментарно та поверхнево, без належного осмислення її значущості.

Інформаційне перенасичення є ще одним суттєвим ризиком. Платформи пропонують величезну кількість ресурсів одночасно — від відео та інтерактивних вправ до колекцій зображень та презентацій. Підлітки можуть відчувати перевантаження, що призводить до зниження концентрації уваги, емоційної втоми та зменшення мотивації до глибокого сприймання мистецтва. Це створює необхідність раціонального відбору матеріалів та помірного використання цифрових ресурсів.

Крім того, деякі платформи не враховують індивідуальні потреби учнів у темпі навчання та рівні підготовки, що може призвести до фрустрації або зниження інтересу. Адаптивність контенту ще не завжди повною мірою реалізована, тому педагогам важливо коригувати цифрові завдання відповідно до рівня естетичних знань та навичок учнів [25].

Врахування цих обмежень не зменшує потенціал навчальних платформ, але підкреслює важливість усвідомленого використання цифрових ресурсів у педагогічній практиці. Ефективне поєднання цифрових інструментів із традиційними методами навчання та педагогічним супроводом дозволяє мінімізувати негативні наслідки поверхневого сприймання, кліпового мислення та інформаційного перенасичення, забезпечуючи розвиток естетичних цінностей підлітків у збалансованому та комплексному форматі.

Інтеграція сучасних навчальних платформ у навчальні програми дозволяє поєднувати традиційне навчання з цифровими ресурсами та творчими завданнями. LMS-системи надають можливість організувати дистанційні уроки образотворчого мистецтва, музики або дизайну, де учні можуть не лише отримувати інформацію, а й створювати власні художні проєкти, обговорювати їх та отримувати зворотний зв’язок від викладача.

Стратегії ефективного використання платформ включають застосування інтерактивних завдань, елементів гейміфікації та проєктної діяльності. Використання LearningApps, Kahoot або Nearpod дозволяє активізувати увагу підлітків, стимулювати критичне та естетичне оцінювання, а також заохочує до самостійного вибору художніх рішень. Такий підхід сприяє розвитку творчого мислення та естетичної чутливості учнів.

Платформи також відкривають можливості для позакласної та додаткової діяльності. Через віртуальні музеї та галереї, онлайн-фестивалі та конкурси учні можуть знайомитися з культурною спадщиною, порівнювати стилі та техніки різних епох, брати участь у створенні колективних мистецьких проєктів. Це формує комплексне естетичне сприйняття та стимулює розвиток самостійності й соціальної відповідальності в творчій діяльності.

Можливості платформ для оцінювання та зворотного зв’язку є ще одним важливим аспектом розвитку естетичних цінностей. Викладач може надавати персоналізовані коментарі до робіт учнів, організовувати публічне

обговорення проєктів та оцінювання естетичних рішень. Така практика розвиває рефлексію, критичне мислення та здатність до аргументованого обговорення художніх творів, що є ключовими компонентами формування естетичного судження [48].

Сучасні тенденції в цифровій освіті, зокрема застосування VR- і AR-технологій, інтерактивних арт-проєктів та елементів штучного інтелекту у мистецтві, відкривають нові горизонти для розвитку естетичних цінностей. Використання таких інноваційних інструментів дозволяє підліткам експериментувати з формами, кольором та композицією в умовах віртуального середовища, стимулюючи творчість та естетичне самовираження.

Таким чином, сучасні навчальні платформи виступають комплексним середовищем для розвитку естетичних цінностей підлітків, поєднуючи технологічні можливості з педагогічними стратегіями. Вони забезпечують доступ до широкого спектру мистецьких ресурсів, інтерактивних завдань, інструментів для творчого самовираження та колективної роботи. Використання платформ сприяє розвитку візуальної культури, естетичного смаку, критичного мислення та здатності до аргументованого оцінювання художніх творів. Водночас ефективність їх застосування залежить від усвідомленого підходу педагогів, адаптації контенту до потреб учнів та помірного використання цифрових ресурсів, щоб уникнути поверхневого сприймання та інформаційного перенасичення. Інтеграція таких платформ у навчальний процес створює умови для поєднання навчання, творчості та розвитку естетичної чутливості, що є важливим для формування гармонійно розвиненої особистості підлітка.

1.3 Психологічні механізми впливу цифрового освітнього середовища на ціннісну сферу підлітків

Цифрове освітнє середовище є потужним фактором формування ціннісної та естетичної сфери підлітків, оскільки поєднує вплив сучасних

медіаресурсів із психічними процесами сприймання, мислення та емоційного реагування. Взаємодія з візуальною та аудіоінформацією стимулює емоційні переживання, активізує когнітивні процеси обробки мультимедійного контенту, сприяє розвитку критичного мислення та формуванню естетичних суджень. Психологічний ефект цифрового середовища посилюється мотиваційними механізмами, такими як гейміфікація, миттєвий зворотний зв'язок і можливість творчої самопрезентації, а також соціально-психологічними чинниками – участю у онлайн-спільнотах, груповим впливом і потребою у візуальному схваленні. Водночас цифрове середовище створює певні психологічні ризики, серед яких емоційне вигорання, порушення уваги та залежність від швидких візуальних стимулів, що потребує усвідомленого педагогічного супроводу.

Цифрове освітнє середовище активно впливає на емоційний стан підлітків, оскільки візуальні стимули відіграють ключову роль у формуванні естетичних переживань. Яскраві зображення, анімації та інтерактивні відеоматеріали здатні викликати широкий спектр емоційних реакцій, від захоплення до здивування, що сприяє глибшому засвоєнню навчального контенту та розвитку естетичного чуття. Емоційна залученість у процес навчання допомагає учням активніше сприймати інформацію, поєднувати знання та власні переживання, формуючи при цьому індивідуальні естетичні орієнтири [63].

Естетичне переживання у цифровому просторі забезпечується поєднанням сенсорних стимулів та можливості їх інтерактивного осмислення. Підлітки отримують шанс не лише пасивно спостерігати художні об'єкти, а й активно взаємодіяти з ними, обираючи композиції, кольорові рішення та цифрові медіа-інструменти. Така інтерактивність посилює емоційний відгук, сприяє глибшому розумінню художніх смислів та формує естетичне судження, яке базується на власному досвіді взаємодії з мистецтвом [54].

Мотиваційний аспект емоційного впливу цифрового середовища проявляється через позитивне підкріплення та миттєвий емоційний відгук. Підлітки отримують задоволення від створення власних проєктів, публікації робіт і отримання схвальних коментарів у цифрових спільнотах. Ця соціальна взаємодія стимулює прагнення до подальшої творчої діяльності, допомагає формувати впевненість у власних здібностях та підтримує внутрішню мотивацію до розвитку естетичних компетентностей.

Взаємодія з мультимедійним контентом активізує систему позитивних емоцій, що підвищує рівень залученості у навчальний процес і формує внутрішню потребу до творчої самореалізації. Підлітки, які переживають естетичні емоції під час роботи з візуальними матеріалами, демонструють більшу концентрацію, підвищену здатність до аналітичного мислення та готовність експериментувати з різними видами художньої діяльності [61].

Ключовим емоційним механізмом є процес емпатії та емоційного наслідування. Підлітки через взаємодію з цифровими образами та персонажами можуть відчути подібні емоційні стани, що допомагає краще розуміти художні сенси та нюанси композиції. Таке переживання сприяє формуванню чутливості до естетичних явищ і розвитку здатності до емоційного реагування на твори мистецтва, як власні, так і чужі [62].

Підвищена емоційна активність у цифровому середовищі стимулює процеси саморегуляції та формування внутрішньої ціннісної мотивації. Підлітки навчаються оцінювати естетичну якість контенту, співвідносити власні емоційні реакції з реакціями інших користувачів і адаптувати свою поведінку для досягнення бажаного результату, що сприяє більш усвідомленому ставленню до власного естетичного вибору.

Разом із позитивними ефектами цифрове середовище створює певні емоційні ризики, зокрема перенасичення стимулів, що може призводити до емоційного виснаження та зниження здатності до глибокого сприйняття мистецтва. Часте використання швидких візуальних елементів може зумовлювати поверхневий емоційний відгук і зменшувати здатність до

концентрації на складних естетичних завданнях, тому важливо організовувати педагогічний супровід [53].

Таким чином, емоційні механізми впливу цифрового освітнього середовища на підлітків проявляються через стимулювання естетичних переживань, мотивацію творчої активності та розвиток емпатії. Усвідомлена робота з емоційними відгуками учнів дозволяє ефективно поєднувати цифрові ресурси та психологічний розвиток ціннісної та естетичної сфери, забезпечуючи формування стійких емоційних і естетичних компетентностей.

Обробка мультимедійної інформації у цифровому освітньому середовищі значно впливає на когнітивні процеси підлітків. Під час одночасного сприйняття тексту, зображень, аудіо та відео активуються різні сенсорні канали, що сприяє більш глибокому запам’ятовуванню та засвоєнню матеріалу. Таке комплексне сприйняття стимулює розвиток уваги, пам’яті та аналітичного мислення, що є важливими складовими формування естетичних суджень. Крім того, підлітки швидше встановлюють причинно-наслідкові зв’язки між образами та їх художнім змістом [8].

Інтерактивність цифрового контенту дозволяє підліткам активно взаємодіяти з матеріалом, що сприяє розвитку когнітивної активності. Учні можуть змінювати композицію зображень, поєднувати кольори або експериментувати з різними візуальними ефектами, що розвиває здатність до комплексного аналізу та аналітичного мислення. Активна участь у процесі сприйняття інформації стимулює інтерес до навчання і сприяє кращому засвоєнню естетичних принципів, що лежать в основі художніх творів.

Цифрове середовище відкриває можливості для порівняння різних стилів та технік, що дозволяє підліткам формувати власні критичні оцінки щодо естетичної цінності контенту. Учні вчаться аналізувати композиційні рішення, кольорову гармонію, пропорції та художнє значення представлених творів. В процесі цього вони розвивають здатність оцінювати мистецькі рішення у контексті їх функціональної та емоційної значущості, що сприяє формуванню власного естетичного смаку [49].

Формування естетичних суджень у цифровому просторі відбувається через поєднання сенсорного сприйняття та емоційного відгуку. Підлітки порівнюють різні варіанти творчих рішень, оцінюють їхню гармонійність та відповідність художнім принципам, а також роблять власні висновки щодо краси, стилю та художньої цінності. Це стимулює розвиток рефлексивного мислення і формує здатність до критичного аналізу мистецьких образів у цифровому середовищі [30].

Критичне мислення розвивається також через колективний аналіз і обговорення цифрового контенту з однолітками та педагогами. Учні вчаться оцінювати не лише естетичні якості творів, а й достовірність, змістовність та оригінальність представленого матеріалу. Така практика сприяє усвідомленому підходу до творчості, дозволяє відокремлювати поверхневі ефекти від реальної художньої цінності та формує здатність до аргументованого оцінювання мистецьких об’єктів.

Аналіз алгоритмічно відібраного контенту допомагає підліткам виділяти важливу інформацію та концентрувати увагу на ключових аспектах естетичного змісту. Це стимулює розвиток критичного мислення, здатності приймати свідомі рішення та усвідомлювати вплив цифрового середовища на власні судження. Учні навчаться виділяти стильові особливості, композиційні рішення та інноваційні прийоми, що використовуються в сучасному мистецтві, та оцінювати їхню художню цінність [3].

Отже, когнітивні механізми у цифровому середовищі забезпечують розвиток аналітичного мислення, критичного оцінювання та формування естетичних суджень підлітків. Завдяки активній взаємодії з мультимедійним контентом вони отримують можливість усвідомлено обирати художні рішення, поєднувати аналіз і творчість та розвивати здатність до самостійної оцінки мистецьких об’єктів. Це створює основу для комплексного розвитку когнітивної та естетичної компетентності учнів.

Мотиваційні механізми в цифровому освітньому середовищі відіграють ключову роль у формуванні естетичних цінностей підлітків, оскільки вони

визначають активність та зацікавленість учнів у взаємодії з контентом. Одним із найпотужніших інструментів є гейміфікація, яка перетворює навчальний процес на цікаву ігрову діяльність. Використання балів, рейтингів, досягнень та завдань з рівнями складності стимулює підлітків активно долучатися до творчих завдань, підвищує їхню мотивацію та підтримує інтерес до навчання. Завдяки елементам гейміфікації учні відчувають задоволення від виконання завдань, що сприяє формуванню позитивного ставлення до мистецтва та творчості [63].

Миттєвий зворотний зв’язок є ще одним важливим фактором мотивації. У цифрових платформах підлітки отримують оперативні оцінки своїх дій, коментарі та поради від педагогів або однолітків. Такий механізм допомагає швидко усвідомлювати помилки, коригувати власні рішення та бачити результати своєї діяльності, що підвищує мотивацію до самовдосконалення та творчого розвитку. Крім того, миттєвий зворотний зв’язок сприяє формуванню внутрішньої мотивації, адже учні відчувають реальний вплив власних дій на результат.

Прагнення до самовираження та творчості також стимулює мотивацію підлітків у цифровому середовищі. Створення власних проєктів, презентацій чи відеоматеріалів дозволяє учням реалізувати індивідуальні ідеї та продемонструвати власний стиль. Цей процес активує внутрішні ресурси учнів, сприяє розвитку креативності та формує естетичний смак, адже підлітки намагаються створити щось унікальне та цінне для себе та оточуючих.

Соціальна мотивація тісно пов’язана із бажанням отримати схвалення та визнання від інших учасників освітнього процесу. Підлітки активно прагнуть демонструвати свої досягнення в онлайн-спільнотах, отримуючи оцінки у вигляді лайків, коментарів або рейтингів. Така взаємодія стимулює розвиток естетичного смаку, оскільки учні намагаються вдосконалювати свої роботи та відповідати очікуванням аудиторії, одночасно отримуючи позитивні емоційні переживання [54].

Важливим аспектом мотивації є інтеграція елементів гейміфікації з творчими завданнями. Наприклад, створення інтерактивних колажів, анімацій чи відеопроєктів у рамках ігрових сценаріїв дозволяє підліткам поєднувати розвагу та навчання. Такий підхід сприяє не лише розвитку творчих здібностей, а й формуванню стійкої внутрішньої мотивації, адже учні відчувають задоволення від процесу та результату своєї діяльності.

Крім того, мотиваційний ефект підсилюється через поступове збільшення складності завдань та наявність системи досягнень. Підлітки отримують стимул рухатися вперед, покращувати свої навички та реалізовувати більш складні проєкти, що сприяє розвитку ціннісного ставлення до творчої діяльності. Така організація навчального процесу формує самодисципліну, послідовність та відповідальність за власні результати.

Завдяки мотиваційним механізмам цифрового середовища підлітки активно включаються в процес творчого самовираження, що є важливим для формування естетичної чутливості та ціннісної орієнтації. Мотивація поєднує внутрішні стимули та зовнішні винагороди, створюючи умови для комплексного розвитку емоційної, когнітивної та творчої сфери підлітків, що в результаті сприяє формуванню естетичних цінностей у сучасному цифровому контексті [56].

Соціально-психологічні механізми впливу цифрового середовища на підлітків визначаються насамперед груповим впливом, який проявляється через взаємодію з однолітками, педагогами та онлайн-спільнотами. У цифровому середовищі підлітки спостерігають дії інших, порівнюють свої результати з досягненнями друзів та колег, що формує у них певні стандарти поведінки, естетичні орієнтири та соціальні норми. Такий вплив стимулює учнів до активної участі у творчих і навчальних процесах та сприяє формуванню естетичних цінностей.

Цифрові платформи та соціальні мережі створюють можливість для широкої взаємодії підлітків у групових середовищах. Учасники обговорюють

роботи, діляться власними проєктами та отримують зворотний зв’язок від колег. Цей процес сприяє розвитку естетичного судження, оскільки підлітки аналізують чужі роботи, порівнюють їх із власними та формують власні критерії оцінки мистецьких продуктів.

Онлайн-спільноти також впливають на формування індивідуальної ідентичності та самопрезентації підлітків. Підлітки прагнуть продемонструвати свої досягнення, творчі ідеї та естетичні вподобання, отримуючи оцінку та схвалення від аудиторії. Таке бажання бути визнаним сприяє розвитку відповідальності за власний контент та усвідомленому вибору художніх рішень [50].

Груповий вплив у цифровому середовищі проявляється також через ефект соціального порівняння. Підлітки оцінюють власні роботи у контексті успіхів однолітків, що стимулює їхню активність, пошук нових ідей та вдосконалення навичок. Цей процес допомагає формувати критичне мислення, адже учні аналізують сильні та слабкі сторони своїх робіт і робіт інших.

Потреба в соціальному схваленні є одним із потужних мотиваторів у цифровому середовищі. Лайки, коментарі та репости стають для підлітків своєрідною оцінкою власної діяльності. Позитивний відгук підтримує емоційний стан, підвищує мотивацію та стимулює подальшу участь у творчих і навчальних активностях. Водночас негативні або відсутні реакції можуть викликати фрустрацію та зменшення інтересу, що підкреслює важливість педагогічного супроводу.

Цифрові середовища дозволяють учням експериментувати із самопрезентацією через різні формати контенту: відео, фото, графіку, інтерактивні проєкти. Такий процес сприяє розвитку естетичного смаку, адже підлітки прагнуть створювати привабливі, гармонійні та оригінальні продукти, одночасно враховуючи вплив аудиторії та особисті вподобання.

Соціальні мережі та онлайн-спільноти виконують функцію психологічної підтримки, забезпечуючи відчуття належності до групи та

формування колективних цінностей. Участь у спільних проєктах, конкурсах та віртуальних виставках допомагає підліткам засвоювати естетичні норми та правила поведінки у колективі, що є важливим для розвитку соціальної компетентності.

Групові обговорення та колективне оцінювання робіт стимулюють рефлексію та критичне осмислення власної діяльності. Підлітки вчаться аналізувати, аргументувати та коригувати свої художні рішення на основі зауважень інших, що формує навички самоконтролю та оцінювання естетичної якості продукту.

Соціально-психологічні механізми також включають емоційний аспект взаємодії з іншими користувачами. Позитивні емоції від підтримки групи, відчуття успіху та визнання сприяють підвищенню творчої активності, а негативні – формують стратегії подолання труднощів, що є важливим для психоемоційного розвитку підлітків.

Таким чином, соціально-психологічні механізми цифрового середовища створюють умови для комплексного розвитку підлітків: вони стимулюють активну участь у творчих процесах, формують естетичний смак, розвивають критичне мислення та навички самопрезентації, забезпечують емоційний та соціальний контекст для усвідомленого сприйняття естетичних цінностей [3].

Інтенсивне використання цифрового освітнього середовища може призводити до емоційного вигорання підлітків. Постійна взаємодія з інформаційним потоком, соціальними мережами та освітніми платформами створює психічне навантаження, яке виснажує емоційні ресурси. Це проявляється в зниженні мотивації, підвищеній втомі, дратівливості та зменшенні здатності до концентрації уваги, що негативно впливає на сприйняття естетичного контенту та формування ціннісних орієнтацій.

Порушення уваги є ще одним значним ризиком цифрового середовища. Підлітки, постійно перемикаючись між мультимедійними ресурсами, онлайн-ігровими завданнями та соціальними мережами, втрачають здатність до

тривалого фокусування на одному об’єкті. Це ускладнює глибоке сприйняття художніх творів, аналіз композиційних та кольорових рішень і формування власних естетичних суджень.

Залежність від швидких візуальних стимулів стає типовою проблемою сучасного цифрового освітнього середовища. Короткі відео, інтерактивні тести та яскраві візуальні ефекти формують у підлітків звичку до миттєвих результатів, що зменшує терпіння та здатність до глибокого осмислення інформації. Такий тип сприйняття може обмежувати критичне мислення та естетичну чутливість.

Емоційне вигорання посилюється також через надмірну потребу у соціальному схваленні. Підлітки постійно порівнюють свої досягнення з результатами однолітків та прагнуть отримати лайки й позитивні коментарі. Відсутність належного відгуку може призводити до зниження самооцінки, виникнення тривожності та формування негативного ставлення до навчання й творчості.

Порушення уваги та перенасичення інформацією створюють когнітивне перевантаження, коли підлітки не встигають осмислити весь обсяг поданої інформації. Це особливо небезпечно при навчанні мистецтву або аналізі естетичних творів, адже поверхневе сприйняття замінює глибокий естетичний досвід та перешкоджає розвитку художніх навичок [8].

Залежність від цифрових стимулів може також проявлятися у формуванні імпульсивної поведінки під час сприйняття контенту. Підлітки звикають до постійних змін, яскравих ефектів та миттєвих винагород, що ускладнює розвиток концентрації, усвідомленого вибору та терпіння у творчому процесі.

Крім того, психологічні бар’єри включають ризик розвитку тривожних та депресивних станів через надмірну взаємодію з онлайн-середовищем. Підлітки, що відчувають тиск порівняння з іншими або перевантажені інформацією, можуть втрачати інтерес до самостійного творчого пошуку, що негативно впливає на емоційний та естетичний розвиток.

Урахування цих ризиків та бар’єрів у педагогічній практиці дозволяє створювати безпечне та збалансоване цифрове середовище. Використання помірного обсягу контенту, чергування видів діяльності, педагогічне керівництво та розвиток навичок самоконтролю допомагають мінімізувати негативний вплив емоційного вигорання, порушення уваги та залежності від швидких візуальних стимулів, забезпечуючи розвиток естетичних цінностей підлітків.

Отже, цифрове освітнє середовище впливає на формування ціннісної та естетичної сфери підлітків через комплекс психологічних механізмів. Емоційні процеси забезпечують переживання естетичних відчуттів, розвиток емпатії та мотивацію до творчої активності. Когнітивні механізми стимулюють аналітичне мислення, критичну оцінку та формування власних естетичних суджень через обробку мультимедійної інформації та інтерактивну взаємодію з контентом. Мотиваційні фактори, зокрема гейміфікація, миттєвий зворотний зв’язок та прагнення до самопрезентації, підвищують зацікавленість підлітків у навчальному та творчому процесі, сприяючи розвитку внутрішньої мотивації та активного самовираження. Соціально-психологічні механізми формують естетичні та соціальні орієнтири через груповий вплив, взаємодію в онлайн-спільнотах та потребу в схваленні, що стимулює розвиток критичного мислення, комунікативних навичок і самопрезентації. Водночас активне використання цифрового середовища пов’язане з певними психологічними ризиками: емоційним вигоранням, порушенням уваги та залежністю від швидких візуальних стимулів. Ці фактори можуть знижувати ефективність естетичного розвитку та критичного мислення підлітків, підкреслюючи необхідність усвідомленого педагогічного супроводу та організації безпечного цифрового простору.

Таким чином, ефективне поєднання емоційних, когнітивних, мотиваційних та соціально-психологічних механізмів у цифровому освітньому середовищі створює сприятливі умови для формування стійких ціннісних орієнтацій та естетичних компетентностей підлітків. Усвідомлена

робота з цими механізмами дозволяє максимально використовувати потенціал цифрових ресурсів, одночасно мінімізуючи ризики психоемоційного перевантаження та формування залежності від швидких стимулів. Такий підхід забезпечує комплексний розвиток особистості, поєднуючи навчальні, естетичні та соціальні складові в умовах сучасного цифрового освітнього середовища.

.

РОЗДІЛ 2
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

2.1 Організація та методи емпіричного дослідження

Емпіричне дослідження було спрямоване на виявлення психологічних особливостей впливу використання сучасних навчальних платформ на розвиток естетичних цінностей старших підлітків. У центрі уваги перебували особливості естетичного сприймання, емоційно-оцінних реакцій та мотиваційно-творчої активності підлітків у процесі взаємодії з цифровим освітнім і мистецьким контентом. Дослідження також передбачало перевірку ефективності спеціально розробленої психологічної програми, реалізованої з використанням навчальних платформ як психологічно значущого освітнього середовища.

Метою емпіричного дослідження було визначення рівня сформованості естетичних цінностей старших підлітків та виявлення психологічних особливостей їх змін під впливом використання сучасних навчальних платформ, а також оцінка ефективності психологічної програми розвитку естетичних цінностей у цифровому освітньому середовищі.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання:

- діагностувати вихідний рівень сформованості естетичних цінностей старших підлітків та виявити психологічні особливості естетичного сприймання, емоційно-оцінного ставлення і творчої мотивації;
- визначити особливості психологічного сприйняття та використання навчальних платформ (рівень зацікавленості, емоційної залученості, мотивації до творчої діяльності, потреби в самовираженні);
- розробити та впровадити психологічну програму, спрямовану на розвиток естетичних цінностей старших підлітків засобами навчальних

платформ, створивши умови для формування емоційно-естетичних переживань, образного мислення та творчої ініціативи;

- здійснити повторну діагностику, порівняти результати «до» і «після» впровадження програми, визначити динаміку психологічних змін та ефективність впливу навчальних платформ на розвиток естетичних цінностей..

Дослідження проводилося на базі Каменського ліцею Червоногригорівської селищної ради Нікопольського району Дніпропетровської області. У вибірку увійшли учні 8 та 9 класів віком від 13 до 15 років. Загальна кількість учасників становила 33 учня (16 учнів восьмого класу – експериментальна група та 17 учнів дев'ятого класу – контрольна група), серед яких приблизно рівномірно були представлені хлопці та дівчата.

Важливою характеристикою досліджуваного контингенту є індивідуальні психологічні відмінності, що можуть впливати на ефективність використання навчальних платформ, зокрема:

- рівень мотивації до мистецької та творчої діяльності – від ситуативного інтересу до стійкої внутрішньої потреби у творчому самовираженні;

- особливості естетичного досвіду – здатність до емоційного переживання художніх образів, естетичної оцінки та рефлексії;

- рівень цифрової компетентності – уміння орієнтуватися в навчальних платформах, використовувати цифрові інструменти для творчості, сприймати візуальний та мультимедійний контент;

- емоційна чутливість і потреба в новизні, що визначають інтенсивність емоційного відгуку на мистецькі матеріали.

Для оцінювання психологічних особливостей розвитку естетичних цінностей старших підлітків у процесі використання навчальних платформ були визначені відповідні критерії та показники, які відображають компоненти естетичних цінностей.

З метою виявлення психологічних особливостей впливу використання сучасних навчальних платформ на розвиток естетичних цінностей старших підлітків було визначено три взаємопов'язані критерії, які відображають структуру естетичних цінностей як складного психологічного утворення: когнітивний, емоційно-ціннісний та мотиваційно-творчий.

1. Когнітивний критерій.

Даний критерій відображає психологічні особливості естетичного сприймання та усвідомлення художнього контенту, представленого на навчальних платформах. Він характеризує рівень розуміння підлітками змісту мистецьких творів, здатність до їх аналізу та інтерпретації, а також інтерес до пізнання закономірностей художньої діяльності.

Показниками когнітивного критерію є:

- усвідомленість естетичних уподобань;
- здатність розпізнавати та називати види мистецтва, жанри, авторів;
- інтерес до інформації про мистецтво, його історію та засоби виразності;
- прагнення до пізнання «внутрішнього змісту» художніх творів.

2. Емоційно-ціннісний критерій.

Емоційно-ціннісний критерій відображає психологічні особливості емоційного реагування підлітків на естетичні стимули, представлені через навчальні платформи, а також значущість естетичних переживань у їхній системі особистісних цінностей.

Показниками емоційно-ціннісного критерію є:

- інтенсивність та диференційованість емоційних реакцій на художній контент;
- здатність до естетичного переживання (захоплення, співпереживання, емоційного відгуку);
- позитивне ціннісне ставлення до мистецтва;
- потреба в емоційній новизні та естетичних враженнях.

3. Мотиваційно-творчий критерій.

Мотиваційно-творчий критерій характеризує психологічну готовність і внутрішню мотивацію старших підлітків до творчої діяльності, зокрема в цифровому освітньому середовищі. Він відображає прагнення до самовираження, ініціативність та активність у створенні власних естетичних продуктів.

Показниками мотиваційно-творчого критерію є:

- наявність інтересу до творчої діяльності;
- прагнення до самовираження через мистецькі засоби;
- готовність використовувати навчальні платформи для реалізації творчих ідей;
- прояв ініціативи та оригінальності у виконанні творчих завдань.

На основі визначених критеріїв і показників було виокремлено три рівні сформованості естетичних цінностей старших підлітків: низький, середній та високий, які відображають психологічні особливості естетичного сприймання, емоційного ставлення та творчо-мотиваційної активності в умовах використання сучасних навчальних платформ.

Низький рівень сформованості естетичних цінностей. Для підлітків із низьким рівнем характерна фрагментарність естетичних уявлень та недостатня усвідомленість художніх уподобань. На когнітивному рівні вони демонструють обмежене розуміння змісту мистецьких творів, труднощі у визначенні жанрів, авторів і художніх засобів виразності. Інтерес до мистецтва носить ситуативний характер і часто зводиться до пасивного споживання контенту без глибокого осмислення. Емоційно-ціннісний компонент виявляється у слабко диференційованих або поверхових емоційних реакціях. Естетичні переживання нестійкі, потреба в новизні та художніх враженнях виражена слабо. Підлітки з даним рівнем рідко виявляють інтерес до нестандартного або незнайомого художнього матеріалу, віддаючи перевагу звичному та розважальному контенту. Мотиваційно-творчий компонент характеризується низькою внутрішньою

мотивацією до творчої діяльності. Учні уникають самостійних творчих завдань, не проявляють ініціативи, виконують завдання формально або за зразком. Використання навчальних платформ розглядається переважно як обов'язок, а не як можливість для самовираження.

Середній рівень сформованості естетичних цінностей. Середній рівень характеризується частково сформованим естетичним ставленням та вибірковим інтересом до мистецтва. На когнітивному рівні підлітки здатні розпізнавати окремі види мистецтва, називати відомі твори та авторів, проте аналіз художнього змісту залишається поверховим і переважно емоційно-інтуїтивним. Емоційно-ціннісний компонент проявляється у позитивному, але нестійкому емоційному реагуванні на естетичні стимули. Підлітки здатні переживати емоційний відгук на мистецький контент, особливо якщо він подається у візуально привабливій або інтерактивній формі через навчальні платформи. Потреба в новизні присутня, однак не завжди супроводжується готовністю виходити за межі звичних уподобань. Мотиваційно-творчий компонент характеризується епізодичною творчою активністю. Учні беруть участь у творчих проєктах за умови зовнішньої підтримки або стимулювання з боку вчителя, можуть використовувати цифрові інструменти для створення власних робіт, проте рідко ініціюють творчі завдання самостійно.

Високий рівень сформованості естетичних цінностей. Високий рівень характеризується цілісністю та усвідомленістю естетичних цінностей як важливої складової особистісного розвитку. На когнітивному рівні підлітки виявляють здатність до глибокого аналізу художніх творів, розуміння їх змісту, символіки та художніх засобів. Вони проявляють інтерес до історії мистецтва, прагнуть розширювати власні знання та естетичний кругозір. Емоційно-ціннісний компонент вирізняється високою емоційною чутливістю та здатністю до естетичного переживання. Підлітки відкриті до нового художнього досвіду, відчувають задоволення від знайомства з нестандартним контентом, активно шукають нові естетичні враження, зокрема через можливості навчальних платформ. Мотиваційно-творчий компонент

проявляється у стійкій внутрішній мотивації до творчої діяльності. Учні самостійно ініціюють творчі проєкти, активно використовують цифрові інструменти для самовираження, демонструють оригінальність, самостійність і здатність до рефлексії власної творчої діяльності.

Запропонована рівнева характеристика дозволяє здійснити якісну та кількісну інтерпретацію результатів діагностики, простежити динаміку розвитку естетичних цінностей старших підлітків у процесі використання сучасних навчальних платформ та обґрунтувати ефективність реалізованої психологічної програми.

Для діагностики рівня сформованості естетичних цінностей старших підлітків застосовувався комплекс методів:

1. Методика «Естетично-культурологічна обізнаність старших підлітків» (Додаток А).

Мета: виявити рівень знань старших підлітків про українську культуру, літературу, музику та образотворче мистецтво, а також здатність до аналізу художніх творів і формування власного естетичного судження. Методика поєднує оцінку когнітивного компонента естетичних цінностей через тестові завдання та анкетування культурологічної обізнаності.

Процедура проведення: учасники виконують тестові завдання, що включають відкриті та закриті питання, завдання на відповідність та короткі письмові відповіді. Завдання спрямовані на оцінку знань про жанри, стилі, художні засоби та здатність аналізувати твори в історико-культурному контексті. Після цього учні заповнюють анкету культурологічної обізнаності, яка містить 20 закритих питань щодо української літератури, музики, образотворчого мистецтва та народних традицій. Анкета дозволяє кількісно оцінити рівень знань та інтерес до національної культури, а також виявити здатність узгоджувати мистецькі твори з історичним і соціокультурним контекстом.

Оцінювання: за тестові завдання нараховується до 15 балів, за анкету – до 20 балів (по 1 балу за правильну відповідь). Всього – 35 балів.

Високий рівень (28–35 балів): ґрунтовні знання у сфері української культури, здатність аналізувати та робити обґрунтовані естетичні висновки.

Середній рівень (18–27 балів): базові знання, частково обґрунтовані оцінки, потреба у допомозі при аналізі творів.

Низький рівень (0–17 балів): фрагментарні знання, обмежена здатність до аналізу та формування власного судження, необхідна систематична педагогічна підтримка.

Методика дозволяє комплексно оцінити знання та аналітичні навички старших підлітків, визначити рівень культурологічної обізнаності.

2. Методика: «Аналіз творчої діяльності та естетичного самовираження старших підлітків».

Мета: виявити рівень розвитку естетичних цінностей у старших підлітків через оцінку їхньої активності у творчій діяльності, здатності до самовираження, прояву емоційної чутливості та креативності у роботі з українською культурою (література, образотворче та музичне мистецтво).

Учасникам пропонується виконати серію трьох основних творчих завдань:

1) Малюнок до літературного твору.

Завдання: обрати уривок з творів Т. Шевченка, Л. Українки або І. Франка та створити художнє відображення сюжету, персонажів або ключових мотивів.

Мета: оцінити здатність до візуалізації художнього тексту, емоційного відгуку, використання художніх засобів (колір, символіка, композиція).

2) Творче есе на український твір.

Завдання: написати короткий текст (3–5 абзаців), де учень описує власне емоційне сприйняття твору, аналізує художні засоби, відображає культурне значення та робить власні оцінні судження.

Мета: оцінити аналітичні та мовні здібності, здатність до аргументованого вираження естетичних уподобань, рівень емпатії та культурологічної обізнаності.

3) Міні-проєкт «Музична палітра емоцій».

Завдання: обрати українську народну пісню або сучасний твір, створити коротку презентацію або аудіовізуальний матеріал, демонструючи емоційне сприйняття та інтерпретацію музики.

Мета: оцінити здатність передати емоційний та смисловий зміст музики, використовувати музичні засоби для вираження творчих ідей, презентувати та аргументувати вибір твору.

Критерії оцінювання:

- оригінальність і креативність: нестандартний підхід, самобутність роботи, прояв власного бачення.

- якість виконання: деталізація, точність відтворення теми, естетичність роботи.

- самостійність та ініціативність: активність у виборі теми та способів вираження, автономність у творчому процесі.

- емоційне сприйняття та аргументація: здатність передати власні відчуття, пояснити художні рішення та культурне значення.

Оцінювання завдань по балам:

Високий рівень (5 балів за завдання): робота демонструє повне розуміння теми, високу креативність, самостійність, чітке відображення емоцій, аргументовану презентацію та сильну культурологічну обізнаність.

Середній рівень (3–4 бали): робота виконана частково, проявляється базова креативність та емоційність, аргументація часткова, можливе звернення за допомогою, культурний контекст відображено частково.

Низький рівень (0–2 бали): робота формальна або фрагментарна, відсутня креативність і самостійність, емоційна реакція слабка або відсутня, культурний контекст не враховано.

Сумарний бал обчислюється як сума балів за всі три завдання (максимум 15 балів).

Високий рівень (12–15 балів): учень демонструє глибоке розуміння української культури та мистецтва, проявляє емоційність і креативність,

самостійно використовує художні, літературні та музичні засоби для самовираження.

Середній рівень (8–11 балів): учень має базові знання та навички, частково проявляє емоційне та творче відношення, потребує педагогічної підтримки для повного розкриття потенціалу.

Низький рівень (0–7 балів): учень має фрагментарні знання, обмежено використовує художні та музичні засоби, потребує систематичного навчання та практики.

Ця методика дозволяє комплексно оцінити розвиток когнітивної, емоційної та мотиваційно-творчої сфер старших підлітків, визначити рівень сформованості естетичних цінностей та ступінь готовності учнів до самовираження в українському культурному контексті.

3. Методика «Естетичні орієнтації» [38].

Методика спрямована на виявлення естетично-художніх інтересів і переваг школярів, що відображають сформованість мотиваційно-творчого компонента естетичних цінностей. Вона дозволяє з’ясувати, які види мистецтва приваблюють учня, наскільки активно він залучений до культурного життя, а також який характер має його інтерес: споживчий, емоційно-переживальний чи пізнавально-аналітичний. Методика охоплює різні сфери мистецтва (література, музика, театр, кіно, образотворче мистецтво) та враховує як навчальну, так і позанавчальну активність підлітків.

Процедура проведення полягає у письмовому анкетуванні учнів, які відповідають на 23 запитання відкритого та напіввідкритого типу. Запитання спрямовані на з’ясування частоти контактів з мистецтвом (відвідування театрів, виставок, перегляд фільмів, читання книг), обізнаності з авторами та творами, а також на виявлення індивідуальних художніх уподобань. Відповіді учнів аналізуються за двома групами показників: кількісними (частота звернення до різних видів мистецтва) та якісними (зміст і глибина естетичних інтересів).

Кількісні показники (запитання 1, 4, 8, 11, 15, 16, 20, 22) оцінюються за принципом «більше – менше» і дозволяють визначити інтенсивність інтересу до мистецтва. За кожну змістовну відповідь нараховується 1 бал, максимальна сума за кількісним блоком – 20 балів. Якісні показники (запитання 2, 3, 5–7, 9–10, 12–14, 17–19, 21, 23) оцінюються за критерієм «глибше – поверховіше»: враховується конкретність назв, знання авторів, здатність орієнтуватися в художньому контексті. За кожну змістовну, конкретну відповідь нараховується 2 бали, частково змістовну – 1 бал, відсутність або формальну відповідь – 0 балів. Максимальна кількість балів за якісний блок – 40 балів. Загальна сума – 60 балів.

На основі сумарного показника визначаються рівні сформованості естетичних орієнтацій: високий рівень (46–60 балів) характеризується стійким інтересом до мистецтва, активною культурною участю, прагненням зрозуміти зміст і способи створення художніх творів; середній рівень (26–45 балів) відображає ситуативний інтерес, переважно емоційне споживання мистецтва без глибокого аналізу; низький рівень (0–25 балів) свідчить про слабку або нестійку мотивацію, обмежені художні вподобання та низьку культурну активність.

4. Методика «Емоційно-естетичне сприйняття українського мистецтва» (Додаток Б).

Методика спрямована на виявлення емоційного та естетичного ставлення старших підлітків до творів української культури. Учасники ознайомлюються з трьома видами мистецьких творів: літературним уривком (поезія Тараса Шевченка), музичним фрагментом (українська народна пісня) та образотворчим твором (картина Тараса Шевченка «Катерина»). Після ознайомлення учні оцінюють свої емоційні реакції за п’ятибальною шкалою, відзначають здатність співпереживати персонажам або автору, а також визначають, які художні засоби сприяли виникненню емоцій. Цей підхід дозволяє зафіксувати глибину емоційного сприйняття та чутливість до культурних і естетичних цінностей.

Друга частина методики передбачає оцінювання власної естетичної оцінки твору: учні описують, що саме в творі вважають найціннішим з точки зору української культури та естетики, а також оцінюють його за виразністю образів, стилем і композицією. Кожен твір оцінюється максимально в 5 балів, що дозволяє підрахувати сумарний результат за всі три твори (до 15 балів). Рівні сформованості емоційно-оцінного критерію визначаються як високий (12–15 балів), середній (8–11 балів) та низький (0–7 балів), що відображає ступінь розвитку естетичної чутливості, здатності до співпереживання та уміння аргументовано оцінювати художню цінність українських мистецьких творів.

5. Опитувальник «Почуття новизни» [38]

Опитувальник спрямований на виявлення схильності підлітків до новизни, креативності та нестандартного мислення, що є важливою складовою мотиваційно-творчого компонента естетичних цінностей. Методика дозволяє визначити, наскільки учень орієнтований на оригінальність, пошук нових ідей, експериментування та відхід від шаблонних способів дії у різних життєвих і навчальних ситуаціях. Запропоновані ситуації охоплюють побутову, навчальну, комунікативну та творчу сфери діяльності.

Процедура проведення полягає у виборі одного з трьох варіантів відповіді в кожному з 10 запитань. Кожен варіант має фіксовану бальну оцінку (0, 1 або 2 бали), яка відображає ступінь орієнтації на новизну: 2 бали нараховуються за вибір оригінального, творчого або інноваційного варіанта; 1 бал – за компромісний або наслідувальний варіант; 0 балів – за шаблонний, традиційний спосіб дії. Максимальна кількість балів за опитувальник становить 20 балів (10 запитань × 2 бали).

Інтерпретація результатів здійснюється за сумарною кількістю набраних балів. Високий рівень почуття новизни (14–20 балів) свідчить про виражену потребу в нових враженнях, креативність, готовність до експериментування та створення оригінальних рішень. Середній рівень (7–13

балів) характеризується вибірковим інтересом до новизни, поєднанням традиційних і творчих підходів, потребою в зовнішній підтримці для прояву ініціативи. Низький рівень (0–6 балів) вказує на орієнтацію на усталені зразки, уникнення нестандартних ситуацій та слабко виражену мотивацію до творчого пошуку.

6. Опитувальник мотивації до творчої діяльності (Додаток В).

Опитувальник «Мотивація до творчої діяльності» розроблений для визначення рівня внутрішньої зацікавленості старших підлітків у мистецьких та культурних проєктах, а також їхньої готовності до самовираження. Він охоплює різні види творчої діяльності: літературну, образотворчу, музичну та роботу з цифровим контентом. Учасники оцінюють власну згоду з твердженнями за шкалою від 1 до 5, що дозволяє досліднику кількісно визначити ступінь зацікавленості, активність та ініціативність учнів, а також здатність реалізовувати власні творчі ідеї. Анкета включає 20 закритих питань, спрямованих на виявлення як інтересу до мистецтва, так і готовності демонструвати та аргументовано оцінювати власні результати.

Кожна відповідь оцінюється від 1 до 5 балів, а максимальна кількість балів становить 100. Показники методики включають рівень зацікавленості, активність і ініціативність, а також здатність до самовираження через творчість. Опитувальник дозволяє не лише кількісно оцінити мотиваційний компонент, а й виявити сильні та слабкі сторони учня у сфері творчості, що дає можливість планувати педагогічну підтримку або розвиток індивідуальних здібностей.

Рівні сформованості мотивації визначаються таким чином: високий рівень (81–100 балів) характеризується активною участю у мистецьких проєктах, проявом ініціативності та готовністю до самовираження; середній рівень (51–80 балів) свідчить про помірну мотивацію та часткове використання творчих можливостей; низький рівень (0–50 балів) вказує на обмежену зацікавленість, слабку активність та потребу у систематичній підтримці для розвитку творчих навичок. Опитувальник таким чином є

ефективним інструментом для комплексної оцінки мотиваційно-творчого критерію учнів.

7. «Осягаємо красу світу» [38]

Методика спрямована на оцінювання здатності усвідомлено сприймати естетичні властивості природних явищ, аналізувати їх, емоційно оцінювати та співвідносити з художніми образами мистецтва.

Учням пропонується природний об’єкт або явище (пейзаж, рослина, природне явище, фото або відеоматеріал), який вони аналізують за узагальненим планом естетичного розбору. Робота може виконуватися усно або письмово. Учні відповідають на запитання, що стосуються зовнішніх ознак об’єкта (форма, колір, симетрія, рух, звук), його емоційного впливу, художньої цінності та типу краси. Окрему увагу приділено здатності порівнювати сприйняте з образами в літературі, живописі або музиці.

Показники оцінювання

- повнота та усвідомленість естетичного аналізу;
- здатність виокремлювати естетичні властивості (форма, пропорція, симетрія, колір, звук, рух);
- рівень емоційно-образного сприйняття;
- уміння оцінювати красу та аргументувати власну позицію;
- здатність визначати тип краси (конструктивний, декоративний, динамічний, змішаний).

Оцінювання здійснюється за кожним завданням у межах 0–5 балів. Загальна максимальна кількість балів – 20.

Критерії нарахування балів: 5 балів – повний, логічний, образний аналіз; учень самостійно виокремлює естетичні властивості, використовує естетичні поняття, аргументує оцінку, визначає тип краси, демонструє глибоку емоційну реакцію та асоціації з мистецтвом; 3–4 бали – достатній аналіз із частковою аргументацією; основні естетичні ознаки названі, але не завжди глибоко пояснені; емоційна реакція помірна; тип краси визначений неточно або з допомогою педагога; 1–2 бали – поверхневий опис без

естетичного аналізу; емоційна оцінка слабка або формальна; труднощі у визначенні художньої цінності та типу краси; 0 балів – відсутність змістовної відповіді або повне нерозуміння завдання.

Рівні сформованості естетичних ціннісних орієнтацій.

Високий рівень (16–20 балів). Учень демонструє сформоване естетичне мислення, здатність до глибокого сенсорного та когнітивного аналізу природних явищ, виявляє емоційну чутливість, аргументовано оцінює красу та пов’язує її з мистецтвом.

Середній рівень (9–15 балів). Учень має базові уявлення про естетичні властивості, здатний до часткового аналізу та оцінювання, але емоційне сприйняття та узагальнення нестійкі й потребують педагогічного супроводу.

Низький рівень (0–8 балів). Учень виявляє фрагментарні знання, слабке сенсорне сприйняття та мінімальну емоційну реакцію, не здатний аргументовано оцінювати естетичну цінність об’єкта.

8. Методика «Цифровий творчий експеримент».

Методика спрямована на пряме виявлення психологічних особливостей впливу сучасних навчальних платформ на розвиток естетичних цінностей старших підлітків. Вона дозволяє дослідити, як цифрове середовище формує здатність учнів до емоційного сприйняття, креативного мислення та самовираження через художні, літературні та музичні засоби. Основна увага приділяється спостереженню за поведінкою учнів під час виконання творчих завдань на платформі, що відображає їхню мотивацію, активність та емоційне включення у процес навчання.

Процедура проведення методики передбачає виконання учнями серії творчих завдань із використанням цифрових інструментів платформи, наприклад, створення колажу, відеопрезентації або музичної інтерпретації на тему українського мистецтва. Дослідник фіксує рівень самостійності, ініціативності, здатність до нестандартного мислення та глибину емоційного сприйняття. Після завершення завдання учні пояснюють свої вибори щодо композиційних, кольорових або музичних рішень і оцінюють власну роботу,

що дозволяє виявити мотиви, логіку творчого процесу та ступінь усвідомлення культурної цінності обраного матеріалу.

Оцінювання проводиться за чотирма критеріями: креативність, емоційне включення, самостійність і аргументація. Кожен критерій оцінюється від 0 до 5 балів, що дозволяє отримати сумарний результат до 20 балів. Рівні сформованості визначаються так:

Високий рівень (16–20 балів): учень демонструє повне занурення у творчий процес, високий рівень креативності, емоційного сприйняття та самостійності, ефективно використовує платформу для естетичного самовираження.

Середній рівень (9–15 балів): учень проявляє помірну креативність і емоційне включення, частково самостійний у виборі засобів творчості, потребує підтримки в аргументації власних рішень.

Низький рівень (0–8 балів): учень формально виконує завдання, має слабку креативність і емоційну реакцію, потребує систематичної допомоги для ефективного використання цифрових платформ у творчій діяльності.

Для кількісної та якісної обробки результатів дослідження впливу сучасних навчальних платформ на розвиток естетичних цінностей старших підлітків застосовувався комплекс методів статистичного аналізу, що дозволяв оцінити не лише середні показники, а й специфічні психологічні реакції учнів у цифровому середовищі, розподіл рівнів активності та динаміку змін у когнітивних, емоційних та мотиваційно-творчих сферах.

1) Середні показники (M) визначалися для кожного критерію естетичних цінностей (когнітивного, емоційно-ціннісного та мотиваційно-творчого) окремо для завдань, виконаних на платформі, та класичних завдань у позаплатформовому форматі:

$$\mathrm{M} = \frac{\sum_{\mathrm{i}}^{n} = 1\, \mathrm{X_i}}{\mathrm{n}}$$

де Xi – бал учня за певним критерієм, n – кількість учнів.

2) Відсотковий розподіл учнів за високим, середнім і низьким рівнем дозволяв оцінити ступінь залученості та ефективність використання цифрових інструментів, а також визначити частку учнів, які проявляють високу креативність, емоційну чутливість та самостійність у роботі з платформою.

3) Для виявлення психологічних особливостей досліджувалося: рівень самостійності та ініціативності при виконанні завдань на платформі; глибина емоційного включення та переживання художнього контенту; здатність до креативного мислення та аргументації власних рішень; використання цифрових інструментів для самовираження.

4) Порівняння результатів до та після впровадження цифрової платформи проводилося шляхом зіставлення середніх балів, відсоткових показників залученості та динаміки змін у креативності, мотивації та емоційній чутливості. Це дозволяло оцінити вплив цифрового середовища на формування естетичних цінностей та виявити сильні та слабкі сторони платформи.

Такий підхід забезпечував комплексний аналіз ефективності цифрових навчальних платформ.

Дослідження формування естетичних цінностей у старших підлітків було організовано поетапно й включало три взаємопов’язані етапи, кожен з яких мав чітко визначену мету, зміст та методичне забезпечення.

Констатувальний етап.

На цьому етапі проводилося вивчення початкового рівня сформованості естетичних цінностей у старших підлітків та їхніх психологічних особливостей взаємодії з сучасними навчальними платформами. Метою було з’ясувати, наскільки учні володіють знаннями про українську культуру, здатні до емоційного сприйняття мистецьких творів та проявляють мотивацію до творчої діяльності.

Формувальний етап.

Цей етап передбачав організацію навчально-розвивальних заходів, спрямованих на стимулювання розвитку естетичних цінностей, креативності

та самовираження учнів. Старші підлітки залучалися до різних видів творчої діяльності, поєднуючи традиційні та цифрові форми роботи з українською культурою, що дозволяло підвищити їхню активність, емоційну включеність та самостійність у процесі навчання.

3. Контрольний етап.

На завершальному етапі здійснювалася оцінка ефективності проведеної роботи та впливу сучасних навчальних платформ на розвиток естетичних цінностей учнів. Порівняння результатів до та після формувального етапу дозволяло виявити динаміку змін у показниках, а також окреслити тенденції та психологічні особливості впливу цифрового середовища на старших підлітків.

Таким чином, проведене дослідження організації та методики емпіричного вивчення психологічних особливостей розвитку естетичних цінностей старших підлітків засобами сучасних навчальних платформ показало, що обрана структура дослідження, чітке визначення цілей, завдань, критеріїв та показників оцінювання дозволяє комплексно охопити когнітивні, емоційно-ціннісніі та мотиваційно-творчі аспекти розвитку естетичних цінностей. Використання різноманітних методик – від анкетування та тестових завдань до творчих проєктів і цифрових експериментів – забезпечить можливість оцінити рівні сформованості естетичних цінностей, простежити їх динаміку та виявити індивідуальні особливості підлітків у цифровому освітньому середовищі. Такий системний підхід створює надійну базу для подальшого аналізу результатів та оцінки ефективності психологічної програми розвитку естетичних компетентностей учнів.

2.2 Визначення рівня сформованості естетичних цінностей старших підлітків на констатувальному етапі

Констатувальний етап дослідження був спрямований на визначення початкового рівня сформованості естетичних цінностей старших підлітків

перед впровадженням психологічної програми та використанням сучасних навчальних платформ. На цьому етапі здійснювалось комплексне оцінювання когнітивних, емоційно-ціннісних та мотиваційно-творчих критеріїв естетичних цінностей з метою виявлення вихідного рівня знань, інтересів, емоційного сприйняття та творчої активності учнів. Такий підхід дозволив не лише зафіксувати базові показники, а й забезпечив основу для порівняння результатів повторної діагностики, оцінки динаміки розвитку естетичних компетентностей та ефективності застосованих освітніх інструментів.

1. Результати методики «Естетично-культурологічна обізнаність»

Методика поєднувала тестові завдання та анкетування, що дозволило оцінити окремі критерії та показники сформованості естетичних цінностей старших підлітків, зокрема рівень знань про українську культуру, здатність до аналізу художніх творів та уміння формувати власне естетичне судження (рис. 2.1 та 2.2).

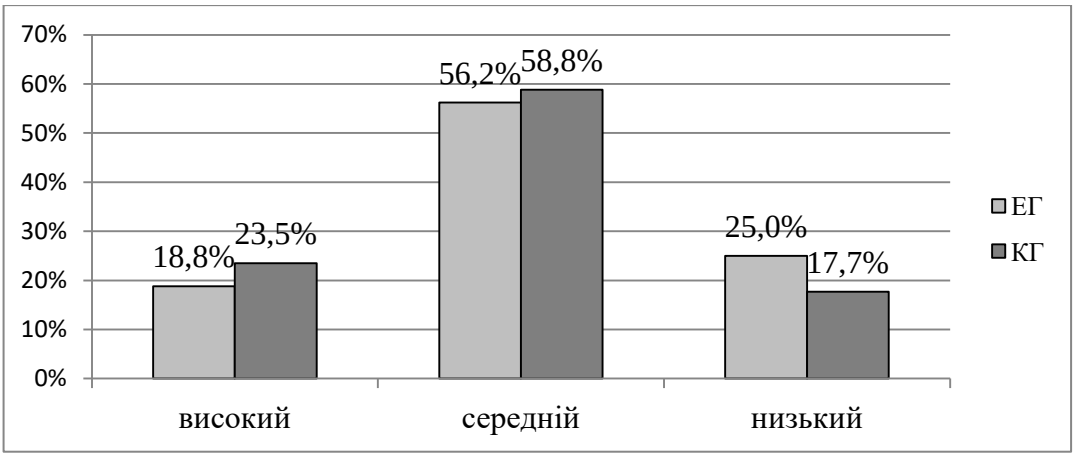

Рисунок 2.1 – Результати тестових завдань на естетичне судження старших підлітків

За результатами тестових завдань на естетичне судження серед учнів ЕГ високий рівень досягли 3 учні (18,8%), середній – 9 учнів (56,2%), низький – 4 учні (25,0%). Це свідчить про наявність базових знань у більшості учнів, проте значна частина потребує додаткової підтримки для розвитку здатності до аналізу та аргументації власних оцінок. У КГ високий рівень визначено у 4 учнів (23,5%), середній – у 10 учнів (58,8%), низький – у 3 учнів (17,7%).

За анкетуванням культурологічної обізнаності у ЕГ високий рівень спостерігався у 2 учнів (12,5%), середній – у 10 учнів (62,5%), низький – у 4 учнів (25,0%). Показники анкетування вказують на те, що більшість учнів проявляє середній інтерес до української культури, проте здатність системно узгоджувати знання про літературу, музику та образотворче мистецтво потребує подальшого розвитку. У КГ високий рівень досягли 5 учнів (29,4%), середній – 9 учнів (52,9%), низький – 3 учнів (17,7%). Таким чином, контрольна група демонструє трохи вищий рівень культурологічної обізнаності та зацікавленості у національній культурі, що відображає певний досвід систематичного знайомства з мистецькими творами та культурними традиціями.

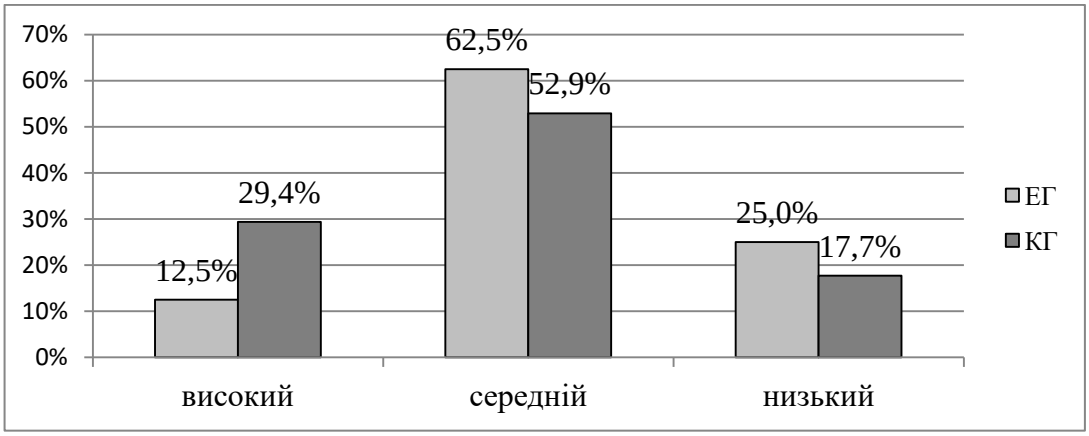

Рисунок 2.2 – Результати анкетуванням культурологічної обізнаності старших підлітків

Сумарний середній бал за методикою в ЕГ становив 21,6 бали, що відповідає середньому рівню сформованості естетичних цінностей. У КГ середній сумарний бал був 23,1 бали, що також відповідає середньому рівню, але із тенденцією до вищого рівня знань, аналітичних умінь та формування власного естетичного судження.

Отримані дані свідчать про те, що старші підлітки обох груп мають базові знання у сфері української культури, однак для ЕГ характерна більша потреба у розвитку навичок аналізу та критичного осмислення мистецьких творів. Результати контрольної групи свідчать про дещо більш систематизовані знання та інтерес до національної культури.

2. Результати дослідження старших підлітків за методикою «Аналіз творчої діяльності та естетичного самовираження» наведені в таблиці 2.1.

Методика передбачала оцінку трьох видів творчих завдань: малюнка до літературного твору, творчого есе на український твір та міні-проєкту «Музична палітра емоцій».

Експериментальна група.

Малюнок до літературного твору: високий рівень демонстрували 4 учні (25,0%), середній – 8 учнів (50,0%), низький – 4 учні (25,0%). Більшість підлітків проявили базові навички візуалізації художнього тексту та емоційного відгуку. Деякі роботи відзначалися нестандартним використанням кольору та композиційних прийомів, проте частина учнів потребувала підтримки у відображенні художніх мотивів та символіки.

Творче есе на український твір: високий рівень отримали 3 учні (18,8%), середній – 9 учнів (56,2%), низький – 4 учні (25,0%). Роботи більшості учнів демонстрували базові аналітичні навички та часткове відображення культурного контексту твору, проте лише окремі учні аргументовано висловлювали власне естетичне судження та проявляли емоційну чутливість.

Міні-проєкт «Музична палітра емоцій»: високий рівень досягли 3 учні (18,8%), середній – 8 учнів (50,0%), низький – 5 учнів (31,2%). Деякі роботи демонстрували здатність передавати емоційний та смисловий зміст музики, використовуючи елементи презентації, тоді як інші роботи були більш формальними, з обмеженою креативністю та аргументацією.

Сумарні результати для ЕГ: високий рівень – 3 учні (18,8%), середній рівень 9 учнів (56,2%), низький рівень – 4 учні (25,0%).

Середній сумарний бал по групі становив 9,7 бала (64,7%), що відповідає середньому рівню сформованості естетичних цінностей та творчого самовираження. Дослідження показало, що більшість учнів мають базові навички творчої діяльності, проте потребують педагогічної підтримки для розвитку креативності, самостійності та більш глибокого емоційного сприйняття українських творів.

Контрольна група.

Малюнок до літературного твору: високий рівень продемонстрували 5 учнів (29,4%), середній – 8 учнів (47,1%), низький – 4 учня (23,5%). Підлітки КГ у більшості випадків відображали сюжет та ключові мотиви творів творчо, з елементами символіки та власного бачення.

Творче есе на український твір: високий рівень отримали 4 учні (23,5%), середній – 10 учнів (58,8%), низький – 3 учні (17,7%). Роботи учнів КГ демонстрували більш систематизований підхід до аналізу, кращу аргументацію та культурологічну обізнаність, хоча частина підлітків все ще потребувала підтримки при розкритті художніх аспектів твору.

Міні-проєкт «Музична палітра емоцій»: високий рівень – 5 учнів (29,4%), середній – 9 учнів (52,9%), низький – 3 учні (17,7%). Більшість учнів ефективно передавали емоційний зміст музики, використовували елементи презентації та демонстрували творчий підхід, що свідчить про достатній рівень самовираження та креативності (табл. 2.1).

Сумарні результати для КГ: високий рівень – 5 учнів (29,4%), середній рівень – 9 учнів (52,9%), низький рівень – 3 учні (17,7%)

Середній сумарний бал по групі становив 10,5 бала (70,0%), що свідчить про середній рівень розвитку естетичних цінностей, з тенденцією до вищого рівня прояву креативності, самостійності та емоційної чутливості порівняно з ЕГ.

Таблиця 2.1 – Результати за методикою «Аналіз творчої діяльності та естетичного самовираження»

Завдання	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Малюнок до літературного твору	25,0%	29,4%	50,0%	47,1%	25,0%	23,5%
Творче есе на український твір	18,8%	23,5%	56,2%	58,8%	25,0%	17,7%
Міні-проєкт «Музична палітра емоцій»	18,8%	29,4%	50,0%	52,9%	31,2%	17,7%

Результати дослідження свідчать, що старші підлітки обох груп мають базовий рівень сформованості естетичних цінностей, проте контрольна група демонструє трохи більш систематизовані знання та навички самовираження через творчі завдання. Експериментальна група потребує додаткової педагогічної підтримки для розвитку креативності, аргументованого естетичного судження та умінь передавати емоційний зміст літературних і музичних творів.

3. Методика «Естетичні орієнтації».

Методика дозволяє визначити мотиваційно-творчий критерій естетичних цінностей старших підлітків, оцінюючи їхній інтерес до різних видів мистецтва, рівень залучення до культурного життя та характер естетичних уподобань. Результати дослідження аналізувалися за двома блоками: кількісні показники інтенсивності інтересу та якісні показники глибини і змістовності художніх уподобань.

У експериментальній групі високу стійкість естетичних орієнтацій продемонстрували 3 учні (18,8%), середній рівень проявлявся у більшості підлітків – 9 учнів (56,2%), низький рівень було визначено у 4 учнів (25,0%). Така динаміка свідчить про те, що більшість старших підлітків групи має помірний інтерес до культурного життя, проявляє здатність до емоційного переживання мистецьких творів, однак частина учнів потребує підтримки для розвитку усвідомленого та систематичного естетичного сприйняття. Кількісні показники показали, що більшість учнів ЕГ відвідують культурні заходи нечасто, частіше залучені до індивідуальної творчості, такої як малювання або слухання музики, ніж до колективних культурних практик (театральні вистави, концерти, виставки). Якісні показники засвідчили, що естетичний інтерес здебільшого емоційно-переживальний, учні сприймають мистецтво через особисті відчуття, однак аналіз творів, розуміння художніх засобів і культурного контексту відбувається частково.

У контрольній групі спостерігалася дещо вища активність і глибина естетичних орієнтацій. Високий рівень сформованості проявили 5 учнів

(29,4%), середній рівень визначено у 9 учнів (52,9%), низький рівень – у 3 учнів (17,7%). Дані свідчать про більш систематичне залучення учнів КГ до культурного життя, активне відвідування театральних та музичних заходів, читання літературних творів та перегляд кінофільмів з художньою цінністю. Кількісні показники підтвердили регулярну участь у культурних активностях, а якісні показники свідчать про поєднання емоційного сприйняття мистецтва з елементами пізнавального і аналітичного інтересу. Учні КГ не лише отримують естетичне задоволення, але й демонструють прагнення зрозуміти творчий процес, особливості композиції та художні засоби, що відображає більш сформовану мотиваційно-творчу складову естетичних цінностей.

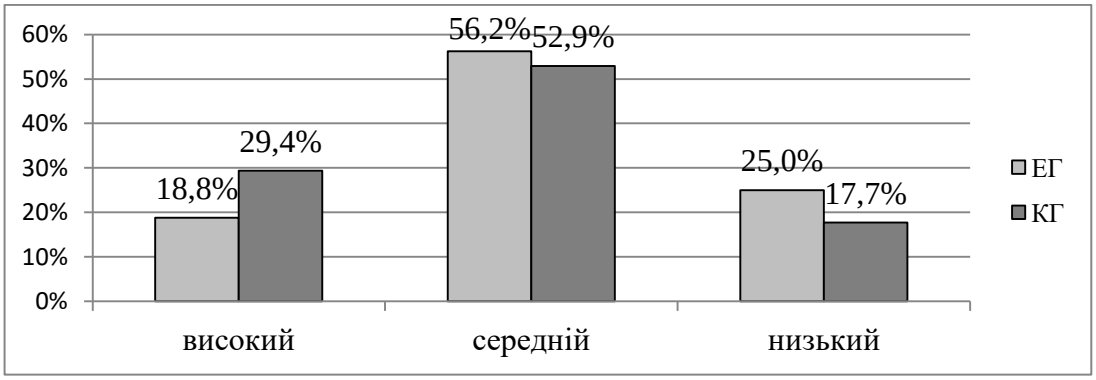

Рисунок 2.3 – Рівні естетичних орієнтацій старших підлітків

Отже, результати дослідження свідчать про те, що старші підлітки обох груп мають інтерес до різних видів мистецтва та естетичне сприйняття, однак ЕГ потребує додаткового розвитку критичного аналізу та пізнавальної активності у культурно-мистецькому середовищі. КГ демонструє більш збалансований та систематичний розвиток естетичних орієнтацій.

4. Методика «Емоційно-естетичне сприйняття українського мистецтва».

Методика дозволяє визначити рівень розвитку естетичної чутливості, здатність до співпереживання та уміння аргументовано оцінювати художню цінність творів літератури, музики та образотворчого мистецтва.

У експериментальній групі високий рівень емоційно-естетичного сприйняття спостерігався у 4 учнів (25,0%), середній рівень у 8 учнів (50,0%),

низький рівень – у 4 учнів (25,0%). Аналіз емоційних реакцій показав, що більшість учнів ЕГ проявляють помірну емоційну чутливість, здатні співпереживати героям та автору, однак прояви співпереживання нерівномірні: деякі підлітки сильніше реагують на літературні та музичні твори, тоді як образотворче мистецтво викликає у них більш поверхневі емоції. Естетична оцінка творів вказує на часткову здатність формулювати аргументовані судження, проте для деяких учнів характерна формальна оцінка, що свідчить про потребу в подальшому розвитку умінь аналізу художніх засобів та вираження власних естетичних уподобань.

У контрольній групі високий рівень спостерігався у 6 учнів (35,3%), середній рівень – у 8 учнів (47,0%), низький рівень – у 3 учнів (17,7%). Дані свідчать про більш виражену емоційну чутливість підлітків КГ, які демонструють активне співпереживання та глибше розуміння художніх творів. Учні КГ більш стабільно оцінюють твори за виразністю образів, композицією та стилем, а також аргументують власні уподобання, що вказує на більш сформовану здатність до емоційного та аналітичного сприйняття українського мистецтва.

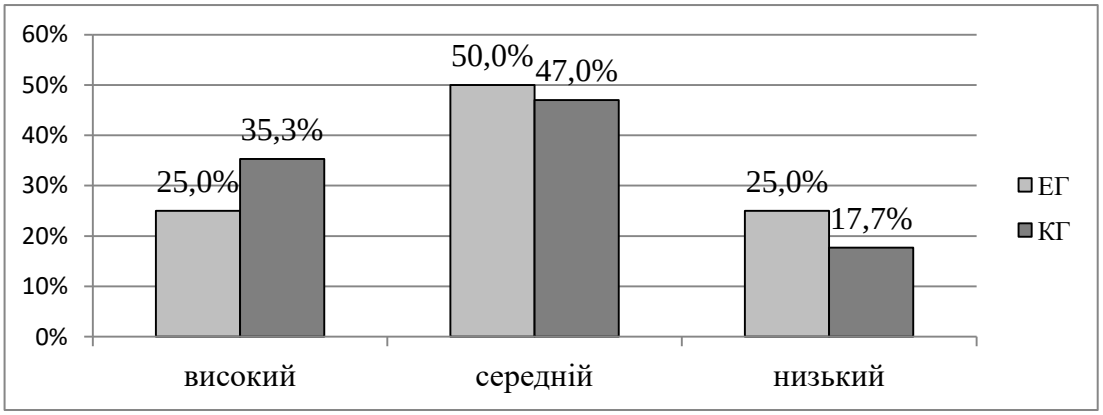

Рисунок 2.4 – Рівні емоційно-естетичного сприйняття старших підлітків

Результати методики свідчать, що старші підлітки обох груп здатні до емоційно-естетичного сприйняття мистецтва, проте експериментальна група демонструє потребу в додатковій підтримці для розвитку стійких уподобань та аналітичних навичок, тоді як контрольна група в цілому проявляє більш збалансоване та усвідомлене емоційне та естетичне реагування на культурні твори.

5. Опитувальник «Почуття новизни».

Опитувальник дозволяє оцінити мотиваційно-творчий критерій естетичних цінностей, зокрема готовність до експериментування, бажання відходити від шаблонних дій та проявляти ініціативу.

У експериментальній групі високий рівень почуття новизни за результатами опитувальника спостерігався у 3 учнів (18,8%), середній рівень – у 9 учнів (56,2%), низький рівень – у 4 учнів (25,0%). Аналіз відповідей показав, що більшість учнів ЕГ демонструють вибіркову орієнтацію на новизну: вони частково готові пробувати нестандартні підходи, проявляти креативність у навчальних і побутових ситуаціях, але потребують зовнішньої підтримки та стимулювання для повного розкриття потенціалу. Частина учнів схильна до більш традиційних або формальних рішень, що знижує рівень самостійної ініціативи.

У контрольній групі високий рівень почуття новизни спостерігався у 5 учнів (29,4%), середній рівень – у 10 учнів (58,8%), низький рівень – у 2 учнів (11,8%). Підлітки КГ більш активно проявляють креативність та прагнення до оригінальності: вони частіше обирають нестандартні варіанти у навчальних, творчих та комунікативних ситуаціях, проявляють готовність до експериментування та самостійного пошуку рішень. Їхні відповіді свідчать про більш виражену внутрішню мотивацію до творчого пошуку та інтерес до нових ідей (рис. 2.5).

Отже, результати опитувальника показують, що старші підлітки обох груп мають певний рівень орієнтації на новизну, проте ЕГ потребує додаткової підтримки та стимулювання для активного прояву креативності та нестандартного мислення, тоді як КГ демонструє більш стійку схильність до творчого підходу та експериментування.

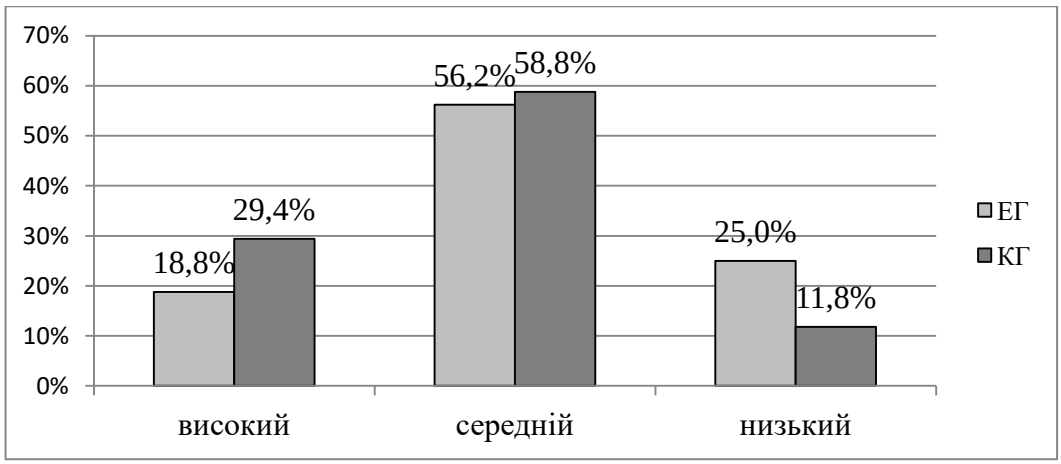

Рисунок 2.5 – Рівні почуття новизни старших підлітків

6. Опитувальник мотивації до творчої діяльності.

Опитувальник охоплює різні види творчої діяльності: літературну, образотворчу, музичну та цифрову, і дозволяє оцінити такі компоненти мотивації: ступінь зацікавленості, активність та ініціативність і здатність до самовираження через творчість.

У експериментальній групі високий рівень мотивації за результатами опитувальника спостерігався у 4 учнів (25,0%), середній рівень – у 10 учнів (62,5%), низький рівень – у 2 учнів (12,5%). Аналіз відповідей показав, що більшість учнів ЕГ має помірну мотивацію: вони зацікавлені у творчих заходах, частково проявляють ініціативу та готовність брати участь у мистецьких проєктах, але потребують педагогічного стимулювання для активного самовираження. Лише невелика частина учнів демонструє високий рівень внутрішньої мотивації та готовність реалізовувати свої творчі ідеї без зовнішньої підтримки.

У контрольній групі високий рівень мотивації спостерігався у 6 учнів (35,3%), середній рівень – у 9 учнів (52,9%), низький рівень – у 2 учнів (11,8%). Підлітки КГ демонструють більш активну участь у творчих процесах, готовність пропонувати власні ідеї та реалізовувати їх через різні види мистецтва. Вони частіше проявляють ініціативність у колективних і індивідуальних проєктах, активно використовують культурні та цифрові ресурси для самовираження.

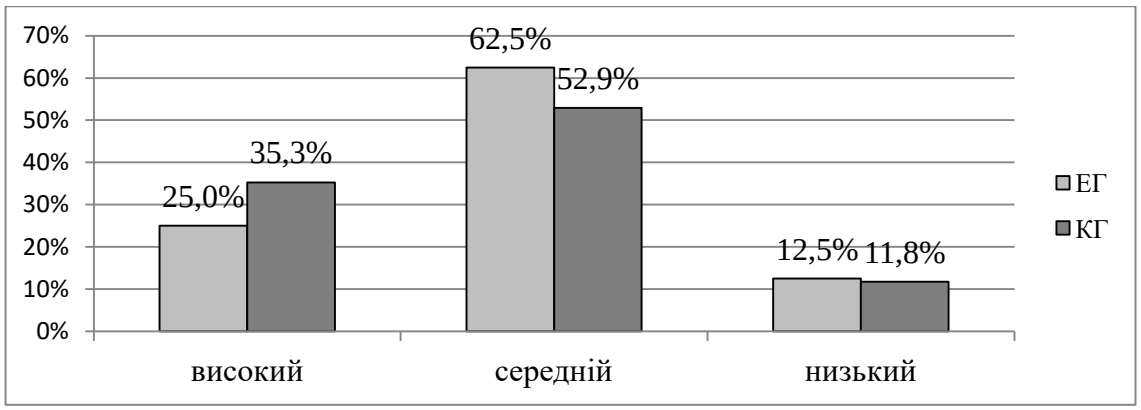

Рисунок 2.6 – Рівні мотивації до творчої діяльності старших підлітків

Отримані результати свідчать, що старші підлітки обох груп зацікавлені у творчості, проте ЕГ потребує додаткового стимулювання для повного розкриття творчого потенціалу та самостійного прояву ініціативи, тоді як КГ демонструє більш стабільну та виражену мотивацію до творчої діяльності.

7. Методика «Осягаємо красу світу».

Методика дозволяє оцінити здатність учнів усвідомлено сприймати естетичні властивості природних явищ, аналізувати їх, емоційно оцінювати та співвідносити з художніми образами мистецтва.

У експериментальній групі високий рівень сформованості спостерігався у 3 учнів (18,8%), які демонструють глибоке сенсорне та когнітивне сприйняття, здатність усвідомлено аналізувати форму, колір, пропорції, рух та звук, аргументовано оцінювати красу об’єкта та пов’язувати її з мистецтвом. Середній рівень зафіксовано у 10 учнів (62,5%), що свідчить про базові знання естетичних властивостей та часткову здатність до аналізу, проте емоційне сприйняття і узагальнення проявляються нестійко, і потребують педагогічного супроводу. Низький рівень визначено у 3 учнів (18,8%), які характеризуються фрагментарними знаннями, слабким сенсорним сприйняттям і мінімальною емоційною реакцією, а також неспроможністю аргументовано оцінити естетичну цінність об’єкта.

У контрольній групі високий рівень проявили 5 учнів (29,4%), що свідчить про сформоване естетичне мислення, активне сприйняття сенсорних

та когнітивних особливостей природних явищ, глибоку емоційну чутливість та здатність порівнювати об’єкт з художніми образами мистецтва. Середній рівень виявили 10 учнів (58,8%), які демонструють часткову здатність до аналізу та оцінювання естетичних властивостей, проте їх емоційне та образне сприйняття ще нестійке. Низький рівень визначено у 2 учнів (11,8%), що свідчить про поверхневе сприйняття та обмежену здатність до естетичного аналізу.

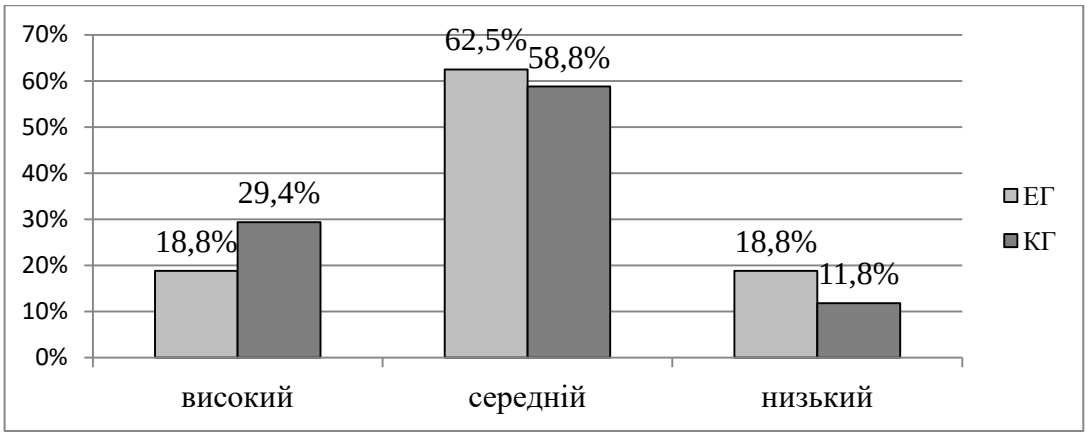

Рисунок 2.7 – Результати методики «Осягаємо красу світу»

Таким чином, результати демонструють, що більшість учнів обох груп має середній рівень естетичних ціннісних орієнтацій, здатні частково усвідомлено аналізувати природні об’єкти, визначати їх художню цінність та тип краси. Високий рівень проявляється у меншої кількості підлітків, які демонструють глибоку емоційно-образну та когнітивну чутливість до природи та мистецтва.

8. Методика «Цифровий творчий експеримент».

Основні показники методики включають: креативність, емоційне включення, самостійність у виконанні завдань та здатність аргументовано пояснювати творчі рішення.

У експериментальній групі високий рівень сформованості спостерігався у 4 учнів (25,0%), які демонструють повне занурення у процес, високий рівень креативності, емоційного сприйняття та самостійності. Ці учні ефективно використовують цифрові ресурси для реалізації власних художніх, літературних і музичних ідей та аргументують свої вибори щодо

композиційних, кольорових або музичних рішень. Середній рівень визначено у 9 учнів (56,3%), що свідчить про помірну креативність і емоційне включення. Учні частково самостійні у виборі засобів творчості, потребують допомоги в аргументації власних рішень і поясненні логіки творчого процесу. Низький рівень зафіксовано у 3 учнів (18,8%), які виконували завдання формально, демонстрували слабку креативність і емоційну реакцію, а також потребували систематичної підтримки для ефективного використання цифрової платформи.

У контрольній групі високий рівень проявили 3 учні (17,6%), які демонструють високу зацікавленість у цифровій творчості, глибоке емоційне включення та ефективне самовираження через використання платформи. Середній рівень зафіксовано у 10 учнів (58,8%), що свідчить про часткову креативність, помірне емоційне включення та обмежену самостійність у виборі цифрових інструментів для творчості. Низький рівень визначено у 4 учнів (23,6%), які демонструють формальне виконання завдань, низьку креативність та емоційне включення, потребують постійної підтримки для ефективного використання цифрових платформ у творчості.

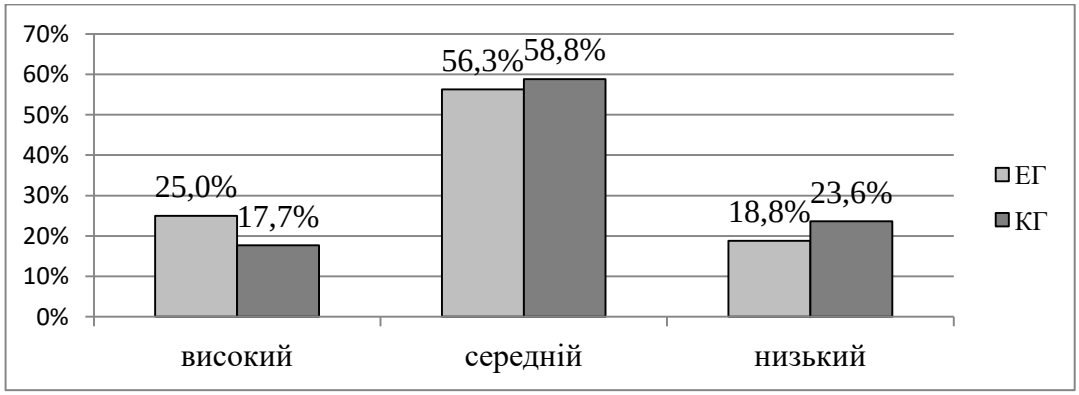

Рисунок 2.8 – Рівні сформованості цифрового творчого потенціалу старших підлітків

Результати показують, що більшість учнів обох груп перебувають на середньому рівні сформованості цифрового творчого потенціалу, що характеризується частковою самостійністю, помірною креативністю та емоційним включенням у процес. В ЕГ спостерігається трохи вищий відсоток

учнів із високим рівнем, що може свідчити про позитивний вплив додаткових педагогічних або цифрових ресурсів на розвиток креативного і естетичного потенціалу підлітків.

За результатами констатувального етапу дослідження середні показники (М) сформованості естетичних цінностей старших підлітків в ЕГ та КГ демонструють помірний рівень розвитку за усіма критеріями. Когнітивний критерій, що оцінює знання про культуру та здатність до аналізу художніх творів, у ЕГ становив М = 9,7 бала (64,7%), у КГ – М = 10,5 бала (70,0%), що свідчить про дещо вищий рівень систематизованості знань у контрольній групі. Емоційно-ціннісний критерій, який враховує здатність до емоційного сприйняття мистецтва та співпереживання, у ЕГ мав М = 3,7 бали, у КГ – М = 4,1 бали, демонструючи більш виражену чутливість та емоційне включення. Мотиваційно-творчий критерій, що включає зацікавленість у культурній діяльності, креативність і готовність до самовираження, у ЕГ становив М = 3,6 бала, у КГ – М = 4,0 бала. Загалом, обидві групи перебували на середньому рівні сформованості естетичних цінностей, однак КГ характеризувалася дещо вищими показниками за всіма критеріями.

Дослідження естетичних цінностей підлітків за допомогою комплексу методик показало низку особливостей сприймання та типових проблем, які проявляються як у експериментальній, так і у контрольній групі.

1) Емоційне сприйняття та співпереживання. Підлітки демонструють різну глибину емоційного включення при ознайомленні з мистецькими творами. В ЕГ більшість учнів проявляють високу здатність до співпереживання персонажам і автору, активну емоційну реакцію на літературні, музичні та образотворчі твори та аргументовану оцінку їх художньої цінності. Натомість у КГ частина учнів реагує поверхнево, емоції формальні або слабкі, що свідчить про недостатній розвиток чутливості до естетичних явищ.

2) Орієнтація на новизну та креативність. За результатами опитувальника «Почуття новизни» підлітки ЕГ проявляють схильність до нестандартних рішень, готовність експериментувати та знаходити оригінальні способи дій у навчальній та побутовій діяльності. Учні КГ частіше обирають традиційні або наслідувальні варіанти, що вказує на меншу мотивацію до творчих пошуків і обмежену готовність до експериментування.

3) Мотивація до творчої діяльності. Опитувальник мотивації до творчої діяльності засвідчив, що підлітки ЕГ відзначаються високим рівнем внутрішньої зацікавленості у мистецьких проєктах, готовністю проявляти ініціативу та демонструвати власні результати. Вони активно використовують різні види мистецтва та цифрові ресурси для самовираження. Учні КГ мають переважно середню або низьку мотивацію, проявляючи активність лише частково, а для стимулювання творчих дій потребують педагогічної підтримки.

4) Когнітивно-сенсорне сприйняття естетики. Методика «Осягаємо красу світу» показала, що підлітки ЕГ краще здатні виявляти естетичні властивості природних явищ, аналізувати форму, колір, симетрію, рух і звук, аргументовано оцінювати красу та пов’язувати її з образами мистецтва. У КГ аналіз часто поверхневий, емоційне сприйняття нестійке, а узагальнення та визначення типу краси потребують допомоги педагога.

5) Вплив цифрового середовища на творчість. Методика «Цифровий творчий експеримент» засвідчила, що використання сучасних навчальних платформ підвищує емоційну включеність, креативність та самостійність підлітків ЕГ. Учні демонструють активне застосування цифрових інструментів для творчого самовираження та аргументацію власних виборів. У КГ виконання завдань часто формальне, з низьким рівнем креативності та обмеженою здатністю до самостійного використання цифрових платформ.

6) Проблеми та суперечності. Під час дослідження виявлено ряд проблем та суперечностей у формуванні естетичних цінностей підлітків: спостерігається нерівномірний розвиток емоційної чутливості та здатності до

співпереживання, особливо у контрольній групі, де частина учнів проявляє поверхневі або слабкі емоційні реакції на твори мистецтва; одночасно існує конфлікт між прагненням до новизни та страхом експериментувати, що проявляється у небажанні обирати нестандартні рішення через невпевненість у власних силах; нерівномірна мотивація до творчої діяльності вимагає педагогічного стимулювання, оскільки учні контрольної групи частково залучені до мистецьких проєктів; до того ж, естетичний аналіз часто поверхневий, а аргументовані оцінки й порівняння естетичних явищ з іншими видами мистецтва зустрічаються рідко; крім того, обмежене використання цифрових ресурсів для самовираження знижує ефективність розвитку креативності та активності у навчальному процесі.

Отже, старші підлітки демонструють базову здатність сприймати та оцінювати естетичний контент, однак існують суттєві індивідуальні відмінності у рівні емоційної чутливості, мотивації до творчості та здатності до самостійного креативного мислення. Для підвищення ефективності формування естетичних цінностей необхідне цілеспрямоване педагогічне втручання, інтеграція цифрових і традиційних творчих методик та створення умов для розвитку самовираження, креативності та емоційного сприйняття.

Таким чином, констатувальний етап дослідження засвідчив, що найбільшої уваги потребують розвиток емоційно-ціннісного та мотиваційно-творчого компонентів естетичних цінностей підлітків, а також поглиблення когнітивно-змістового аналізу естетичних явищ і формування здатності до аргументованого оцінювання та самовираження, зокрема з використанням цифрових ресурсів. Отримані результати виявили нерівномірність сформованості естетичних орієнтацій, переважання середнього та низького рівнів у частини учнів і недостатню активність у творчій діяльності, що є важливими орієнтирами для створення програми формувального етапу, спрямованої на підвищення мотивації до творчості, розвиток емоційної чутливості, підтримку креативних ініціатив та цілеспрямоване використання мистецьких і цифрових засобів у педагогічному процесі.

2.3 Розробка та впровадження розвивально-психологічної програми розвитку естетичних цінностей старших підлітків засобами навчальних платформ

Результати констатувального етапу дослідження та виявлені суперечності у розвитку емоційно-ціннісного, когнітивного й мотиваційно-творчого критеріїв підтвердили необхідність створення та реалізації програми розвитку естетичних цінностей старших підлітків із використанням навчальних платформ. Запропонована програма орієнтована на формування цілісного естетичного досвіду підлітків через поєднання мистецького змісту, інтерактивних цифрових інструментів і творчих завдань, що забезпечує активізацію емоційного сприймання, розвиток здатності до естетичного аналізу та створює умови для самовираження й рефлексії в онлайн-освітньому середовищі.

Розробка програми розвитку естетичних цінностей старших підлітків ґрунтується на поєднанні особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів. Особистісно орієнтований підхід забезпечує врахування індивідуальних емоційних реакцій, інтересів і потреб підлітків у процесі естетичного сприймання та самовираження. Діяльнісний підхід реалізується через активне залучення учнів до різних видів творчої діяльності, що сприяє формуванню власного естетичного досвіду. Компетентнісний підхід спрямований на розвиток здатності застосовувати естетичні знання, уміння й ціннісні орієнтації у навчальній та позанавчальній діяльності. Використання навчальних платформ (Canva, Artsteps, LearningApps, Google Arts & Culture, YouTube Education тощо) зумовлене їх доступністю, мультимедійністю, інтерактивністю та можливістю поєднання візуального, аудіального й текстового контенту, що створює сприятливі умови для розвитку естетичного сприймання, емоційної чутливості та творчого мислення підлітків.

Метою програми є розвиток естетичних цінностей старших підлітків шляхом розвитку естетичного сприймання, здатності до естетичного судження та творчого самовираження засобами навчальних платформ.

Основними завданнями програми є розвиток емоційно-естетичного сприймання мистецького та природного контенту; формування вміння здійснювати естетичний аналіз і аргументовано висловлювати власні естетичні судження; формування навичок роботи з візуальним і мультимедійним контентом; стимулювання творчої активності та ініціативності підлітків; удосконалення естетичного смаку та здатності до самовираження в цифровому середовищі.

Програма реалізувалася виключно в онлайн-форматі та передбачала проведення 12 занять тривалістю 45 хвилин кожне в експериментальній групі старших підлітків.

У процесі реалізації програми використовуються сучасні навчальні платформи Google Classroom, Canva, LearningApps, Padlet, Google Arts & Culture та YouTube Education, які забезпечують доступ до візуального й аудіального мистецького контенту, створюють умови для інтерактивної взаємодії, рефлексії та творчого самовираження учнів. Застосування зазначених платформ дозволяє поєднувати емоційне сприймання, когнітивний аналіз і творчу діяльність у межах онлайн-навчання (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Структура програми розвитку естетичних цінностей старших підлітків

Заняття	Мета заняття	Види діяльності учасників	Навчальні платформи
1. Вступ до програми. Актуалізація естетичного досвіду	Формування мотивації до участі в програмі, усвідомлення значущості естетичних цінностей	Ознайомлення з програмою; онлайн-рефлексія щодо розуміння краси та мистецтва; обговорення вражень від візуальних стимулів	Google Classroom, Padlet
2. Емоційно-естетичне сприймання мистецтва	Розвиток емоційної чутливості та здатності до співпереживання	Перегляд і прослуховування мистецького контенту; фіксація емоційних реакцій; групове обговорення	YouTube Education, Google Arts & Culture

Продовження таблиці 2.2

Заняття	Мета заняття	Види діяльності учасників	Навчальні платформи
3. Образ і емоція в мистецтві	Усвідомлення зв'язку між художнім образом та емоційним впливом	Аналіз мистецьких творів; визначення художніх засобів впливу; робота в малих онлайн-групах	Google Classroom, Padlet
4. Естетичний аналіз і судження	Формування вміння аргументовано оцінювати мистецькі твори	Естетичний аналіз зображень і відео за алгоритмом; презентація власних суджень	Google Classroom, Canva
5. Краса навколишнього світу та її осмислення	Розвиток сенсорно-перцептивного сприймання та естетичного бачення	Аналіз фото- й відеоматеріалів природи; асоціативні вправи; створення візуальних нотаток	Padlet, Canva
6. Почуття новизни та креативне мислення	Стимулювання креативності та відкритості до нових ідей	Творчі вправи з альтернативними рішеннями; обговорення нестандартних підходів	LearningApps, Google Classroom
7. Візуальне мислення та цифрова творчість	Формування навичок цифрової візуальної творчості	Створення цифрових колажів і композицій; обґрунтування творчого задуму	Canva
8. Естетика української культури в цифровому просторі	Формування національно-культурних естетичних цінностей	Дослідження творів українських митців; порівняльний аналіз; дискусія	Google Arts & Culture, Google Classroom
9. Самовираження через мистецтво	Розвиток внутрішньої мотивації до творчого самовираження	Створення індивідуального творчого продукту; онлайн-презентація	Canva, Padlet
10. Цифровий творчий експеримент	Активізація самостійної креативної діяльності	Виконання комплексного творчого завдання (відео, презентація, цифрова історія)	Canva, Google Classroom
11. Рефлексія та оцінювання естетичного досвіду	Усвідомлення особистісних змін та досягнень	Рефлексивні вправи; самооцінювання розвитку естетичних цінностей	Padlet, Google Classroom
12. Підсумкове заняття. Узагальнення результатів	Закріплення сформованих естетичних цінностей	Презентація творчих робіт; групове обговорення; підбиття підсумків програми	Google Classroom, Padlet

Програма складається з трьох взаємопов'язаних блоків: емоційно-перцептивного, когнітивно-оцінного і творчо-діяльнісного. Така побудова

забезпечує поступовий перехід від емоційного сприймання мистецтва до усвідомленого аналізу та активного творчого самовираження засобами навчальних платформ.

І блок. Емоційно-перцептивний (заняття 1-4).

Мета блоку: розвиток емоційної чутливості, здатності до співпереживання, формування позитивного ставлення до мистецтва та естетичних явищ.

Заняття 1. Вступ до програми. Актуалізація естетичного досвіду.

Заняття спрямоване на формування мотивації до участі в програмі та усвідомлення значущості естетичних цінностей у житті підлітка. Учні знайомляться з метою, структурою та правилами програми, обговорюють власні уявлення про красу, мистецтво й естетику, а також усвідомлюють роль естетичних переживань у повсякденному житті. Важлива увага приділяється створенню емоційно безпечного цифрового середовища для висловлення власних поглядів.

Для реалізації завдань використовуються Padlet та Google Classroom. Учні виконують вправу «Що для мене краса?» у письмовій формі, переглядають добірку зображень і відео з різними типами краси та обговорюють власні емоційні реакції. Рефлексивне завдання «Де я найчастіше зустрічаю красу у своєму житті?» допомагає підліткам усвідомити, як естетичні явища впливають на їхній світогляд.

Заняття 2. Емоційно-естетичне сприймання мистецтва.

Метою заняття є розвиток здатності емоційно реагувати на мистецькі твори та усвідомлено сприймати емоційний зміст різних видів мистецтва. Учні знайомляться з творами живопису, музики та поезії, спостерігають за власними емоційними станами, вчаться вербалізувати свої почуття й співвідносити їх із художніми образами, що сприяє формуванню емоційної чутливості.

Для цього застосовуються YouTube Education, Google Arts & Culture та Padlet. Учні прослуховують музичні фрагменти та обирають відповідну

емоцію зі списку, переглядають картини та формулюють перші враження одним реченням, виконують вправу «Емоційний відгук» через емодзі чи коментарі, що допомагає розвивати усвідомлену емоційну реакцію.

Заняття 3. Образ і емоція в мистецтві.

Заняття спрямоване на усвідомлення взаємозв'язку між художнім образом і емоційним впливом на глядача. Підлітки аналізують, як колір, звук, ритм, композиція та словесні образи формують емоційний настрій твору. Робота в малих онлайн-групах допомагає розвивати критичне мислення, усвідомлення художніх засобів і взаємозв'язку образу та емоції.

Завдання реалізуються через Padlet і Canva. Учні порівнюють два твори з різним емоційним настроєм, виконують групову вправу «Зміни настрій образу» (як би змінився твір за іншої кольорової гами чи музичного супроводу) та обговорюють результати. Такі завдання сприяють формуванню здатності до естетичного аналізу та розвитку емоційної чутливості.

Заняття 4. Емоційна рефлексія та співпереживання.

Заняття спрямоване на розвиток здатності до співпереживання та емоційної ідентифікації з персонажами художніх творів. Учні аналізують емоційні стани героїв, порівнюють їх із власними почуттями та вчаться усвідомлювати різні емоційні прояви, що сприяє формуванню емпатії та розвитку емоційної культури.

Для роботи використовується Google Classroom та Padlet. Підлітки виконують вправу «Я на місці героя», описуючи емоції персонажа, обговорюють власні переживання у малих групах і заповнюють рефлексивну анкету. Це допомагає формувати здатність до емоційного відгуку, глибокого сприйняття мистецтва та розвитку співпереживання.

ІІ блок. Когнітивно-оцінний (заняття 5-8).

Мета блоку: формування естетичного мислення, здатності аналізувати, оцінювати та аргументувати власні судження, розвиток критичного сприйняття мистецтва та природних явищ.

Заняття 5. Краса навколишнього світу та її осмислення.

Заняття спрямоване на розвиток сенсорно-перцептивного сприймання природних об’єктів та явищ, формування навичок усвідомленого спостереження та аналізу. Учні вчаться помічати естетичні деталі, визначати емоційний вплив природного середовища і порівнювати його з художніми образами, що сприяє розвитку естетичного судження та критичного мислення.

Для виконання завдань використовуються Google Arts & Culture та Padlet. Учні аналізують фото природи за алгоритмом (форма, колір, пропорції, настрій), визначають тип краси (конструктивний, декоративний, динамічний), створюють короткі візуальні нотатки та обговорюють свої висновки в груповому чаті, що розвиває навички естетичного аналізу та вербалізації сприйнятого.

Заняття 6. Естетичний аналіз і судження.

Метою заняття є формування уміння аргументовано оцінювати твори мистецтва та культурні об’єкти, розвивати навички критичного мислення та естетичної аргументації. Учні аналізують твори за тематичними, образними та художньо-технічними ознаками, усвідомлюють, як естетичні характеристики впливають на емоційне сприйняття.

Завдання реалізуються через Canva та Google Classroom. Учні аналізують зображення або відео за схемою «образ – засоби – цінність», виконують вправу «Чому це красиво?» із письмовою аргументацією, готують мініпрезентації власних суджень. Це сприяє розвитку здатності до обґрунтованого оцінювання та критичного осмислення естетичних явищ.

Заняття 7. Почуття новизни та креативне мислення.

Заняття спрямоване на стимулювання готовності підлітків до експериментування та нестандартних рішень у творчій діяльності. Учні аналізують власні установки щодо новизни, вчаться долати страх помилки та шаблонного мислення, що сприяє розвитку творчої гнучкості та самостійності.

Завдання виконуються через Padlet та Canva. Учні беруть участь у креативних вправам «Інакше, ніж зазвичай», виконують ситуаційні завдання на нестандартні рішення, проводять самооцінку власної схильності до новизни, обговорюють альтернативні підходи у малих групах. Це сприяє формуванню відкритості до нового та розвитку креативного мислення.

Заняття 8. Естетика української культури в цифровому просторі.

Метою заняття є поглиблення знань про українське мистецтво та формування національно-культурних естетичних цінностей. Учні аналізують традиційні та сучасні твори, оцінюють їх художню цінність і вчаться порівнювати культурні образи в контексті цифрового середовища.

Для роботи використовуються Google Arts & Culture та YouTube Education. Учні здійснюють віртуальну екскурсію українськими творами мистецтва, порівнюють традиційні та сучасні стилі, виконують вправи на визначення художньої цінності та обговорюють культурне значення творів. Завдання сприяють розвитку естетичного судження та усвідомлення культурної спадщини.

ІІІ блок. Творчо-діяльнісний (заняття 9-12).

Мета блоку: розвиток творчого самовираження, внутрішньої мотивації та активного використання цифрових платформ для створення власних мистецьких продуктів.

Заняття 9. Самовираження через мистецтво.

Заняття спрямоване на розвиток внутрішньої мотивації до творчої діяльності та стимулювання активного самовираження через різні види мистецтва. Учні обирають власні форми творчості, вчаться представляти свої ідеї та переживання через художні, літературні або мультимедійні засоби.

Завдання реалізуються через Canva та Padlet. Учні створюють власний творчий продукт (ілюстрацію, вірш, цифрову історію), вибирають форму самовираження, презентують роботу у малих групах, отримують та надають зворотний зв’язок. Це дозволяє розвивати індивідуальні творчі здібності та впевненість у власному мистецькому виборі.

Заняття 10. Цифровий творчий експеримент.

Метою заняття є інтеграція попереднього досвіду та розвиток самостійності в цифровій творчості. Учні застосовують набуті навички емоційного сприйняття та естетичного аналізу у створенні комплексних мистецьких продуктів, оцінюють власні рішення та демонструють креативність.

Завдання виконуються через Canva, Artsteps, Google Classroom. Учні створюють цифрові історії, відео або колажі, пояснюють вибір кольорової гами, образів та музики, аргументують свої рішення, виконують самооцінку процесу. Це формує комплексне використання цифрових платформ для естетичного самовираження.

Заняття 11. Рефлексія та оцінювання естетичного досвіду.

Заняття спрямоване на усвідомлення особистісних змін і розвитку естетичного сприйняття протягом програми. Учні аналізують свій прогрес, визначають сильні та слабкі сторони власного розвитку і готують рекомендації щодо подальшого вдосконалення навичок.

Завдання реалізуються через Google Classroom та Padlet. Учні виконують рефлексивну анкету, вправу «Мій естетичний розвиток», обговорюють досягнення в малих групах та формують індивідуальні висновки. Це допомагає закріпити результати програми та стимулює саморефлексію.

Заняття 12. Підсумкове заняття. Узагальнення результатів.

Метою заняття є закріплення сформованих естетичних цінностей та підбиття підсумків програми, розвиток навичок презентації творчих продуктів та колективної рефлексії. Учні оцінюють власні досягнення та визначають напрями подальшого естетичного саморозвитку.

Завдання виконуються через Padlet, Canva та Google Classroom. Учні презентують творчі роботи, беруть участь у груповому обговоренні, формулюють висновки щодо розвитку естетичного сприйняття, креативності та мотивації до творчості. Це сприяє закріпленню навичок самовираження та розвитку позитивного ставлення до мистецтва.

Програма реалізовувалася у форматі онлайн-занять із використанням інтерактивних платформ. Всі матеріали та завдання завчасно завантажувалися на платформи, що забезпечувало доступність контенту для кожного учня у будь-який час. Психолог виступав фасилітатором процесу, організовуючи комунікацію між учасниками, моделюючи завдання та надаючи оперативний зворотний зв'язок.

Для забезпечення ефективної взаємодії використовувалися як індивідуальні, так і групові форми роботи. Учні виконували завдання на платформі самостійно, а потім обговорювали результати у малих онлайн-групах, що сприяло розвитку комунікації, критичного мислення та вміння аргументувати власні судження. Використання мультимедійних ресурсів стимулювало емоційне включення, підтримувало інтерес та активність підлітків, а також сприяло формуванню внутрішньої мотивації до творчості.

Після кожного заняття проводилася рефлексія у Padlet або Google Classroom, де учні оцінювали власні досягнення, відзначали складнощі та фіксували емоційні реакції. Психолог надавав рекомендації та коментарі, що дозволяло усвідомлювати прогрес, підвищувати рівень саморефлексії та формувати стійке позитивне ставлення до естетичних цінностей. Такий підхід забезпечував систематичне впровадження програми та комплексний розвиток естетичних цінностей старших підлітків.

У процесі впровадження програми в експериментальній групі спостерігалася поступова зміна поведінки та навчальної активності старших підлітків. На початковому етапі частина учнів демонструвала стриманість, формальне виконання завдань і невпевненість у висловленні власних естетичних суджень. Відповіді під час обговорень часто були короткими, описовими, з мінімальним використанням емоційно-оцінної лексики. Окремі учасники уникали публічного коментування власних робіт, обмежуючись нейтральними формулюваннями типу «сподобалось» або «було цікаво», що свідчило про недостатню сформованість рефлексивних та оціночних умінь.

У ході реалізації програми відбулося зростання емоційної включеності та ініціативності підлітків. Учні почали активніше брати участь в онлайн-обговореннях, частіше використовували образні характеристики, наводили

асоціації з особистого досвіду та приклади з мистецтва. Під час виконання творчих завдань у Canva та Padlet підлітки демонстрували більшу самостійність у виборі тем, кольорових рішень і композиції, аргументували власні рішення, пояснюючи, чому саме такі засоби найточніше передають настрій або ідею. З'явилися приклади взаємопідтримки: учні коментували роботи одне одного, ставили запитання та пропонували альтернативні ідеї.

На завершальному етапі програми поведінка учасників характеризувалася зростанням упевненості, творчої активності та внутрішньої мотивації. Підлітки охоче презентували власні роботи, використовували естетичні поняття, самостійно порівнювали мистецькі образи та робили узагальнені висновки щодо їхньої культурної цінності. Під час рефлексії учні відзначали, що стали уважнішими до естетичних проявів у повсякденному житті, частіше звертали увагу на візуальний і емоційний зміст цифрового контенту, а також виявляли бажання продовжувати творчу діяльність поза межами програми.

Отже, нами було обґрунтовано, розроблено і впроваджено у експериментальній групі програму розвитку естетичних цінностей старших підлітків засобами навчальних платформ. Програма побудована з урахуванням результатів констатувального етапу дослідження та передбачала поетапний розвиток складників естетичних цінностей. Визначено мету, завдання, структуру програми, зміст занять і умови їх реалізації в онлайн-форматі, а також охарактеризовано особливості організації роботи з експериментальною групою. Описані підходи та засоби створюють методичне підґрунтя для подальшої експериментальної перевірки результативності програми.

2.4 Аналіз результатів впровадження програми розвитку естетичних цінностей старших підлітків засобами навчальних платформ

Порівняльний аналіз результатів експериментальної групи здійснювався шляхом зіставлення показників констатувального та

формувального етапів за всіма використаними методиками, що дозволило простежити динаміку змін рівнів сформованості естетичних цінностей старших підлітків. Для аналізу використовувалися середні показники та відсотковий розподіл учнів за високим, середнім і низьким рівнями.

1. За результатами методики «Естетично-культурологічна обізнаність» у експериментальній групі після реалізації програми спостерігалося помітне зменшення частки учнів із низьким рівнем та відповідне збільшення середнього й високого рівнів (рис. 2.9 та 2.10).

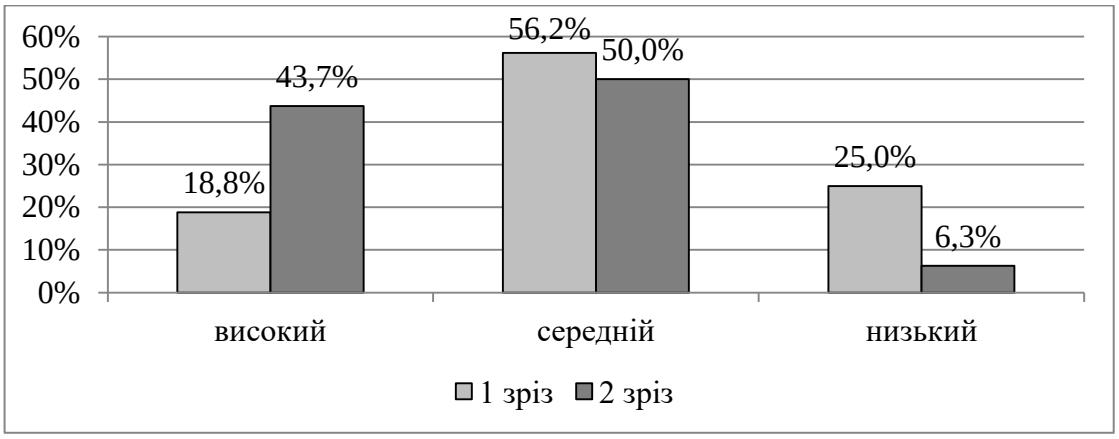

Рисунок 2.9 – Порівняльні результати тестових завдань на естетичне судження старших підлітків ЕГ (до та після формувального етапу)

Результати тестових завдань у експериментальній групі після реалізації програми продемонстрували суттєву позитивну динаміку. На констатувальному етапі більшість учнів мали середній рівень – 56,2%, високий рівень спостерігався у 18,8% підлітків, а низький – у 25,0%. Після формувального етапу частка учнів із низьким рівнем зменшилася до 6,3%, тобто на 18,8%, середній рівень знизився до 50,0%, що свідчить про перехід частини учнів на високий рівень, а високий рівень зріс до 43,7%, тобто на 25%, що відображає активізацію когнітивно-аналітичних навичок, здатності аргументовано оцінювати культурні та художні явища та більш усвідомлене засвоєння знань у сфері української культури. Найбільш помітними були переходи учнів із низького на середній рівень і з середнього на високий, що свідчить про системний розвиток їхніх знань та навичок у процесі естетично-культурологічного навчання.

Результати анкетування у ЕГ підтвердили позитивні зміни у ставленні та самосприйнятті старших підлітків щодо української культури та мистецтва. Частка учнів, які оцінювали власні знання як низькі, зменшилася з 25,0% на констатувальному етапі до 6,3% після формувального, середній рівень оцінювання знизився з 62,5% до 56,2%, а високий рівень підвищився з 12,5% до 37,5%. Це свідчить про підвищення емоційної залученості, більш усвідомлене ставлення до культурних цінностей та готовність активно брати участь у культурно-мистецьких заходах.

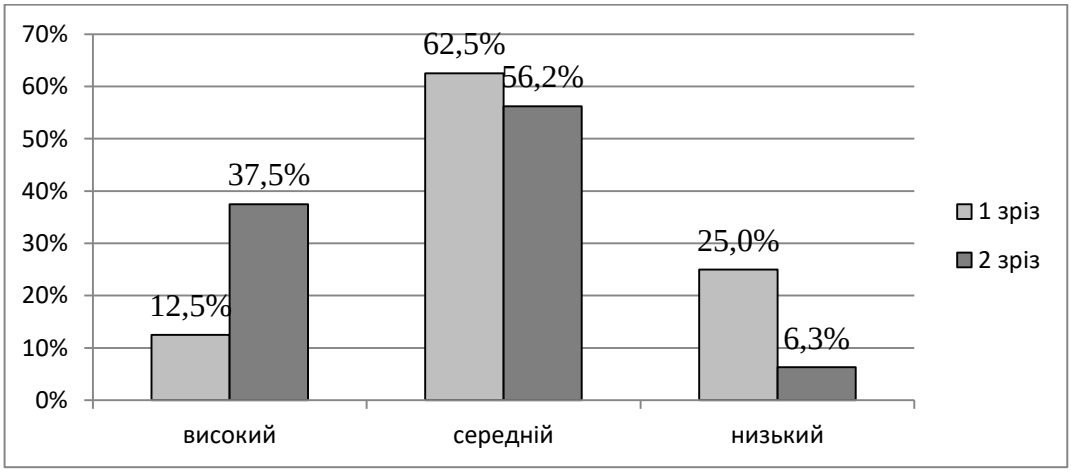

Рисунок 2.10 – Порівняльні результати анкетування культурологічної обізнаності старших підлітків ЕГ (до та після формувального етапу)

У контрольній групі зміни за результатами тестових завдань були незначними. Частка учнів із низьким рівнем залишилася 17,7%, середній рівень зменшився незначно з 58,8% до 52,9%, високий рівень зріс із 23,5% до 29,4%. За анкетуванням змін не відбулося: низький рівень оцінки власних знань залишався на рівні 17,7%, середній – 52,9%, високий – 29,4%. Це свідчить про те, що без цілеспрямованого педагогічного втручання та використання навчальних платформ суттєвого розвитку естетично-культурологічної обізнаності у підлітків контрольної групи не відбулося.

Таким чином, результати окремо тестових завдань та анкетування у ЕГ демонструють значне підвищення естетично-культурологічної обізнаності, розвиток когнітивних та емоційно-ціннісних компетенцій, тоді як у контрольній групі спостерігається стабільність показників без суттєвих змін.

2. За результатами формувального етапу дослідження за методикою «Аналіз творчої діяльності та естетичного самовираження» у старших підлітків експериментальної групи спостерігалася суттєва позитивна динаміка за всіма видами творчих завдань. Щодо малюнків до літературного твору, частка учнів із високим рівнем зросла з 25,0% на констатувальному етапі до 37,5% на формувальному, що становить підвищення на 12,5%. Частка учнів із низьким рівнем зменшилася з 25,0% до 12,5%, тобто на 12,5%, тоді як середній рівень залишився на рівні 50,0%. Це свідчить про те, що більшість підлітків почали більш аргументовано передавати художній зміст тексту та емоційно реагувати на нього, демонструючи розвиток базових навичок візуалізації та композиційного оформлення.

У виконанні творчого есе на український твір відзначено зростання частки учнів із високим рівнем із 18,8% до 31,2%, тобто на 12,4%, при зменшенні низького рівня з 25,0% до 6,3%, тобто на 18,8%. Середній рівень підвищівся до 62,5%. Така динаміка свідчить про значне підвищення здатності старших підлітків до аргументованого висловлення власного естетичного судження, відображення культурного контексту творів та прояву емоційної чутливості у творчому аналізі.

Щодо міні-проєкту «Музична палітра емоцій», високий рівень досягли 37,5% учнів, що на 18,7% більше, ніж на констатувальному етапі, тоді як частка учнів із низьким рівнем знизилася з 31,2% до 12,5%, тобто на 18,7%. Середній рівень залишився на рівні 50,0%. Це відображає суттєве покращення умінь учнів передавати емоційний та смисловий зміст музики за допомогою творчих засобів та елементів презентації, а також підвищення їхнього креативного підходу та здатності до самовираження (табл. 2.3).

Така позитивна динаміка свідчить про ефективність реалізованої програми у розвитку креативності, аргументованого естетичного судження та здатності передавати емоційний зміст творів.

Таблиця 2.3 – Порівняльні результати за методикою «Аналіз творчої діяльності та естетичного самовираження» в учнів ЕГ(до та після формувального етапу)

Завдання	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	1 зріз	2 зріз	1 зріз	2 зріз	1 зріз	2 зріз
Малюнок до літературного твору	25,0%	37,5%	50,0%	50,0%	25,0%	12,5%
Творче есе на український твір	18,8%	31,2%	56,2%	62,5%	25,0%	6,3%
Міні-проєкт «Музична палітра емоцій»	18,8%	37,5%	50,0%	50,0%	31,2%	12,5%

У контрольній групі зміни були мінімальні. Для малюнків до літературного твору високий рівень залишився 29,4%, середній підвищився – 47,1% до 52,9%, а низький знизився з 23,5% до 17,7%. Для творчого есе на український твір у міні-проєкті «Музична палітра емоцій» змін не відбулося. Таким чином, у контрольній групі спостерігається стабільність показників творчої активності та естетичного самовираження, зміни є незначними, що свідчить про відсутність суттєвого впливу навчальної програми.

Аналіз результатів формувального етапу демонструє, що реалізована програма сприяла суттєвому підвищенню рівня творчої діяльності та естетичного самовираження у старших підлітків експериментальної групи, тоді як контрольна група залишилася на приблизно такому ж рівні.

3. За результатами повторного діагностування методики «Естетичні орієнтації» у експериментальній групі спостерігалася суттєва позитивна динаміка. Кількість учнів із низьким рівнем естетичних орієнтацій зменшилася з 25,0% до 6,2%, що свідчить про значне зниження числа підлітків із недостатньо сформованими мотиваційно-творчими показниками. Середній рівень залишався домінуючим, але дещо зменшився з 56,2% до 50,0%, оскільки частина учнів підвищила свій рівень. Високий рівень естетичних орієнтацій зріс із 18,8% до 43,8%, що свідчить про значне зміцнення мотиваційно-творчого компонента та здатності старших підлітків

усвідомлено і аргументовано оцінювати мистецькі та культурні явища. Найбільш помітним було зростання високого рівня за всіма видами мистецтва, зокрема література, музика та образотворче мистецтво, що демонструє активізацію як емоційної, так і когнітивної сфери підлітків.

У контрольній групі суттєвих змін у результатах повторного діагностування не спостерігалося. Це свідчить про те, що без цілеспрямованого педагогічного втручання та використання спеціальної програми розвиток естетично-культурологічних орієнтацій у старших підлітків КГ залишався стабільним, без суттєвого підвищення мотиваційно-творчих компонентів та критичного сприйняття мистецтва.

4. За результатами повторного діагностування методики «Емоційно-естетичне сприйняття українського мистецтва» у експериментальній групі спостерігалася значна позитивна динаміка. Кількість учнів із низьким рівнем зменшилася з 25,0% до 6,2%, що свідчить про суттєве підвищення стійкості емоційно-естетичних реакцій. Середній рівень залишався досить високим, але трохи знизився з 50,0% до 43,8%, оскільки частина учнів підвищила свій рівень до високого. Високий рівень емоційно-естетичного сприйняття зріс із 25,0% до 50,0%, що демонструє розвиток здатності старших підлітків не лише до співпереживання, а й до аргументованого оцінювання художніх творів у різних видах мистецтва: літературі, музиці та образотворчому мистецтві. Підлітки стали більш систематично виражати власні уподобання, аналізувати художні засоби та відображати культурний контекст, що свідчить про формування високого рівня естетичної чутливості та аналітичної сприйнятливості.

У контрольній групі, навпаки, спостерігалося деяке погіршення показників. Кількість учнів із високим рівнем знизилася з 35,3% до 29,4%, середній рівень залишився приблизно стабільним – 47,0%, а низький рівень зріс із 17,7% до 23,5%. Це свідчить про те, що без цілеспрямованого педагогічного впливу учні КГ частково втратили рівень стійкого емоційно-естетичного сприйняття та аналітичної оцінки художніх творів. Підлітки КГ

стали менш послідовно виражати власні уподобання та демонструвати здатність до глибокого емоційного та аналітичного сприйняття українського мистецтва.

5. За результатами повторного діагностування опитувальника «Почуття новизни» у експериментальній групі спостерігалася суттєва позитивна динаміка. Кількість учнів із низьким рівнем зменшилася з 25,0% до 6,2%, що свідчить про активізацію готовності старших підлітків до нестандартних дій і проявів креативності. Середній рівень залишився досить стабільним, але трохи знизився з 56,2% до 50,0%, оскільки частина учнів підвищила свій рівень до високого. Високий рівень почуття новизни зріс із 18,8% до 43,8%, що демонструє значне зростання мотивації до експериментування та готовності проявляти ініціативу у навчальних, творчих та життєвих ситуаціях. Старші підлітки ЕГ почали частіше пропонувати нестандартні підходи, проявляти самостійність у вирішенні завдань та проявляти креативність без додаткового стимулювання.

У контрольній групі спостерігалися лише незначні зміни. Кількість учнів із високим рівнем залишилася стабільною – 29,4%, середній рівень збільшився з 58,8% до 64,7% (плюс один учень), а низький рівень знизився з 11,8% до 5,9% (мінус один учень). Це свідчить про невелике підвищення кількості учнів, які частіше готові до експериментування та прояву ініціативи, проте суттєвого розвитку мотиваційно-творчого критерію естетичних цінностей без цілеспрямованої педагогічної підтримки не відбулося.

6. За результатами повторного діагностування опитувальника мотивації до творчої діяльності у експериментальній групі спостерігалося помітне підвищення рівня мотивації. Кількість учнів із низьким рівнем відсутня, що свідчить про формування більшої зацікавленості до творчих завдань та готовності брати активну участь у мистецьких проєктах. Середній рівень залишився на стабільному рівні 62,5%, оскільки частина учнів, яка раніше була середньої мотивації, підвищила свій рівень до високого. Високий рівень

мотивації зріс із 25,0% до 37,5%, що демонструє покращення здатності старших підлітків ЕГ до самостійного творчого самовираження, ініціативності та активної участі у колективних і індивідуальних проєктах. Учні стали частіше пропонувати власні ідеї та реалізовувати їх через різні види мистецтва без постійного зовнішнього стимулювання.

У контрольній групі відзначалося зниження рівня високої мотивації з 35,3% до 29,4%, одночасно середній рівень залишився стабільним на 52,9%, а кількість учнів із низьким рівнем зросла з 11,8% до 17,7%. Це свідчить про невелике зниження зацікавленості у творчій діяльності та зменшення частки старших підлітків, здатних до самостійного самовираження, що може бути наслідком відсутності цілеспрямованого педагогічного втручання.

7. За результатами методики «Осягаємо красу світу» у експериментальній групі спостерігалося суттєве підвищення рівня сформованості естетичних ціннісних орієнтацій старших підлітків. Кількість учнів із високим рівнем зросла з 18,8% до 37,5%, що свідчить про активізацію їх здатності усвідомлено сприймати красу природних явищ, аналізувати їх естетичні властивості, співвідносити з художніми образами та аргументовано оцінювати об’єкти природи та мистецтва. Середній рівень зменшився з 62,5% до 50,0%, оскільки частина учнів, що раніше перебувала на середньому рівні, підвищила свою здатність до глибокого аналізу та емоційного переживання естетичних властивостей об’єктів. Кількість учнів із низьким рівнем знизилася з 18,8% до 12,5%, що демонструє зменшення кількості підлітків із фрагментарними знаннями та слабким сенсорним сприйняттям.

У контрольній групі спостерігалося незначне погіршення показників. Високий рівень залишився стабільним на рівні 29,4%, середній рівень знизився з 58,8% до 52,9%, а низький рівень зріс з 11,8% до 17,7%. Це свідчить про часткове зниження здатності підлітків КГ усвідомлено аналізувати природні об’єкти та оцінювати їхню художню цінність, а також про зменшення стабільності емоційного та когнітивного сприйняття краси природи.

8. За результатами повторного діагностування методики «Цифровий творчий експеримент» у експериментальній групі спостерігалося суттєве підвищення рівня сформованості цифрового творчого потенціалу старших підлітків. Кількість учнів із високим рівнем зросла з 25,0% до 43,8%, що свідчить про посилення креативності, самостійності та емоційного включення у процес цифрової творчості, а також про вміння аргументовано пояснювати власні творчі рішення. Середній рівень знизився з 56,3% до 43,8%, оскільки частина учнів, що раніше була на середньому рівні, підвищила свої показники до високого рівня. Низький рівень зменшився з 18,8% до 12,4%, що свідчить про зменшення кількості підлітків, які демонструють формальне виконання завдань та обмежену креативність.

У контрольній групі змін не відбулося. Високий рівень залишився на рівні 17,7%, середній – 58,8%, низький – 23,6%. Це свідчить про відсутність прогресу у розвитку цифрового творчого потенціалу підлітків КГ та збереження частки учнів із низьким рівнем самостійності, креативності та емоційного включення.

Отже, повторне діагностування після реалізації програми в експериментальній групі показало помітне підвищення середніх показників сформованості естетичних цінностей старших підлітків за усіма критеріями. Когнітивний компонент зріс із 9,7 до 13,8 бала, що свідчить про значне покращення знань про культуру та здатності до аналізу художніх творів. Емоційно-ціннісний критерій підвищився з приблизно 3,7 до 4,8 бала, демонструючи більш усвідомлене та чутливе сприйняття мистецтва, активніше емоційне залучення і співпереживання художнім образам. Мотиваційно-творчий компонент зріс із 3,6 до 4,9 бала, що відображає підвищену зацікавленість у творчій діяльності, готовність до самовираження та активного участі в культурних практиках.

У контрольній групі показники залишалися практично стабільними: когнітивний критерій зріс незначно з 10,5 до 10,9, емоційно-ціннісний – з 4,1 до 4,2, а мотиваційно-творчий – з 4,0 до 4,3 бала. Це свідчить про те, що без

цілеспрямованого педагогічного втручання розвиток естетичних цінностей у КГ залишався обмеженим. Таким чином, порівняння результатів констатувального та формувального етапів підтверджує ефективність програми у системному розвитку когнітивного, емоційно-ціннісного та мотиваційно-творчого компонентів естетичних цінностей старших підлітків ЕГ.

Таким чином, порівняння результатів «до» і «після» показало позитивну, але нерівномірну динаміку змін рівнів сформованості естетичних цінностей у старших підлітків експериментальної групи.

Треба зазначити, що найбільш виражені зміни спостерігалися в емоційно-ціннісному та мотиваційно-творчому компонентах естетичних цінностей старших підлітків експериментальної групи. Це проявлялося у значному зростанні емоційної чутливості до мистецьких образів, здатності співпереживати та вербалізувати власні естетичні переживання. Учні демонстрували більш усвідомлене ставлення до художніх творів, активніше аналізували їх зміст, виокремлювали художні деталі та символіку, брали участь в обговореннях і творчих завданнях, що сприяло розвитку їхнього аналітичного та емоційного сприйняття культури.

Помітним також стало підвищення рівня творчої активності та ініціативності, особливо у завданнях цифрового та візуального характеру. Старші підлітки частіше пропонували власні ідеї, використовували нестандартні рішення, експериментували з формою й засобами вираження та демонстрували готовність до самостійного самовираження. Активне залучення спостерігалося під час групових обговорень мистецького контенту, виконання завдань, що передбачали вибір художніх засобів, а також під час створення цифрових колажів, візуальних історій, мультимедійних презентацій та рефлексивних вправ у Padlet, що стимулювало розвиток цифрового творчого потенціалу.

Разом із позитивною динамікою були виявлені аспекти, які потребують подальшого розвитку. У частини учнів залишалася складність у формуванні

глибокої аргументації власних естетичних суджень та цілісної рефлексії щодо мистецьких творів. Деякі підлітки демонстрували залежність від зовнішньої підтримки під час виконання творчих завдань, що свідчить про недостатній рівень автономності та самостійності у творчій діяльності. Це підкреслює необхідність подальшого системного розвитку компетенцій, що забезпечують усвідомлене та самостійне оцінювання мистецтва, а також поглиблення навичок креативного самовираження..

На основі проведеного емпіричного дослідження були виділені психологічні особливості використання цифрових платформ у розвитку естетичних цінностей старших підлітків.

1. Психологічна специфіка онлайн-середовища як простору розвитку естетичних цінностей.

Цифрові навчальні платформи створюють особливе середовище для емоційно-ціннісного залучення підлітків, поєднуючи візуальність, мультимодальність і динамічність контенту. Яскраві зображення, анімація, відео та інтерактивні елементи дозволяють учням більш глибоко сприймати мистецькі твори та формують активне емоційне включення. Онлайн-формат сприяє зниженню емоційних бар'єрів: страх оцінювання, тривожність перед виступом чи публічним обговоренням зменшуються, що створює більш комфортні умови для самовираження. Значним є психологічне відчуття безпеки та суб'єктивного контролю: можливість працювати у власному темпі, обирати формат завдання та повторювати дії за потреби підвищує впевненість і дозволяє зосередитися на власних переживаннях та естетичному досвіді.

2. Вплив навчальних платформ на емоційно-ціннісний компонент естетичних цінностей.

Цифрове середовище активізує емоційну реакцію підлітків на мистецький контент, сприяючи розвитку емоційної диференційованості та здатності усвідомлювати власні почуття. Візуальні та аудіальні стимули допомагають не лише викликати емоційні переживання, але й формувати

уміння вербалізувати їх у власних коментарях, рефлексіях та творчих роботах. Спостереження за поведінкою учнів показують, що вони частіше висловлюють власні естетичні судження, активно включаються в обговорення та рефлексивні вправи, більш аргументовано пояснюють власні вподобання та реагують на твори однолітків, демонструючи підвищену емоційну чутливість.

3. Когнітивні особливості естетичного аналізу в умовах використання платформ.

Цифрові інструменти сприяють структуризації мислення підлітків, пропонуючи алгоритми аналізу, шаблони та візуальні схеми, які допомагають систематизувати інформацію про твори мистецтва. Підлітки здатні порівнювати художні рішення, узагальнювати власні спостереження, формулювати аргументовані судження та аналізувати контекст культурних явищ. Онлайн-середовище створює умови для розвитку рефлексивного та критичного мислення: учні можуть переглядати власні роботи, аналізувати дії однолітків і формувати самостійні висновки, що стимулює усвідомлене сприйняття мистецького контенту.

4. Мотиваційно-творчі аспекти використання навчальних платформ.

Цифрові платформи позитивно впливають на внутрішню мотивацію підлітків, підвищуючи інтерес до мистецької діяльності та стимулюючи активну участь у творчих завданнях. Свобода вибору форм роботи, інтерактивність завдань і можливість публічного демонстрування результатів сприяють розвитку ініціативності, самостійності та креативності. Учні частіше пропонують нестандартні рішення, обирають індивідуальний стиль виконання та проявляють готовність до самовираження, що підкреслює роль платформ не лише як навчального інструменту, а й як засобу реалізації творчого потенціалу.

5. Психологічні труднощі та обмеження використання навчальних платформ.

Водночас онлайн-середовище має певні обмеження. Існує ризик поверхневого сприймання контенту через надлишок візуальних або

інтерактивних стимулів, швидке перемикання уваги та можливу втрату концентрації. Рівень цифрової компетентності учнів може бути різним, що вимагає педагогічного та психологічного супроводу. Деякі підлітки потребують допомоги в плануванні роботи, організації часу та формулюванні висновків, що підкреслює необхідність поєднання цифрових платформ із професійною підтримкою викладача.

Цифрові навчальні платформи формують сприятливе психологічне середовище для розвитку естетичних цінностей старших підлітків, активізуючи емоційне включення, структуроване мислення, критичне та рефлексивне сприйняття мистецького контенту, а також внутрішню мотивацію та творчий потенціал. Водночас ефективне використання платформ потребує врахування психологічних обмежень та забезпечення педагогічного супроводу, що дозволяє підліткам максимально реалізувати свої естетичні та творчі здібності.

Таким чином, результати дослідження підтвердили гіпотезу про те, що психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ сприяють системному розвитку естетичних цінностей старших підлітків, забезпечуючи зростання мотиваційно-творчої активності, емоційно-ціннісної чутливості та естетично-культурологічної обізнаності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку естетичних цінностей старших підлітків в умовах використання сучасних навчальних платформ. Отримані результати дозволили зробити такі висновки:

1. Аналіз науково-психологічних підходів показав, що розвиток естетичних цінностей у старшому підлітковому віці є складним і багатовимірним процесом, зумовленим віковими особливостями особистісного становлення. У цьому віці відбувається інтенсивне формування самосвідомості, зростає потреба у самовираженні та усвідомленні власних ціннісних орієнтацій, що безпосередньо впливає на ставлення підлітків до мистецтва, культури та краси загалом. Естетичні цінності поступово набувають особистісного змісту та пов’язуються з емоційним досвідом і життєвими смислами підлітків.

Естетичні цінності старших підлітків розвиваються у взаємодії когнітивного, емоційно-ціннісного та мотиваційно-творчого компонентів. Когнітивний компонент забезпечує знання про мистецтво та культуру, емоційно-ціннісний – здатність до переживання, співпереживання й емоційної оцінки художніх явищ, а мотиваційно-творчий – готовність до активної творчої діяльності та самовираження. Водночас розвиток цих компонентів часто є нерівномірним, що проявляється у фрагментарності естетичних уявлень або недостатній здатності до аргументованого естетичного судження.

2. Встановлено, що сучасні навчальні платформи мають значний потенціал для розвитку естетичних цінностей старших підлітків завдяки поєднанню мультимедійних, інтерактивних та творчих можливостей. Вони забезпечують доступ до різноманітного мистецького контенту, віртуальних музеїв, цифрових галерей та інструментів створення візуальних і

мультимедійних продуктів, що розширює естетичний досвід учнів і сприяє формуванню візуальної культури, естетичного смаку та здатності до свідомого естетичного вибору.

Навчальні платформи виступають не лише засобом передачі інформації, а й цілісним освітнім середовищем, яке поєднує навчання, творчість і комунікацію. Їх використання дозволяє індивідуалізувати освітній процес, організовувати проєктну та колективну діяльність, створювати умови для самовираження й рефлексії. Водночас ефективність реалізації потенціалу платформ залежить від педагогічного супроводу, добору контенту та усвідомленого поєднання цифрових і традиційних форм роботи..

3. З’ясовано, що вплив цифрового освітнього середовища на ціннісну сферу підлітків здійснюється через систему психологічних механізмів, які охоплюють емоційні, когнітивні, мотиваційні та соціально-психологічні процеси. Візуальна та мультимедійна насиченість цифрового контенту активізує естетичні переживання, сприяє розвитку емпатії та емоційної чутливості, тоді як інтерактивна взаємодія з контентом стимулює аналітичне мислення, формування естетичних суджень і рефлексивного ставлення до мистецьких явищ.

Доведено, що мотиваційні механізми цифрового середовища, зокрема гейміфікація, миттєвий зворотний зв’язок і можливості самопрезентації, підсилюють внутрішню зацікавленість підлітків у творчій діяльності та підтримують ціннісне ставлення до естетичного досвіду. Водночас виявлено психологічні ризики цифрового впливу – емоційне перевантаження, зниження концентрації уваги та орієнтацію на поверхневі враження, що зумовлює потребу в регуляції цифрового середовища та психологічно виваженому педагогічному супроводі.

4. На констатувальному етапі дослідження було здійснено комплексну діагностику сформованості естетичних цінностей старших підлітків за когнітивним, емоційно-ціннісним та мотиваційно-творчим критеріями. Використання тестових завдань, анкетування, опитування та творчо-

рефлексивних методик дозволило отримати цілісне уявлення про початковий стан розвитку естетичної сфери учнів, а також забезпечило можливість кількісного й якісного аналізу результатів у експериментальній і контрольній групах.

Результати констатувального етапу показали, що в обох групах переважав середній рівень сформованості естетичних цінностей, який характеризувався наявністю базових знань про мистецтво й культуру, здатністю до емоційного відгуку на художні образи та епізодичним інтересом до творчої діяльності. Водночас у частини підлітків було зафіксовано низький рівень, що проявлявся у поверхневому сприйманні мистецького контенту, труднощах вербалізації естетичних переживань і недостатній мотивації до самостійного творчого самовираження. Високий рівень виявився у незначної кількості учнів і відзначався цілісністю естетичних уявлень, глибшими емоційними реакціями та сформованою потребою у творчій діяльності. Відсутність суттєвих відмінностей між експериментальною та контрольною групами підтвердила їхню порівнюваність і зумовила необхідність подальшого формувального впливу.

5. Розроблено розвивально-психологічну програму розвитку естетичних цінностей старших підлітків, побудовану з урахуванням результатів констатувального етапу та виявлених диспропорцій у розвитку когнітивного, емоційно-ціннісного й мотиваційно-творчого компонентів. Програма ґрунтувалася на поєднанні особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів і реалізовувалася виключно в онлайн-форматі з використанням сучасних навчальних платформ. Її структура передбачала поетапний розвиток естетичних цінностей через емоційно-перцептивний, когнітивно-оцінний і творчо-діяльнісний блоки, що забезпечувало поступовий перехід від емоційного сприймання мистецтва до усвідомленого аналізу та самостійного творчого самовираження.

У процесі впровадження програми було створено психологічно безпечне цифрове середовище, яке сприяло підвищенню емоційної

залученості, розвитку ініціативності та активізації творчої діяльності підлітків. Учні поступово демонстрували зростання інтересу до мистецького контенту, більш усвідомлене використання естетичних понять, здатність аргументувати власні судження та готовність до самовираження засобами цифрових інструментів.

6. Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів дослідження підтвердив результативність упровадженої програми розвитку естетичних цінностей старших підлітків в експериментальній групі. За всіма методиками зафіксовано позитивну динаміку, що проявилася у зменшенні частки учнів із низьким рівнем та зростанні середнього і високого рівнів сформованості естетичних цінностей. Найбільш суттєві зміни відбулися в емоційно-ціннісному та мотиваційно-творчому компонентах, що виявлялося у зростанні емоційної чутливості, активності в обговоренні мистецького контенту та готовності до творчого самовираження. Підвищення середніх показників в експериментальній групі на тлі незначних змін у контрольній групі свідчить про позитивний вплив цілеспрямованої програми з використанням навчальних платформ.

На основі отриманих результатів виокремлено психологічні особливості використання сучасних навчальних платформ у розвитку естетичних цінностей старших підлітків, зокрема зниження страху оцінювання, підвищення психологічної безпеки та суб’єктивного контролю, активізацію емоційного сприймання завдяки мультимодальності контенту і стимулювання внутрішньої мотивації та творчої ініціативи. Водночас виявлено потребу в педагогічному та психологічному супроводі для подолання ризиків поверхневого сприймання та різного рівня цифрової компетентності, що підтверджує доцільність методично обґрунтованого використання навчальних платформ у розвитку естетичних цінностей старших підлітків.

Таким чином, мета роботи досягнута, завдання виконані, гіпотеза дослідження повністю підтвердилася.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко І. Творча діяльність як основа формування естетичної культури особистості. *Рідна школа*. 2005. № 8. С.43-45.

2. Антонович Є. А. Естетичне виховання підлітків засобами народного образотворчого мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Івано-Франківськ, 1997. 156 с.

3. Атаманчук Н. М. Інтернет-залежність і механізми психологічного захисту підлітків. *Проблеми сучасної психології.* 2015. Вип. 30. С. 51-60. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2015_30_6.

4. Баранова Н. Естетичне як сфера співвіднесення людини зі світом культури. *Сіверянський літопис.* 2008. № 4. С. 139–146. URL : https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/46339.

5. Барвінок І. Визначення рівня розвитку естетичної культури у школярів. *Початкова школа.* 1999. № 5. С. 59-61.

6. Баталіна Г. Я. Система естетичного виховання старшокласників у загальноосвітній школі : дис. … канд. пед. наук : 13.00.07. Луганськ, 2005. 198 с.

7. Башманівська Л. А., Бпшманівський В. І. Художньо-естетичний розвиток учнів у сучасному медійному просторі. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку*. 2023. URL : https://surl.lu/znmajx.

8. Бондарчук Н. Б., Гордійчук С. В., Шатило В. Й. Цифрові медіа та їх вплив на дітей підліткового віку. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2023. № 1. С. 53-58. DOI : 10.11603/1681-2786.2023.1.13860.

9. Васьківська Г. О. Проблеми і перспективи дистанційного навчання у світовому контексті. *Дидактичне забезпечення дистанційного навчання*. 2020. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720910/1/VHO_2020_05forum.pdf.

10. Власенко Л. В. Переваги та недоліки дистанційного навчання. *Професійна підготовка педагога : історичний досвід і виклики сучасності.* 2013. № 2. С. 224-228.

11. Волос А. К. Проблема естетичних цінностей у розвитку особистості. *Мандрівець*. 1999. № 3. С. 59-61.

12. Воротникова І. П., Ковальчук В. І. Моделі використання елементів дистанційного навчання в школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 60 (4). С. 58-76.

13. Воротникова І. П., Якубов С. В. Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 140 с.

14. Г.С.Костюк – особистість, вчений, громадянин / за ред. акад. С. Д. Максименка ; упоряд. канд. психол. наук В. В. Андрієвська. Київ : Ніка-Центр, 2010. 216 с.

15. Гаврілова Л. Г. Використання форм і методів дистанційного навчання у мистецькій підготовці майбутніх учителів початкових класів. *Актуальні питання мистецької педагогіки*. 2016. № 5. С. 5-20.

16. Гатальська Н. В. Особливості створення електронних курсів дисциплін образотворчого блоку на базі платформи Moodl. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформатизація вищого навчального закладу*. 2014. № 803. С. 49-57.

17. Гевко І., Невмержицька О. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній концепції дистанційного навчання. *Молодь і ринок*. 2019. № 2 (169). С. 41-45.

18. Гончар О. Педагогічна взаємодія навчального процесу в умовах дистанційної освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2012. Вип. 1. С. 58-65. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2012_1_10

19. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

20. Грушина І. В. Теоретичні та методологічні основи використання дистанційних технологій в контексті змішаного навчання. *Наукові записки. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2017. № 1 (10). С. 36-45.

21. Гук Л. В. Аналіз сучасних поглядів на проблему естетичних цінностей у науково-педагогічних дослідженнях. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2010. № 6 (193), ч. І. С. 21-25.

22. Дем'янчук О. Н. Особливості естетичного виховання підлітків засобами образотворчого мистецтва. *Professional Art Education. Scientific Journal*. 2023. Vol. 4 (1). P. 54-62.

23. Дем'янчук О. Н., Чихурський А. С., Берлач О. П. Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату : монографія. Луцьк : Вид-во «Волинська обласна друкарня», 2017. 219 с.

24. Джола Д. М., Щербо А. Б. Теорія і методика естетичного виховання школярів : навч.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 1998. 392 с.

25. Застело А. О. Психологічні основи дистанційного навчання. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2013. Вип. 45(2). С. 85-94.

26. Зубарева О. Застосування дистанційної форми навчання інтегрованого курсу мистецтво» в загальноосвітній школі. *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти.* 2020. № 13. С. 13- 25.

27. Карпушевська Л. Р. Проблеми морально-естетичного виховання старшокласників. *Проблеми освіти*. 2007. Вип. 57. С. 52-59.

28. Кириленко В. Г., Голубєва М. О., Рябець І. В. Формування художньо-естетичної культури старшокласників на уроках української та зарубіжної літератури і в позаурочний час. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2009. Т. 97. С. 31-35. URL : https://surl.li/gpeatd

29. Коваль О. А. Психологічні особливості підлітків старшого віку – студентів вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. 2024. Вип. 2 (86). С. 170-175. DOI : 10.31718/2077–1096.24.2.170.

30. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі / В. Кремень та ін. Київ : «Інтерсервіс», 2022. 51 с. URL : https://surl.li/tqaocw.

31. Лавриш І. М. Методика формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії : дис. … канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 189 с.

32. Левчук Л. Т., Панченко В. І., Оніщенко О. І., Кучерюк Д. Ю. Естетика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 520 с.

33. Лю Сіньтін. Виховання естетичної культури майбутніх хореографів у позааудиторній діяльності університету : дис. … канд. пед. наук : 13.00.07. Умань, 2017. 217 с.

34. Ляшенко Л. Л. Естетичні цінності як об‘єкт дослідження: від естетичного до культурологічного узагальнення. *Культура і сучасність*. 2021. № 1. С. 36-41.

35. Мирончук Н. М. Естетичний аспект педагогічної взаємодії педагога з учнями. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку*. 2012. Вип. 2. С. 297-302.

36. Мирончук Н. М. Культура міжособистісних взаємин старших підлітків: теоретичні й методичні основи формування : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 184 с.

37. Михайлова Л. М. Естетичне виховання молоді : компетентісний підхід. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2009. № 1 (25). С. 158-162. URL : https://ela.kpi.ua/handle/123456789/11252.

38. Михайлова Л. М. Естетично ціннісний розвиток особистості в навчально-виховному просторі закладу освіти:теорія і практика : наук.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Точка», 2018. 248 с.

39. Моцик Л. В. Нові інформаційні технології та дистанційне навчання в освітньому просторі загальноосвітньої школи. *Педагогічна освіта : теорія і практика*. 2015. № 18. С. 288-292.

40. Наливайко О. О. Дистанційне навчання: сутність та особливості. *Педагогічний альманах*. 2017. № 36. С. 75-81.

41. Нестеренко О. Деякі особливості онлайн-навчання. *ΛΌГОΣ*. 2020. № 5. С. 39-41.

42. Острога М., Шамоня В., Шершень О. Цифрові освітні платформи як інструмент реалізації неформальної освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022. № 10 (4). С. 27-36. URL : https://surli.cc/oeaens.

43. Прокопова О. П. Психологічна складова естетичного виховання школярів у процесі навчання. *Проблеми сучасної психології*. 2008. № 2. С. 254-265.

44. Ревенко І. В. Художньо-естетичне виховання підлітків як психолого-педагогічна проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах*. 2010. № 13. С. 181-186. URL : http:// pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2010/13/33.pdf 2010.

45. Сабліна М. А. Інтерактивне середовище LearningApps як інструмент викладу теоретичного матеріалу в процесі фахової підготовки студентів. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2017. Вип. 3. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeeemu_2017_3_21.

46. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 360 с.

47. Сєрих Л. В. Естетичне виховання підлітків: психолого-педагогічний аспект. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. Vol. VIII (95). URL : https://surl.lu/tueqdb.

48. Соціально-психологічні та психолого-педагогічні засади організації медіаосвіти молоді : монографія / за ред. Л. А. Найдьонової. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 278 с.

49. Стрільчук О.В. Соціально-психологічні механізми формування медіакультури у підлітків з інтернет-захопленістю : дис. … канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2020. 220 с.

50. Сургунд Н., Козак А. Вплив сучасного інформаційного середовища та Інтернету на формування власного «Я» підлітків. *Psychology Travelogs*. 2024. № 4. С. 15-25. DOI : https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-2.

51. Чихурський А.С. Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату (кінець XX – початок XXI століття) : дис. … канд. пед. наук : 13.00.01. Житомир, 2016. 265 с.

52. Adorno T. W. Aesthetic Theory. London : Routledge & Kegan Paul, 1984. 362 p.

53. Agyapong‑Opoku N., Suhag S., Rauniyar V. Effects of social media use on youth and adolescent mental health. *Behavioral Sciences*. 2025. № 15 (5). P. 574-589.

54. Alluhidan A., Akter M., Alsoubai A. Teen talk: the good, the bad, and the neutral of adolescent social media use. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*. 2024. Vol. 8. P. 1-35.

55. Arnheim R. Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye. Berkeley : University of California Press, 1974. 508 p.

56. Arora S., Arora S., Hastings J. D. The psychological impacts of algorithmic and AI‑driven social media on teenagers: a call to action. *Social and Information Networks*. 2024. URL : https://www.arxiv.org/pdf/2408.10351.

57. Cattell R. B. Personality and Motivation: Structure and Measurement. New York : World Book, 1957. 509 p.

58. Csikszentmihalyi M. Flow : The Psychology of Optimal Experience. New York : Harper & Row, 1990. 303 p.

59. Erikson E. H. Identity : Youth and Crisis. New York : W. W. Norton, 1968. 336 p.

60. Maslow A. H. Motivation and Personality. New York : Harper & Row, 1970. 369 p.

61. Masri-Zada T. The impact of social media and technology on child and adolescent mental health. *Journal of the american academy of child & adolescent psychiatry*. 2025. DOI : 10.26502/jppd.2572-519x0242.

62. Olabiyi O. O. The effects of social media on teens. *Research Archive of Rising Scholars*. 2025. URL : https://research-archive.org/index.php/rars/preprint/view/1404/2035.

63. Piccerillo L., Digennaro S. Adolescent social media use and emotional intelligence: a systematic review. *Adolescent Research Review*. 2025. Vol. 10, № 2. P.201-218.

64. Tatarkiewicz W. A History of Six Ideas: An Essay in Aesthetics. Warsaw : Polish Scientific Publishers, 1976. 343 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика «Естетично-культурологічна обізнаність старших підлітків»

Мета: виявити рівень знань, естетичних суджень, культурологічної обізнаності та інтересу до української культури і мистецтва у старших підлітків.

Максимальна кількість балів: 35 (тестові завдання – 15 балів, анкетування – 20 балів).

А.1. Тестові завдання на естетичне судження (15 балів)

Вибір правильної відповіді (1 бал за кожну правильну відповідь).

1. Хто з українських поетів є автором «Заповіту»?

а) Іван Франко

б) Леся Українка

в) Тарас Шевченко

г) Павло Тичина

2. Який стиль характерний для української народної вишивки Поділля?

а) Геометричний

б) Романтичний

в) Бароковий

г) Модерн

3. Хто автор драми «Лісова пісня»?

а) Іван Франко

б) Леся Українка

в) Тарас Шевченко

г) Микола Хвильовий

4. Який музичний інструмент є традиційним для українського народного оркестру?

а) Скрипка

б) Бандура

в) Флейта

г) Гітара

Завдання на відповідність (1 бал за кожну правильну пару)

5. Відповідність твору та жанру:

«Лісова пісня» – драма

«Кобзар» – поезія

«Фантазія» (музика) – музична композиція

6. Відповідність художника та його роботи:

Тарас Шевченко – «Катерина»

Іван Марчук – «Весняний настрій»

Катерина Білокур – «Букет калини»

Коротка письмова відповідь (до 3 балів за завдання)

7. Прочитайте уривок із твору Тараса Шевченка. Визначте два художні засоби, які автор використовує для створення емоційного настрою, і поясніть їхній ефект.

8. Оберіть картину українського художника (можна запропонувати зображення) і коротко опишіть, які кольори та композиційні прийоми створюють естетичне враження.

9. Прочитайте уривок із сучасної української пісні та коротко поясніть, які музичні засоби підкреслюють настрій композиції.

Оцінювання:

Високий рівень – 12–15 балів

Середній рівень – 8–11 балів

Низький рівень – 0–7 балів

А. 2. Анкетування культурологічної обізнаності (20 балів).

Оберіть один правильний варіант або оцініть ступінь прояву.

Як часто ви відвідуєте театральні вистави або виставки?

а) Щомісяця (2 бали)

б) 2–3 рази на рік (1 бал)

в) Рідко/ніколи (0 балів)

Чи знайомі ви з українськими народними музичними інструментами?

а) Так, можу назвати декілька (2 бали)

б) Частково, деякі знаю (1 бал)

в) Ні (0 балів)

Як часто ви читаєте твори українських письменників?

а) Регулярно (2 бали)

б) Час від часу (1 бал)

в) Рідко/ніколи (0 балів)

Як часто ви переглядаєте українські фільми або серіали з художньою цінністю?

а) Регулярно (2 бали)

б) Час від часу (1 бал)

в) Рідко/ніколи (0 балів)

Як ви оцінюєте власну обізнаність у сучасному українському мистецтві?

а) Добре, слідкую за новинками (2 бали)

б) Частково, знайомий з окремими творами (1 бал)

в) Мало що знаю (0 балів)

Наскільки часто ви створюєте власні творчі роботи (малюнки, есе, музика)?

а) Регулярно (2 бали)

б) Час від часу (1 бал)

в) Рідко/ніколи (0 балів)

Який із способів допомагає вам краще зрозуміти художні твори?

а) Обговорення та аналіз у групі (2 бали)

б) Читання текстів та перегляд без обговорення (1 бал)

в) Не займаюся аналізом (0 балів)

Чи цікавитесь ви українською народною творчістю (пісні, танці, ремесла)?

а) Так (2 бали)

б) Частково (1 бал)

в) Ні (0 балів)

Як часто ви берете участь у позакласних культурних заходах (конкурси, виставки, концерти)?

а) Регулярно (2 бали)

б) Час від часу (1 бал)

в) Рідко/ніколи (0 балів)

Чи використовуєте ви цифрові ресурси для знайомства з українською культурою (платформи, відео, інтерактивні сайти)?

а) Так, активно (2 бали)

б) Частково (1 бал)

в) Ні (0 балів)

Оцінювання:

Високий рівень – 16–20 балів

Середній рівень – 8–15 балів

Низький рівень – 0–7 балів

Додаток Б

Методика «Емоційно-естетичне сприйняття українського мистецтва»

Ознайомтеся з трьома запропонованими творами української культури:

Літературний уривок: з поезії Тараса Шевченка («Як умру, то поховайте…»).

Музичний фрагмент: уривок української народної пісні («Ой на горі та й женці жнуть»).

Образотворчий твір: зображення картини Тараса Шевченка «Катерина».

Після ознайомлення з кожним твором дайте відповіді на запитання анкети, яка складається з двох частин:

Частина 1 – Емоційна реакція:

Оцініть свої емоційні відчуття під час ознайомлення з твором за шкалою від 1 до 5:

1 – зовсім не викликало емоцій

2 – слабкі емоції

3 – помірні емоції

4 – сильні емоції

5 – дуже сильні емоції

Позначте, чи змогли ви співпереживати героям або автору.

Частина 2 – Естетична оцінка:

Вкажіть, які художні засоби твору вплинули на ваші емоції (наприклад, епітети, метафори, композиція, колір, мелодія).

Опишіть одним–двома реченнями, що саме у творі ви вважаєте найціннішим з точки зору української культури та естетики.

Оцініть твір за шкалою від 1 до 5 за виразністю образів, стилем та композицією.

Мета завдання: визначити глибину емоційного сприйняття, здатність співпереживати, формування власних естетичних уподобань та уміння аргументовано оцінювати художню цінність твору.

Оцінювання:

Максимальний бал за одне завдання – 5 балів (сумарно за три твори – 15 балів).

Критерії оцінювання:

Високий рівень (12–15 балів): учень проявляє сильну емоційну реакцію, співпереживає, аргументовано оцінює твори, демонструє сформовані естетичні уподобання.

Середній рівень (8–11 балів): наявна емоційна реакція та часткова здатність до оцінки, уподобання нестійкі, аргументація неповна.

Низький рівень (0–7 балів): слабка або відсутня емоційна реакція, труднощі у формуванні оцінки, відсутність уподобань.

Додаток В

Опитувальник мотивації до творчої діяльності

Мета: визначити рівень внутрішньої мотивації учнів до участі у мистецьких та культурних проєктах, готовність проявляти ініціативу, використовувати творчі навички та онлайн-ресурси для самовираження, а також здатність аргументовано демонструвати результати своєї роботи.

Учні заповнюють анкету, що складається з 20 закритих питань. Відповіді оцінюються за шкалою від 1 до 5:

1 – «зовсім не згоден»;

2 – «скоріше не згоден»;

3 – «ні згоден, ні не згоден»;

4 – «скоріше згоден»;

5 – «повністю згоден».

Питання спрямовані на виявлення інтересу до творчості, готовності до самовираження та участі у мистецьких проєктах, активності у використанні культурних і цифрових ресурсів.

Питання:

1. Мені цікаво створювати власні малюнки, ілюстрації або арт-об’єкти.

2. Я люблю писати власні тексти, рецензії або короткі літературні твори.

3. Я готовий(а) брати участь у шкільних або позашкільних мистецьких проєктах.

4. Я зацікавлений(а) у прослуховуванні української музики та створенні власних музичних композицій.

5. Я активно використовую онлайн-платформи та цифрові ресурси для творчості.

6. Я із задоволенням обговорюю та презентую свої творчі роботи однокласникам або педагогам.

7. Я готовий(а) пробувати нові способи вираження своїх ідей через мистецтво.

8. Мені подобається брати участь у колективних мистецьких проектах.

9. Я відчуваю радість і задоволення, коли завершую власну творчу роботу.

10. Я прагну вдосконалювати свої творчі навички та вчитися новому у мистецтві.

11. Я люблю створювати ілюстрації або малюнки до творів Т. Шевченка, Лесі Українки чи І. Франка.

12. Мені цікаво виконувати музичні вправи або інтерпретувати українські народні пісні.

13. Я часто використовую цифрові інструменти (графічні редактори, музичні програми) для реалізації творчих ідей.

14. Мені подобається придумувати власні сюжети для оповідань або віршів.

15. Я готовий(а) демонструвати свої твори на шкільних виставках чи у соціальних мережах.

16. Я із задоволенням аналізую та оцінюю творчість інших учнів або авторів української культури.

17. Я проявляю ініціативу у підготовці творчих проєктів і пропоную власні ідеї.

18. Мені цікаво експериментувати з різними видами мистецтва (живопис, література, музика, цифрові медіа).

19. Я намагаюся поєднувати українські культурні традиції з сучасними творчими практиками.

20. Я прагну покращити свої навички та знання, щоб створювати більш виразні і цікаві мистецькі роботи.

Показники:

- ступінь зацікавленості – наскільки учень проявляє інтерес до мистецтва та творчих видів діяльності;

- активність та ініціативність – готовність брати участь у проєктах, пропонувати власні ідеї та демонструвати роботи;
- самовираження – здатність реалізовувати творчі ідеї через різні види мистецтва та аргументовано оцінювати власні досягнення.

Кожна відповідь оцінюється від 1 до 5 балів відповідно до шкали. Максимальна кількість балів: 100 (20 питань × 5 балів).

Рівні сформованості мотивації:

Високий рівень (81–100 балів): учень проявляє сильну внутрішню мотивацію до творчості, активно бере участь у мистецьких проєктах, проявляє ініціативність і готовність до самовираження, вільно використовує онлайн-ресурси.

Середній рівень (51–80 балів): учень має помірну мотивацію, бере участь у проєктах частково, потребує стимулювання для прояву ініціативи, демонструє творчі здібності у обмеженому обсязі.

Низький рівень (0–50 балів): учень має слабку мотивацію до творчої діяльності, рідко або мінімально бере участь у проєктах, виявляє обмежене самовираження та потребує систематичної підтримки і стимулювання.